

Bättre statistik för bättre regional- och landsbygdspolitik

I den här rapporten presenterar Tillväxtanalys 14 förslag till förbättringsmöjligheter inom området regional statistik och för beskrivning av landsbygdens verksamheter samt en ny landsbygdsindelning.

Gjorda korrigeringar:

Ny formulering "Kommuner med mindre än 20 procent av befolkningen i rurala områden och en *med angränsande kommuners* samlad folkmängd på minst 500 000 invånare" (komplettering i kursiv) (s. 10, 15, 61, 67,71)

Ny formulering "Kommuner med hela befolkningen i rurala områden och *med minst 90 minuters genomsnittlig resväg* till en agglomeration med minst 50 000 invånare" (förändring i kursiv) (s. 10, 15, 67, 68, 71)

Dnr: 2013/304

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Telefon: 010 447 44 00
Telefax: 010 447 44 01
E-post: info@tillvaxtanalys.se
www.tillvaxtanalys.se

För ytterligare information kontakta: Wolfgang Pichler
Telefon: 010 447 44 55
E-post wolfgang.pichler@tillvaxtanalys.se

Förord

Tillväxtanalys har fått regeringens uppdrag att belysa möjligheterna att förbättra tillgången till statistik och fakta för att beskriva och analysera regioner och landsbygder. Det behövs mer kunskap för att främja utveckling och tillväxt i regioner, landsbygder och städer. En inte obetydlig del av denna kunskap kan komma från ett förbättrat statistikunderlag. Sverige har en internationellt sett bra statistik, men den ska också användas på bästa möjliga sätt. Rapporten redovisar ett antal förslag på generella och konkreta förbättringsmöjligheter inom området regional statistik och för beskrivning av landsbygdens verksamheter. Tillväxtanalys föreslår också en ny landsbygdsindelning.

Uppdraget har genomförts i samråd med Jordbruksverket och SCB. Ett särskilt tack riktas till Ann-Marie Karlsson och Gustav Helmers från Jordbruksverket och Magnus Nyström och kollegor från SCB för ett konstruktivt och produktivt samarbete.

Rapporten har utarbetats av Imber Råbock, Marcus Jernström och Wolfgang Pichler som också var projektledare. Bidrag och synpunkter lämnades av Lars Sundell, Andreas Kroksgård och Markus Lindvert samtliga Tillväxtanalys. Avdelningen tillgänglighet och regional tillväxt utgjorde referensgrupp för detta arbete.

Östersund, mars 2014

Dan Hjalmarsson
Generaldirektör
Tillväxtanalys

Innehåll

Sammanfattning	7
Summary	12
1 Inledning	17
2 Tillväxtanalys uppdrag	19
2.1 Avgränsningar.....	19
3 Förändrade förutsättningar och nya utmaningar	21
3.1 Vad är statistik?.....	21
3.2 Varför regional statistik?	22
3.3 Vad är tillväxt?	22
3.4 Frågeställningar och områden relevanta för Sveriges regionala tillväxtpolitik.....	23
3.5 Nya och förändrade krav på statistik – konsekvenser för den regionala statistiken	24
3.6 Förändrade produktionsförutsättningar förändrar utbudet av regional statistik	26
3.7 Den statliga statistikproduktionen och regional statistik.....	27
3.7.1 En regional dimension i statistiken.....	28
3.7.2 Tidsaspekten i den regionala statistiken.....	29
3.8 Regional statistik utanför det officiella statistiksystemet.....	31
4 Förbättrad regional statistik	32
4.1 Generella möjligheter att förbättra den regionala statistiken	32
4.2 Specifika möjligheter att förbättra den regionala statistiken.....	33
4.2.1 Bruttoregionalprodukt	34
4.2.2 Den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken RAMS	34
4.2.3 Regional export.....	35
4.2.4 Regional miljöstatistik.....	36
4.2.5 Nystartade företag.....	37
4.3 Möjligheter att visa på kortsiktiga regionala förändringar.....	37
4.3.1 Regionala korttidsindikatorer.....	38
4.3.2 Arbetskraftsundersökningen AKU	38
4.3.3 Konjunkturbarometer	39
4.3.4 LAPS – lönesummor, arbetsgivaravgifter och preliminär A-skatt.....	39
4.3.5 Modellbaserade lönesummor.....	39
4.4 Sammansatta indikatorer för att fånga kortsiktiga regionala förändringar.....	40
5 Förbättrad statistik för landsbygder i förändring	42
5.1 Strukturförändring på landsbygden.....	42
5.2 Kombinationsverksamhet inom jordbruksföretag.....	42
5.3 Företag, arbetsställen och företagare.....	43
5.4 Huvudsakliga och övriga aktiviteter vid företag eller arbetsställen	44
5.5 Avgränsning av företag och arbetsställen.....	46
5.6 Landsbygdens gränser.....	47
5.7 Möjligheter att visa verksamheter på landsbygden	48
6 En ny landsbygdsindelning	54
6.1 Behov och förutsättningar.....	54
6.2 Tidigare arbeten	55
6.3 Landsbygden utifrån Jordbruksverkets perspektiv.....	56
6.4 Landsbygden i ett regionalt perspektiv.....	56
6.5 En ny förbättrad landsbygdsindelning	57
6.5.1 Beräkningen av rural och icke rural befolkning inom en kommun.....	58
6.5.2 Klassificering av grundtyper i landsbygdsindelningen.....	59
6.5.3 En ny landsbygdsindelning i tre grundtyper	61
6.5.4 Utvidgningen av landsbygdsindelningen – närhet till städer	64
6.5.5 En differentierad indelning på sex kommuntyper.....	67
6.5.6 Att hitta rätt namn på olika kommuntyper.....	69
6.5.7 Avslutande kommentarer	72
Förkortningar:	76
Litteratur	77
Bilaga	80

Sammanfattning

Tillväxtanalys har fått regeringens uppdrag att belysa möjligheterna att förbättra tillgången till statistik och fakta för att beskriva och analysera regioner och landsbygder. Detta kan ses mot bakgrund av att samhället och ekonomin har blivit alltmer komplex och dynamisk och att politiska beslut är beroende av ett så bra statistiskt underlag som möjligt. Sverige har ett mycket väl utvecklat offentligt statistiksystem, men förändrade förutsättningar kräver anpassningar även i Sverige.

Statistiken är inte längre endast en informationskälla för beslutsändamål utan är idag i allt större utsträckning en grundläggande faktor i beslutsfattandet. Många beslut om företagsinvesteringar och offentliga tillväxtåtgärder görs på basis av statistik om regioner och platser. Samtidigt finns behovet kvar att löpande få del av fakta, indikatorer och statistik inte minst när det gäller att följa upp olika politiska strategier och handlingsplaner. En mer evidensbaserad politik behöver statistik som uppfyller höga kvalitetskrav samtidigt som den snabbt ska svara på komplexa och flerdimensionella frågeställningar.

Nya politiska utmaningar som globalisering, innovation, klimat- och miljöförändringar, jämställdhet eller integration kräver ofta annan statistik än den som finns tillgänglig för att kunna dra nödvändiga lärdomar. Eftersom statistiken görs i relativt slutna spårbundna produktionssystem efter egna sektorsspecifika behov är det ofta svårt att få fram uppgifter om samhällsfenomen med flera dimensioner, inte minst regionala frågeställningar.

Ansvar för att tillhandahålla regional statistik ligger hos statistikansvariga myndigheter som många gånger även har ett ansvar inom den regionala tillväxtpolitiken. Tillväxtanalys menar att regeringen har en betydande roll i detta och **föreslår att regeringen i högre utsträckning uppmanar myndigheter att beakta försörjningen med regional statistik när de ska ta fram långsiktiga interna strategier som ska vägleda i deras arbete med regionala tillväxtfrågor.** En bättre samordning av statistikproduktionen borde också leda till ett förbättrat utbud av regional statistik. **Tillväxtanalys föreslår att SCB får en tydligare roll när det gäller samordning av offentlig regional statistik.**

Inom ramen för detta uppdrag ska vi även undersöka vilken regional statistik som kan tillgängliggöras snabbare. Vad som är viktigt är dock framför allt avhängigt politikens innehåll, strategier och program. Men, oberoende av detta finns det grundläggande frågeställningar inom den regionala tillväxtpolitiken och som kan rubriceras under: människor (humankapital), företag, miljö och klimat och flöden mellan dessa.

Utifrån detta har vi undersökt ett antal specifika statistikområden. I vissa fall bedömdes utbudet och produktionstiden vara tillräckligt bra för övergripande analyser och uppföljningar ner till kommunnivå. Detta gäller exempelvis befolkningsstatistik, befolkningens utbildningsnivå men även den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS). Inom andra statistikområden är det svårare att få fram regionala uppgifter. Till dessa räknas miljö- och energistatistik, men även regional exportstatistik. Statistiksekretess och en restriktiv syn på företagens uppgiftslämnarbörda kan försvåra tillgången till regional statistik. Ett konkret förbättringsförslag viktigt för en snabbare bedömning av det ekonomiska läget i regioner är **att återigen tillhandahålla preliminära uppgifter om bruttoregionalprodukten (BRP).**

Det kan vara svårt att snabba upp produktionstiden av statistik med samma krav på kvalitet och kostnader för producenter och uppgiftslämnare. En annan möjlighet är att förlita sig på

kortsiktig regional statistik för att täcka informationsbehoven när det gäller nulägesbeskrivningar eller trendframskrivningar. Det finns få registerbaserade källor som kan användas i detta sammanhang och färre som kan användas för att direkt tolka det ekonomiska läget i regioner. Specifika enkätundersökningar som arbetskraftsundersökningen (AKU) eller konjunkturbarometern är för det mesta bättre lämpade för att avspegla konjunkturrella förändringar, men dessa är sällan tillgängliga på en lägre nivå än län.

Modellbaserade skattningar kan i vissa fall vara ett acceptabelt alternativ för att avspegla konjunkturförlopp. **Tillväxtanalys kommer också inom ramen för arbetet med Rapsstatistikdatabasen att undersöka möjligheten att återigen erbjuda regionala modellbaserade lönesummor** som en snabb indikator på regioners konjunkturrella läge.

Det finns både kvantitativa och kvalitativa informationskällor för att belysa kortsiktiga förändringar. På samma sätt som statistik används i olika internationella indikatorer med syfte att jämföra olika länder, borde även olika regionalstatistiska datakällor användas för att på ett bättre sätt avspegla regioners aktuella läge och utveckling. I samband med att nya indikatorer ska tas fram till uppföljningen av den kommande nationella strategin för regional tillväxt bör man också beakta möjligheten att använda sammansatta mått för beskrivning och analys av utveckling och tillväxt i regioner. **Inom ramen för ett sådant uppdrag borde det också finnas utrymme att belysa möjligheterna att sammanväga olika statistikkällor för att få en bättre bild av det aktuella läget i regionen.**

Det finns stora utmaningar och möjligheter för landsbygden. Nya energikällor som vindkraft och biomassa, växande tätorter och förändrade friluftsintrussen, naturvård och invandring förändrar många landsbygder. Trots att landsbygden har blivit mer mångfacetterad ur ett ekonomiskt perspektiv är jord- och skogsbruk fortfarande landsbygdens enskilt största verksamhet. Förändrade förutsättningar, en större internationell konkurrens och en annan efterfrågan på jordbrukets produkter kräver dock ständiga anpassningar och förändringar.

Att kombinera olika verksamheter inom ett jordbruksföretag är en viktig fråga och kan ses som en reaktion på ökat förändringstryck. Det finns detaljerade enkätundersökningar som ger en god bild av hur jordbruksföretagarna utnyttjar de resurser de använder för sin jordbruksverksamhet och annan näringsverksamhet. Genom att försöka sammanföra sådana enkäter med annan registerdata borde forskare kunna förbättra kunskapen om jordbruksföretagens strukturförändring och roll på landsbygden. **Tillväxtanalys föreslår att möjligheter för kombination av mikrodata i register och specifika enkätundersökningar undersöks vidare** av Jordbruksverket och SCB.

Kombination av verksamheter hos jordbruksföretaget borde dock i högre utsträckning kunna utläsas från befintligt registerdata. Definieras jordbruksföretag på samma sätt som andra företag och också med vissa krav på omfattning och sysselsättning, underlättas förmodligen även skattningen av andra verksamheter inom jordbruksföretaget. I ett företag eller på ett arbetsställe kan en eller flera ekonomiska aktiviteter utföras som beskrivs i en eller flera kategorier av svensk näringsgrensindelning (SNI). Den huvudsakliga aktiviteten vid ett företag används vanligtvis för avgränsning av företagets näringsgrenstillhörighet, men övriga registrerade aktiviteter borde således kunna användas för att skatta eventuell kombinationsverksamhet, inte minst vid jordbruksföretag. **Tillväxtanalys föreslår att regeringen ger de statistikansvariga myndigheterna (Jordbruksverket och SCB) i uppdrag att närmare undersöka möjligheten att använda sekundära aktiviteter enligt**

SNI-klassificering som en källa för att mäta kombinationsverksamhet vid jordbruksföretag.

För att hitta en så bra bas som möjligt för jämförelser mellan olika verksamheter inom och utanför jordbrukssektorn är det nödvändigt att undersöka samstämmighet mellan olika specifika statistikällor. **Tillväxtanalys föreslår att SCB och Jordbruksverket får i uppdrag att utreda och presentera hur företagen i lantbruksregistret överensstämmer med företagen i SCB:s företagsregister och i den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken RAMS.**

En beskrivning av landsbygdens strukturella förändringar förutsätter en geografisk avgränsning under kommunnivå, men också statistik som kan fylla denna avgränsning med innehåll. Koordinatsatt statistik kopplad till fastighetspunkter och arbetsställen kan utgöra en sådan källa. Kvaliteten på adresser har också förbättrats avsevärt jämfört med tidigare, även om vissa kvalitetsbrister i adressregistret kvarstår. Detta begränsar också möjligheten att beskriva utvecklingen på landsbygden. En enhetlig, men inte nödvändigtvis gemensam, fysisk avgränsning av landsbygden är en förutsättning för att identifiera olika ekonomiska och sociala företeelser på landsbygden.

Tillväxtanalys har genom en översiktlig analys visat att det är möjligt att beskriva vilka verksamheter som bedrivs av andra företag än jordbruksföretag på landsbygden. Geografiskt högupplöst statistik kan således utgöra en intressant utgångspunkt för sådana och andra regionalekonomiska analyser som har lokal specialisering och differentiering som utgångspunkt. En förutsättning för detta är en fortsatt förbättring av arbetsställets geokodning. **Tillväxtanalys föreslår regeringen att uppdraga till SCB att vidare undersöka det långsiktiga resursbehovet för att förbättra geokodningen av koordinatsatt arbetsställestatistik** så att den ger en tillräckligt bra bild av landsbygdernas verksamhetsstruktur. En allmän åtkomst till sådan statistik är dock av många skäl inte möjlig. Denna typ av **fakta och statistik borde upparbetas och tillhandahållas av statliga expertmyndigheter såsom Jordbruksverket och Tillväxtanalys**. Berörda myndigheter som Tillväxtanalys och Jordbruksverket kan också utveckla sitt samarbete i fråga om hur man beskriver landsbygden.

En gemensam avgränsning och indelning av landsbygd kan på många sätt underlätta beskrivning och analys av utvecklingen av gles- och landsbygder. Detta borde också främja en högre grad av evidensbaserat beslutsfattande och lärande inom landsbygdspolitiken på alla beslutsnivåer.

Med utgångspunkt i kommuner, som för det mesta är den minsta gemensamma nivån på offentligt tillgänglig statistik på SCB:s webbplats, föreslås en typologisering av kommuner på basis av befolkningstäthet, befolkningsstorlek och befolkningens närhet till befolkningsagglomerationer. Indelningen i olika grupper av kommuner bygger på arbeten från Eurostat och OECD och kan därför även underlätta internationella jämförelser.

Indelningen utgår från befolkning i koordinatsatt statistik (kilometerrutor) för att beräkna den rurala och icke rurala befolkningen i en kommun och olika tröskelvärden för att bestämma kommunens grupp tillhörighet. Den föreslagna grundindelningen har tre kommuntyper:

- kommuner med mindre än 20 procent av befolkning i rurala områden och en mellan angränsade kommuner samlad folkmängd på minst 500 000 invånare
- övriga kommuner med mindre än 50 procent befolkning i rurala områden
- kommuner med minst 50 procent befolkning i rurala områden

Tillväxtanalys föreslår att indelningen i tre kommuntyper används av statliga myndigheter för generella, övergripande beskrivningar av kommuner i ett landsbygds perspektiv.

Den tredelade indelningen kan vara för grov för att relatera till mer specifika förutsättningar och potentialer. Detta görs bättre genom en komplettering som tar hänsyn till befolkningens närhet till större städer. Kommunen klassificeras som nära en stad när 50 procent av befolkningen har mindre än 45 minuters resväg till en agglomeration större än 50 000 invånare. För att särredovisa mycket avlägset belägna glesbygdskommuner används ytterligare ett kriterium på befolkningens genomsnittliga resväg till större agglomerationer.

Kombineras de ursprungliga kommuntyperna med antagande om närhet till städer större än 50 000 invånare får man **fram förslaget på den utvidgade klassificeringen i sex kommuntyper**. Dessa är:

- Kommuner med mindre än 20 procent av befolkningen i rurala områden och en med angränsande kommuner samlad folkmängd på minst 500 000 invånare.
- Övriga kommuner med mindre än 50 procent av befolkningen i rurala områden och minst 50 procent av befolkningen med mindre än 45 minuters resväg till en agglomeration med minst 50 000 invånare.
- Övriga kommuner med mindre än 50 procent av befolkningen i rurala områden och mindre än 50 procent av befolkningen med mindre än 45 minuters resväg till en agglomeration med minst 50 000 invånare.
- Kommuner med minst 50 procent av befolkningen i rurala områden och minst 50 procent av befolkningen med mindre än 45 minuters resväg till en agglomeration med minst 50 000 invånare.
- Kommuner med minst 50 procent av befolkningen i rurala områden och mindre än 50 procent av befolkningen med mindre än 45 minuters resväg till en agglomeration med minst 50 000 invånare.
- Kommuner med hela befolkningen i rurala områden och med minst 90 minuters genomsnittlig resväg till en agglomeration med minst 50 000 invånare.

Tillväxtanalys föreslår att indelningen i sex kommuntyper används av statliga myndigheter för att relatera till mer specifika förutsättningar och potentialer i generella och övergripande beskrivningar av kommuner i ett landsbygds perspektiv.

Den föreslagna indelningen har fördelen av att ha en hierarkisk struktur och uppbyggnad som kopplar ihop en fysisk landsbygdsavgränsning med aspekter av befolkningsstorlek och tillgänglighet viktiga i beskrivningen av agglomerationsekonomier.

För att indelningen ska vara kommunicerbar i olika sammanhang är det nödvändigt att förenkla benämningen på de olika typerna. Det kan finnas vissa svårigheter att komma överens om gemensamma begrepp för att beskriva olika typer av landsbygder. Svårigheterna med begreppsval borde dock inte vara ett hinder för att använda den nya landsbygdsindelningen. Tillväxtanalys väljer därför att inte rekommendera några andra begrepp och beteckningar än de som redan används i Tillväxtanalys FA-regiontypologisering. **Tillväxtanalys uppmanar eventuella användare att tillämpa egna begrepp och beteckningar efter egna behov under förutsättning att användare tydligt hänvisar till Tillväxtanalys kommunindelning.**

Tillväxtanalys föreslår att den föreslagna nya landsbygdsindelningen följs upp med jämna mellanrum i samråd med berörda myndigheter.

Summary

Growth Analysis has been commissioned by the government to clarify the possibilities to improve access to statistics and facts in order to describe and analyse regions and rural areas. This can be seen against the background of society and the economy having become increasingly complex and dynamic and political decisions being dependent on the best possible underpinning statistical data. Sweden has a highly developed public statistics system, but new prerequisites mean that adaptations are also necessary in Sweden.

Statistics are no longer only a source of information for decision purposes but are increasingly becoming a fundamental factor in decision-making. Many decisions on corporate investments and public growth measures are made on the basis of statistics on regions and locations. At the same time, there remains a need to continuously receive facts, indicators and statistics, not least when it comes to following up different political strategies and action plans. A more evidence-based policy needs statistics that meet high quality requirements at the same time as they must quickly provide answers to complex, multi-dimensional questions.

New political challenges like globalisation, innovation, climate and environmental changes, gender equality or integration often require other statistics than those available in order to draw necessary lessons. Since statistics are often drawn up in relatively closed single-track production systems according to sector-specific needs, it is often difficult to obtain details of social phenomena with several dimensions, not least regional questions.

The responsibility for providing regional statistics lies with the authorities responsible for the statistics, who often have a responsibility within the regional growth policy. Growth Analysis is of the opinion that the government has a substantial role in this respect and **proposes that the government to a greater extent encourages authorities to take the provision of regional statistics into account when drawing up long-term internal strategies that are intended to guide their work in regional growth matters**. Better coordination of the production of statistics should also lead to a better supply of regional statistics. **Growth Analysis proposes that Statistics Sweden be given a clearer role in the coordination of public regional statistics.**

Within the framework of the commission, we are also to investigate which regional statistics can be made accessible more quickly. What is important, however, is dependent on the policy's content, strategies and programmes. But regardless of this there are fundamental issues within the regional growth policy that can be arranged under the headings of people (human capital), enterprise, environment and climate and the flows between them.

On the basis of this we have investigated a number of special statistical areas. In some cases the supply and production time were judged to be adequate for general analyses and follow-ups down to municipality level, for example population statistics, the population's level of development and the labour statistics based on administrative sources (RAMS). In other statistical areas, it is more difficult to obtain regional information, for example on environmental and energy statistics but also regional export statistics. Confidentiality and a restrictive view of companies' statistics-provision burden may make access to regional statistics difficult. One concrete proposal for faster assessment of regions' economic situation is **to once again provide preliminary data on gross regional product (GRP)**.

It may be difficult to shorten the time taken to produce statistics with the same quality requirements and producers' and data providers' costs. Another possibility is to rely on short-term regional statistics to cover information needs when it comes to describing current status and trends. There are few register-based sources that can be used in this context and even fewer that can be used to interpret regions' economic situation directly. Specific surveys such as the Labour Force Survey or the Trade barometer are generally better suited to reflect cyclical changes in economic conditions but are seldom available at levels lower than county level.

Model-based estimates can in some cases be an acceptable alternative in order to reflect a cyclical course of events. **Within the framework of the work on the Raps statistical database, Growth Analysis will also investigate the possibility to once again offer regional model-based payroll expenses** as a fast indicator of region's economic status.

Both quantitative and qualitative sources exist to show short-term changes. In the same way as statistics are used in various international indicators to compare different countries, different sources of regional statistics should also be used to better reflect regions' current status and development. In conjunction with the development of new indicators to follow up the future national strategy for regional growth, the possibility to use composite measures to describe and analyse development and growth in regions should also be taken into account. **Within the framework of such a commission there should also be scope to elucidate the possibilities to combine different sources of statistics to obtain a better picture of a region's current status.**

There are also challenges and opportunities as regards rural areas. New sources of energy such as wind power and biomass, growing conurbations and new leisure-time interests, nature conservation and immigration are changing many rural areas. Despite their having become increasingly multi-faceted from an economic perspective, agriculture and forestry are still the single largest activities in rural areas. New prerequisites, increased international competition and a different demand for agricultural products, however, require constant adaptation and change.

Combining different activities in an agricultural company is an important question and can be seen as a reaction to increased pressure for change. Detailed surveys have been made that give a good picture of how agricultural companies exploit the resources that they use in their agricultural enterprise and other business. By trying to combine such surveys with other register data researchers should be able to improve knowledge of the agricultural companies' structural change and their role in rural areas. **Growth Analysis proposes that possibilities to combine micro-data in registers and specific surveys be further investigated** by the Swedish Board of Agriculture and Statistics Sweden.

Combinations of activities at an agricultural company, however, should be able to be seen from existing register data to a greater degree. If the agricultural company is defined in the same way as other companies and also with certain requirements concerning size and employment, this will probably also facilitate estimates of other activities at the agricultural company. At a company or workplace, one or several economic activities may be carried on that are described in one or several categories in Sweden's Industrial Classification. A company's primary activity is normally used to define its classification but other registered activities should also be able to be used to estimate any combinations of activities, not least at agricultural companies. **Growth analysis proposes that the government assign those authorities responsible for the statistics (the Swedish Board of Agriculture and Statistics Sweden) to investigate in more detail possibilities to use**

secondary data according to the SNI as a source to measure combined activities at agricultural companies.

In order to find as good a basis possible for comparisons between different activities inside and outside the agriculture sector, it is necessary to investigate the consensus between different specific sources of statistics. **Growth analysis proposes that Statistics Sweden and the Swedish Board of Agriculture be assigned to investigate and report on how the companies in the agricultural register agree with the companies in Statistics Sweden's company register and in the labour statistics based on administrative sources (RAMS).**

Any description of the changes in the rural areas presupposes not only a geographical delimitation below municipality level but also statistics that can fill this delimitation with content. Geostatistics linked to property coordinates and workplaces may constitute such a source. Address quality has also improved considerably, even if some deficiencies still remain in the address register. This also limits the possibility to describe development in rural areas. A uniform physical delimitation of the country's rural areas, but not necessarily shared by all involved, is a prerequisite to be able to identify different economic and social phenomena in rural areas.

By means of a general analysis, Growth Analysis has shown that it is possible to describe what activities are carried on in rural areas by companies other than agricultural companies. Geographically high-resolution statistics can thus constitute an interesting starting-point for these and other regional-economic analyses that have local specialisation and differentiation as their starting point. A prerequisite for this is continued improvement of workplaces' geo-coding. **Growth Analysis proposes that the government assign Statistics Sweden to further investigate what resources are needed to improve the geo-coding of coordinate-based workplace statistics** so that they give a sufficiently good picture of the structure of activities in the rural areas. For many reasons, however, general access to such statistics is not possible. This kind of **facts and statistics should be refined and made available by expert state authorities such as the Swedish Board of Agriculture and Growth Analysis.** Concerned authorities such as the Swedish Board of Agriculture and Growth Analysis can also develop their collaboration in respect of how rural areas are described.

A common delimitation and division of rural areas can in many ways facilitate description and analysis of the development of sparsely populated and rural areas. This should also promote a higher degree of evidence-based decision-making and learning within the rural areas policy at all decision levels.

Starting with the municipalities, which for the most part are the lowest common level for which statistics are available on Statistics Sweden's website, a classification of municipalities is proposed on the basis of population density, population size and the population's proximity to population agglomerations. Classification into different groups of municipalities is based on works published by Eurostat and the OECD and can therefore facilitate international comparisons.

The classification is based on population in grid cells of 1 km² to calculate the rural and non-rural population in a municipality and different threshold values in order to determine a municipality's classification. The proposed basic classification contains three types of municipality:

- municipalities with less than 20% of their population in rural areas and a total population of at least 500,000 in adjacent municipalities
- other municipalities with less than 50% of their population in rural areas
- municipalities with at least 50% of their population in rural areas.

Growth Analysis proposes that the classification into three types of municipality be used by government authorities for general, overarching descriptions of municipalities in a rural areas perspective.

The classification into three types may be too imprecise to relate to more specific prerequisites and potentials. This is done in a better way by means of complementary information that takes the population's proximity to major towns/cities into account. A municipality is classified as close to a town/city when 50% of its population has less than 45 minutes' journey time to an agglomeration with more than 50,000 inhabitants. In order to separate out very distant rural municipalities, yet another criterion is used, viz. the population's average travelling distance to larger agglomerations.

Combining the original municipality classifications with an assumption of proximity to towns/cities with more than 50,000 inhabitants results in the **proposal to expand the classification into six types of municipality**. These are:

- municipalities with less than 20% of their population in rural areas and a total population of at least 500,000 in adjacent municipalities
- Other municipalities with less than 50% of their population in rural areas and at least 50% of their population having less than 45 minutes' journey to an agglomeration with at least 50,000 inhabitants
- Other municipalities with less than 50% of their population in rural areas and less than 50% of their population having less than 45 minutes' journey to an agglomeration with at least 50,000 inhabitants
- Municipalities with at least 50% of their population in rural areas and at least 50% of their population having less than 45 minutes' journey to an agglomeration with at least 50,000 inhabitants
- Municipalities with at least 50% of their population in rural areas and less than 50% of their population having less than 45 minutes' journey to an agglomeration with at least 50,000 inhabitants
- Municipalities with their entire population in rural areas and with at least in average 90 minutes' journey to an agglomeration with at least 50,000 inhabitants.

Growth Analysis proposes that the classification into six types of municipality be used by government authorities to relate to more specific prerequisites and potentials in general, overarching descriptions of municipalities in a rural areas perspective.

The proposed classification has the advantage of having a hierarchical structure that links together a physical demarcation of rural areas and aspects of population size and accessibility that are important in descriptions of agglomeration economies.

In order for the classification to be communicable in different contexts, the designations of the different categories need to be simplified. There may be a degree of difficulty in agreeing on common terms to describe different types of rural areas. The difficulties in choosing terminology, however, should not constitute an obstacle to using the new classification of rural areas. For this reason, Growth Analysis has chosen not to recommend any other terms and designations than the ones used in its FA (functional analysis) classification of regions. **Growth Analysis encourages any users to apply their own terms and designations according to their own needs provided that the user makes clear reference to Growth Analysis' classification of municipalities.**

Growth Analysis proposes that the rural area classification described above be followed up at regular intervals in consultation with the authorities concerned.

1 Inledning

Regeringen bedömer att det finns behov av att öka tillgången och snabba upp produktionen av statistik som belyser regional tillväxt och utveckling. Detta behov kan ses mot bakgrund av att samhället och ekonomin har blivit alltmer komplex och att politiska beslut alltmer är beroende av så bra statistiskt underlag som möjligt. Sverige har en mycket väl utbyggd statistikinfrastruktur, men förändrade frågeställningar kan även medföra anpassningar i Sverige.

Förbättrade tekniska möjligheter, avreglering av marknader och minskande handelshinder har orsakat att ekonomier och samhällen gradvis sammanlänkas och integreras globalt. Denna utveckling avspeglas i förändrade handelsmönster, värdekedjor, investeringar, migrationsströmmar eller genom natur- eller klimatpåverkan. Det innebär också att händelser i omvärlden har konsekvenser för utvecklingen i Sverige, vilket också innebär att det är nödvändigt att ha en uppfattning om storleken på eventuella effekter på svensk ekonomi.

Samtidigt som intresset för skeenden och händelser i andra delar av världen ökar växer också behoven av kunskaper om regionala processer. Det är ofta inte tillräckligt att veta att Sverige kommer att beröras av förändringar i omvärlden, utan det är ofta lika viktigt att veta var i landet påverkan är som störst. Den senaste internationella ekonomiska krisen har på ett åskådligt sätt visat på en asymmetrisk inverkan av omvärldshändelser på regioner i Sverige.

Det är också viktigt att få veta var och hur i landet ekonomin växer och förvandlas. Den stora globala efterfrågan på mineraler har på en relativt kort tid transformerat delar av norra Sverige till en tillväxtraket och förändrat problembilden i grunden. Det är också av vikt att veta hur landsbygder utvecklas relativt andra landsbygder och städer i Sverige eller utomlands, inte minst för att identifiera eventuella fördelar, svagheter och brister i landsbygdens ekonomi.

Politiken behöver också ha en uppfattning om huruvida förändringar i skatter och regler påverkar sysselsättningen eller företagandet i olika delar av landet, eller om och var ungdomar får jobb eller inte. Detta gäller effekter av olika investeringar i regioner och i landsbygder. Varje år investerar staten miljarder i näringslivet i form av stöd och skattelättnader. År 2011 var summan 27,5 mdr. kronor¹ och 49,2 mdr. om krisåtgärder räknas in i summan. Till detta kommer statens jordbruks- och landsbygdsstöd (cirka 2,5 mdr per år) och andra investeringar i regional infrastruktur, EU-medel och medel från landsting och kommuner². Alla dessa investeringar får ett regionalt genomslag. Utvärderingar och forskningsinsatser är nödvändiga för att belysa utfallet i detalj, men det minskar inte behovet av användbar och aktuell statistik för att se på konsekvenserna och utvecklingen i ett större regional- och landsbygdsperspektiv.

I ljuset av politikens ansträngningar att främja utvecklingen och tillväxten i regioner, landsbygder och städer behövs alltså mer kunskap. En inte obefintlig del av denna kunskap kan komma från ett förbättrat statistiskunderlag. Den föreliggande rapporten är svaret på

¹ Tillväxtanalys (2012). Statligt stöd till näringslivet 2011. Statistik 2012:05

² Tillväxtanalys (2011). Utvecklingskraft i kommuner och regioner - Tillväxtarbete i flernivåstyrningens tidevarv. Rapport 2011:01.

regeringens fråga till Tillväxtanalys om att undersöka möjligheterna att förbättra tillgången till regional- och landsbygdsstatistik.

2 Tillväxtanalys uppdrag

Regeringen beslutade den 7 november 2013 att uppdra till Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, Tillväxtanalys att belysa en rad frågor relaterade till statistik om regional tillväxt och utveckling.³ Tillväxtanalys uppdrag har varit att redogöra för och ta fram förslag till möjligheter att snabbare tillgängliggöra och publicera viss statistik om regional tillväxt och utveckling, vilka möjligheter som finns att använda skattningar eller alternativa variabler för att täcka statistikbehoven. Vidare ska vi redovisa förslag till sådan statistik som närmare kan beskriva kombinationsverksamheter inom jordbruksföretag och beskriva vilka verksamheter som bedrivs av andra företag än jordbruksföretag i landsbygder. Tillväxtanalys ska dessutom föreslå definitioner av gles- och landsbygd, som ska kunna användas för att sammanställa sådan statistik som är relevant för att beskriva och analysera utvecklingen i Sveriges gles- och landsbygder.

I uppdraget utvecklas ytterligare ett antal punkter som berör hur statistiken kan tillgängliggöras i det offentliga statistiksystemet så att offentliga insatser bland annat inom ramen för landsbygdsprogrammet och Europeiska regionala utvecklingsfonden kan följas upp på regional nivå. Det framkommer också att målet för uppdraget är en enhetlig definition av gles- och landsbygd för att använda den befintliga statistik som framställs av Statistiska Centralbyrån, SCB, och Jordbruksverket på ett effektivare sätt.

Uppdraget har genomförts i samråd med Jordbruksverket och SCB. Efter ett upptaktsmöte den 19 december 2013 med myndighetsföreträdare och representanter från Näringsdepartementet och Landsbygdsdepartementet och efter ytterligare avstämning med kontaktpersoner vid de enskilda samrådsmyndigheterna har vi kommit fram till vissa avgränsningar av uppdraget, inte minst mot bakgrund av den korta uppdragstiden. Samrådsmyndigheterna har också utnyttjat möjligheten att ge synpunkter på ett utkast av den nya landsbygdsindelningen och svarat på olika detaljfrågor. Myndigheterna har fått läsa en slutlig version av rapporten för kommentarer och synpunkter och hade inga väsentliga invändningar mot skrivningar i rapporten. Övriga anmärkningar beaktades i den slutliga versionen.

2.1 Avgränsningar

Det är naturligtvis många statistikområden som kan vara av intresse för den regionala tillväxtpolitiken eller landsbygdspolitiken. Det omfattar både specifika uppgifter om jordbruket, annat företagande och företag i landsbygder, uppgifter om sysselsättning och kompetens av befolkning, flyttningar, föreningsliv, tillgång till transportinfrastruktur och service, utbildningsmöjligheter, inkomster, men även statistik, mått eller uppgifter med en högre abstraktionsgrad såsom förvärvsintensitet, branschdiversifiering, arbetsproduktivitet eller bruttoregionalprodukt. Därför måste vissa avgränsningar göras.

Det kunskapsbehov som anses relevant i det här sammanhanget är inte inriktat på generella makropolitiska skeenden såsom inflation, räntor, statskund, allmänna skatter, det vill säga frågor som behandlas inom ramen för till exempel den monetära politiken eller finanspolitiken, även om dessa är av stor betydelse för tillväxtpolitiken.

³ Regeringsbeslut 2013-11-07, N2013/5117/AS

Bedömningar av statistikbehov underbyggs inte med kostnads kalkyler på grund av den korta uppdragstiden. I den mån kostnaderna är angivna kommer dessa från statistikproducenten direkt utan närmare granskning.

Den tydliga fokuset på territoriell tillväxt (regioner, landsbygder och städer) gör det också nödvändigt att lämna lantbrukets specifika strukturella förändringar och utmaningar utanför detta uppdrag. I rapporten ses jordbruksföretaget således som en verksamhet bland andra företag på landsbygden.

3 Förändrade förutsättningar och nya utmaningar

3.1 Vad är statistik?

Enligt statistikutredningen⁴ är **statistik en beteckning för numeriska sammansällningar** av elementära observationer som kan räknas till händelser, flöden eller tillstånd. Med statistik avses även data i statistikregister från vilka uttag kan göras. Data är benämningen på enskilda värden eller uppgifter som samlats in och som är en del av ett statistiskt system. I det här sammanhanget bör tre olika typer av data nämnas.

Makrodata: Aggregerade data om populationer och klasser av objekt, t.ex. summor, frekvenser och medelvärden.

Mikrodata: Data om enskilda objekt, till exempel företag, individer och händelser, som ligger till grund för statistik, och som kan aggregeras till statistik på ett flexibelt sätt.

Geodata: Data om enskilda geografiska objekt; här populationer knutna till geografiska koordinater, till exempel befolkning fördelad på kilometerrutor.

Metadata: Data om data, d.v.s. beskrivningar och information om mikro- och makrodata. Härigenom kan användaren avgöra användbarheten av materialet.

Statistiken tas fram med olika syften och det avspeglar också hur statistiken produceras. Inom vissa områden finns det behov av att följa företeelser regelbundet och därför produceras statistik kanske dagligen, månadsvis, kvartalsvis eller årligen. Det finns även statistik som bara görs till ett visst tillfälle och ändamål.

En stor del av den statistiken som kan vara relevant i detta sammanhang är ett resultat av administrativa behov och processer. Enligt statistikutredningen kommer 95 procent av statistik inom den lagreglerade officiella statistiken från sådana källor. Dessa datakällor kombineras ofta i syftet att producera annan statistik.

Det är också viktigt att skilja mellan statistik från så kallade totalundersökningar respektive urvalsundersökningar. I totalundersökningar görs summeringar, medeltalsberäkningar m.m. utifrån data för alla individer i den grupp ("populationen") som ska beskrivas i statistiska termer. I urvalsundersökningar används statistiska metoder för att på grundval av slumpmässigt utvalda data räkna fram vad som med en viss sannolikhet gäller för hela populationen.

I detta sammanhang bör också nämnas begreppet indikator. En **indikator är ett samlingsmått avseende en central fråga eller företeelse** och har härletts ur en rad observerade fakta. Indikatorer kan användas för att påvisa relativa positioner eller visa positiva eller negativa förändringar. Indikatorerna tjänar vanligtvis direkt som underlag för politiska handlingslinjer i regioner, länder och internationellt. Inom strategiska politikområden är de viktiga för att ställa upp mål och övervakningen av målluppfyllelsen.⁵ En indikator är med andra ord statistik som genom olika metoder och kunskaper fått en större innehållsmässig betydelse.

⁴ Statistikutredningen (2012). Vad är officiell statistik. En översyn av statistiksystemet och SCB. Slutbetänkande. SOU 2012:83.

⁵ ITPS (2009). Metoder för att utvärdera den regionala tillväxtpolitiken Lärdomar och råd för utvärderare och uppdragsgivare.

3.2 Varför regional statistik?

Regeringen ser ett behov att snabba upp produktionen av regional statistik. Kraven på statistikens omfattning, kvalitet och snabbhet har dock ökat på alla politiska beslutsnivåer och samhällssektorer. Med vetskap om begränsningar i offentliga tillgångar är ett regionalt perspektiv således ingen självklarhet. I många fall är snarare ojämlikheter mellan individer eller grupper utgångspunkt för politiska prioriteringar och behov av statistik.

Detta kan ställas emot prioriteringar om att minska regionala ojämlikheter och ett behov av regionala data. Det har dock visat sig att en rumslig dimension även bidrar med insikter om omständigheter kring social ojämlikhet mellan individer.⁶ Det är väl känt att ekonomiska aktiviteter är ojämnt spridda över landet och att tillväxten koncentreras till ett fåtal regioner. På samma sätt är det ett faktum att även tillväxtsvaga regioner bidrar till länders samlade tillväxt.⁷ Ett regionalt perspektiv kan på samma gång uppmärksamma eller synliggöra skillnader och hjälpa till att identifiera förändrade regionala utvecklingstrender.

En förskjutning i synen på tillväxtpolitiken från att kompensera för regionala nackdelar till att utnyttja regioners utvecklingspotential och tillväxtmöjligheter har medfört att många politiska beslut fattas allt närmare faktiska tillväxtprocesser. Detta har också lett till ett större regionalt ansvar inom tillväxtpolitiken, men även till ett större behov av regionala fakta och regional statistik. Även om ansvaret har förskjutits till den regionala beslutsnivån kvarstår statens inflytande över den regionala beslutsnivån, inte minst vad gäller utformning av institutioner, regelverk, infrastruktur eller utvecklingsresurser men framför allt vad gäller att samordna sektorspolitikens geografiska utfall.

3.3 Vad är tillväxt?

I uppdragsbeskrivningen nämns ett antal områden med särskild relevans för tillväxt: sysselsättning, lönesumma, bruttoregionprodukt, export, kompetensförsörjning m.m. Samtliga har givetvis också stor betydelse när det kommer till att beskriva regional tillväxt. Men, det kan misstänkas att samtliga områden visar ett stort ömsesidigt beroende av varandra och ett starkt och kraftigt statistiskt samband områdena emellan. En regional ökning av export borde medföra en positiv sysselsättningsutveckling, som i sin tur ger en högre samlad lönesumma och en större bruttoregionalprodukt. Det finns tyvärr inte utrymme att i någon större omfattning behandla sådana grundläggande frågor inom ramen för detta uppdrag. Förklaringar och resonemang som används här är dock varken någon nyhet eller något nytt, utan kommer i stor utsträckning från tidigare arbeten inom myndighetens verksamhet⁸ och den allmänna facklitteraturen och kan kanske sammanfattas så här.

Tillväxt ses som ökning av produktionskapaciteten, det vill säga ökad produktivitet eller ökade tillgångar på produktionsfaktorer. Tillväxt kan dock också **ses som en förändring i produktion**, vilket begreppsmässigt ligger närmare det vardagliga bruket av ordet tillväxt. Medan det första synsättet avspeglar långsiktiga strukturella förändringar i de underliggande tillväxtfaktorerna får man i det andra snarare en bild av konjunkturella förändringar i produktionen. Båda har relevans i tillväxtarbetet. Även om regionalpolitiska frågeställningar framför allt handlar om långsiktiga strukturella förändringar kommer man ofta inte ifrån att ta hänsyn till regionens läge i konjunkturcykeln när det gäller att fatta regionalpolitiska beslut. När exempelvis regionala strukturfondsprogram arbetas fram är

⁶ Kanbur R. (2003). The Policy Significance of Inequality Decompositions. Cornell University.

⁷ OECD (2012). Promoting Growth in All Regions – Lessons from across the OECD.

⁸ Exempelvis Tillväxtverket och Tillväxtanalys (2010). Tillväxtfakta. Så växer Sverige och dess region.

visserligen den långsiktiga problembilden i fokus, men manöverutrymmet för olika aktörers medverkan är i hög grad beroende av det aktuella ekonomiska läget. Kortsiktiga förändringar och nuläget präglar således alltid på ett eller annat sätt långsiktiga beslut. Därför är det viktigt att på ett så bra sätt som möjligt kunna beskriva nuläget i regionerna.

3.4 Frågeställningar och områden relevanta för Sveriges regionala tillväxtpolitik

Politikområdet regional tillväxt och den nationella strategin⁹ för perioden 2007–2013 utgår från ett antal prioriterade områden såsom innovation och förnyelse, kompetensförsörjning och arbetskraftsutbud, tillgänglighet och strategiskt gränsöverskridande samarbete. År 2009 förnyade och redogjorde regeringen för sina ambitioner inom det regionala tillväxtarbetet inför riksdagen.¹⁰ Regeringen ansåg att de ovan nämnda prioriteringarna var fortsatt aktuella och vägledande för det regionala tillväxtarbetet. Regeringen betonade dock att det finns behov att vidareutveckla vissa delar av de prioriterade områdena, till exempel vad gäller miljödriven näringsutveckling, synen på innovation och samverkan mellan olika politikområden.

Uppföljningen av politikområdet regional tillväxtpolitik görs med ett antal indikatorer som antas fånga det generella ekonomiska tillståndet och den kortsiktiga och långsiktiga ekonomiska utvecklingen i landets regioner. I Tabell 1 sammanfattas dessa indikatorer.

I den pågående översynen av den nationella strategin för regional tillväxt har utgångspunkten lagts på demografin, globaliseringen och på miljö och klimat. Utfallet av denna process kan också komma att förändra politikens behov av fakta och statistik. Den nya nationella strategin för regional tillväxt kommer att presenteras under år 2014.

Tabell 1 Indikatorer för uppföljningen av de prioriterade områdena i budgetpropositionens utgiftsområde 19

Indikatorområde/ prioritering i den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007-2012	Indikatorer
Huvudindikatorer	- Daglönesumma per anställd - Arbetssökande inkl. personer i program
Innovation och förnyelse	- Snabbväxande företag per invånare - Nya arbetsställen per invånare
Kompetensförsörjning och arbetskraftsutbud	- Andel med eftergymnasial utbildning - Matchning på arbetsmarknaden (efter yrke) - Förvärvsintensitet
Tillgänglighet	- Arbetspendling över kommungräns
Servicenivå	- Restid till livsmedelsbutik - Restid till drivmedelsstation - Avstånd till grundskola
Miljö	- Koldioxidutsläpp per invånare - Kväveoxidutsläpp per invånare

Källa: Tillväxtanalys (2012).

⁹ Regeringskansliet (2006). En nationell strategi för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007-2013.

¹⁰ Regeringen (2009). Strategiskt tillväxtarbete för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning. Skr. 2009/10:221.

Europeiska processer, inte minst arbetet med de nuvarande regional- och socialfonderna, men framför allt Europa 2020-strategin och dess flaggskeppsinitiativ har medfört vissa prioriteringar som påverkar den europeiska statistikproduktionen, men även efterfrågan på regional statistik i medlemsländerna.

Tabell 2 De fem överordnade målen för Europa 2020

Indikatorområde EU 2020 mål	Indikatorer
Sysselsättning	- Andel sysselsatta i befolkningen 20–64 år, procent
FoU	- Andel av BNP som investeras i FoU, procent
Klimatförändring och hållbar energiförsörjning	- Utsläpp av växthusgaser - Andel förnyelsebar energi i slutlig bruttoenergianvändning - Inhemsk bruttoförbrukning av energi som andel av BNP
Utbildning	- Andel av befolkningen 18–24 år som inte studerar och inte har fullföljt en utbildning (Skolavhopp)
	- Andel av befolkning 30–34 år med fullföljd akademisk utbildning
Kamp mot fattigdom och social utestängning	- Antalet människor som lever eller riskerar att leva i fattigdom och social utestängning ska ha minskat med minst 20 miljoner

Källa: EU-kommissionen

Sammanfattningsvis kan det konstateras att behovet av regional statistik är större och mer mångfacetterat än behovet av ekonomisk statistik i övrigt. Ekonomisk statistik är dock även en viktig del i den regionala statistiken då den på olika sätt mäter resultaten (utfallet) av det regionala tillväxtarbetet. **På ett generellt plan utkristalliseras fyra områden som kan vara hörnstenar i detta arbete: människor (humankapital), företag, miljö och klimat och flöden** (faktor- och varumarknaderna) mellan dessa. Funktions sättet av marknaderna avspeglas exempelvis i begrepp som förvärvsintensitet eller produktivitet. Nämnade hörnstenar är dock mer av ett riktmärke än en definition av ett bestämt behov. Som redan berörts genomgår den regionala tillväxtpolitiken stora innehållsmässiga förändringar inte minst i samband med ekonomins globalisering och miljö- och klimatförändringarna. Statistiken generellt och den som är avsedd för regionala beskrivningar och beskrivningar av landsbygden möter ett flerdimensionellt och komplext behov som inte enkelt kan begränsas till ett fåtal prioriteringar. Det är i detta sammanhang också viktigt att höra andra regionala aktörer, myndigheter och intressenter.

3.5 Nya och förändrade krav på statistik – konsekvenser för den regionala statistiken

Statistiken är inte längre endast en informationskälla för beslutsändamål utan är idag en **grundläggande faktor i beslutsfattandet**. Många beslut om företagsinvesteringar och offentliga tillväxtåtgärder görs på basis av statistik om regioner och platser.

En högre grad av evidensbaserat beslutsfattande kräver också statistik som uppfyller höga kvalitetskrav, samtidigt som det finns ett allt **större behov av komplex, flerdimensionell statistik** som underlag för sammansatta politikområden. Inom få andra politikområden är

detta mer påtagligt än inom den regionala tillväxtpolitiken som per definition är samansatt och tvärssektoriell och som verkar genom samordning av insatser inom andra politikområden. På så sätt är också behoven av regional statistik mycket stora och mycket heterogena.

En annan inte oväsentlig begränsning för att bemöta de ökande kraven på statistik är **att uppgiftslämnarbördan inte bör öka**. Tvärtom, ska det bli enklare och billigare att lämna in uppgifter till myndigheter.¹¹ Denna fråga har behandlats i ett antal utredningar¹² och av myndigheter. Bland annat i utredningen ”Månadsuppgifter snabbt och enkelt”¹³ om att införa ett obligatoriskt system för månadsuppgifter om lön per individ, för att bl.a. förbättra myndigheternas kontrollmöjligheter och möjligheter att lämna korrekta inkomstrelaterade ersättningar från välfärdssystemen. Förslaget skulle ha inneburit möjlighet att få tillgång till tillförlitliga inkomstuppgifter på månadsbasis även på en finfördelad regional nivå. Förslaget genomfördes emellertid inte eftersom det bedömdes att företagens administrativa kostnader väsentligt skulle öka.

Ytterligare en aspekt som påverkar formen av det svenska statistikutbudet är EU-rätt och samarbetskrav med Eurostat. Det finns exempelvis ett stort antal **EU-författningar** som **reglerar definitioner, tidsramar, frekvenser, överföring av uppgifter till Eurostat** m.m. för framställning av bl.a. ekonomisk, jordbruks-, företags-, befolknings- och välfärdsstatistik.¹⁴

Kravet på att statistiken ska vara lättillgänglig har ökat. Digitaliseringen av samhället har på många sätt underlättat tillgängligheten och spridningen av statistik till användare. En stor mängd av offentlig statistik tillgängliggörs idag via olika webbplatser i Sverige och utomlands. Det finns dock också större krav från samhället och användarna att **statistik ska finnas tillgänglig**. SCB redovisar en stor del av statistiken på myndighetens webbplats, ofta även med en regional uppdelning. SCB är den viktigaste aktören när det gäller regional statistik. En stor del av geografisk information redovisas dock även på Lantmäteriets geodata-portal. Det finns även privata aktörer, till exempel Ekonomifakta som samlar och publicerar svensk och internationell statistik, framför allt från SCB, OECD och Eurostat på nätet. En speciallösning utgör till exempel Tillväxtanalys analysverktyg rAps, vilket mot avgift, tillhandahåller regional tillväxtstatistik eller Jordbruksverkets landsbygdsdatabas. Kommunal statistik redovisas till exempel på kommun- och landstingsdatabasen¹⁵ sammanställd av rådet för främjande av kommunala analyser Även internationella organisationer som Eurostat, ESPON, OECD, Världsbanken eller FN redovisar statistik via webbplatser, i vissa fall även på regional nivå. Utbudet av **källor som tillhandahåller statistik och regional statistik har ökat**.

Det finns också **en ökad efterfrågan på mikrodata** som till viss del underlättar framställning av statistik anpassad till organisationers behov. Mikrodata om individer och företag är också en viktig förutsättning för forskning och utvärderingar om till exempel offentliga stimulansåtgärder eller offentliga investeringar. Utifrån ett sådant **analysperspektiv är det förmodligen inte nödvändigt att ha tillgång till regional statistik i form av regiontabeller**, då det mesta på ett enkelt sätt kan återskapas från en databas med mikrodata. SCB erbjuder tillgång till MONA-databasen som tillåter

¹¹ Bolagsverket (2009). Förslag till minskat uppgiftslämnande för företag. (N2009/4509/MK)

¹² SOU (2008). Rätt och riktigt – Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. 2008:74

¹³ SOU (2009). Månadsuppgifter – snabbt och enkelt. 2011:40.

¹⁴ SOU (2012). Vad är officiell statistik? 2012:83. S. 76.

¹⁵ www.kolada.se

användning av avidentifierad mikrodata via datalänk och fjärrskrivbord. Ett sådant förfaringssätt ökar valmöjligheterna och flexibiliteten hos användarna, men kräver också en högre kompetens hos dessa. Det är också ett mer tidsödande sätt att få fram regional statistik och fungerar endast på statistik som har individer eller företag/arbetsställen som utgångspunkt. Statistikens sekretesskrav sätter också stopp för att viss individ- eller företagsstatistik överhuvudtaget kan redovisas i ett regionalt sammanhang. Ett sådant område är till exempel energianvändningsstatistiken men även annan statistik kopplad till företagens ekonomi.

3.6 Förändrade produktionsförutsättningar förändrar utbudet av regional statistik

Tekniska och organisatoriska förändringar inom den offentliga statistikproduktionen har inte bara förändrat tillgängligheten till statistik utan också påverkat produktionen av statistik. Till exempel har den tekniska utvecklingen gett **statistikproducenterna bättre verktyg för att samla in och bearbeta data**. Det har dock också blivit **svårare att få svar vid urvalsundersökningar**. Enligt statistikutredningen¹⁶ är det sannolikt inte möjligt att helt eliminera problemet med minskande svarsfrekvenser, eftersom utvecklingen i grunden har strukturella orsaker, till exempel att det med traditionella metoder de facto är svårare att nå människor i dag än förr. Detta påverkar exempelvis arbetskraftsundersökningen (AKU). Men det kan också påverka andra undersökningar som till exempel har företaget i fokus. Viljan att svara minskar också där. Urvalsundersökningar (till exempel Tillväxtverkets företagsbarometer) och minskade urval ses som lösning på kort sikt, men problemet kvarstår i ett längre perspektiv.

Digitaliseringen av samhället har också medfört att det produceras enorma mängder data i nästan alla delar av samhället. Data samlas in via kortköp, mobiltelefoni, sökmaskiner, sociala medier, finanstransaktioner, energiförsörjning och offentliga institutioner. Resultatet av denna utveckling är helt nya möjligheter att identifiera och analysera marknadstrender, att designa energiförsörjnings- eller transportsystem eller att forska om spridningen av infektionssjukdomer. För att dessa stora datamängder (*stor data* engl. *big data*) ska göra nytta behövs en öppen tillgång till data.¹⁷ Tillväxtanalys har nyligen belyst hur frågan behandlas i olika länder och kommit fram till att Sverige har goda förutsättningar för att bli framgångsrikt inom området.¹⁸ Detta under förutsättning att frågor kring integritet, säkerhet, ägandeskap och ansvar kan lösas. Det finns förhoppningar om att stor data genererar nya tjänster, men även förbättrade och optimerade lösningar inom olika samhällssystem. Det kan också tänkas att framtida analysmetoder inom området *stora data* och *öppen data* kommer att förbättra förståelsen om hur ekonomiska, sociala och miljömässiga förändringar hänger ihop på och mellan olika geografiska beslutsnivåer. Men det kan också innebära att ekonomiska förändringar och samhällsförändringar går att mäta snabbare.

Eftersom det kommer att bli svårare att hålla höga svarsfrekvenser i intervjuundersökningar kommer registerbaserade undersökningar bli viktigare. Exploatering av stora databaser, ofta privata mikrodata, kommer att öka i betydelse vilket

¹⁶ SOU (2012). Vad är officiell statistik? 2012:83.

¹⁷ Vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn ska främja den europeiska informationsmarknaden. EU-direktiv från år 2003 genom lagen 2010:566 om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen. PSI-lagen (Public Sector Information)

¹⁸ Tillväxtanalys (2013). Stora data & öppna data. WP/PM 2013/16

kräver nya analysmetoder. Detta kommer också att innebära en förflyttning av det offentliga ”informationsmonopolet” till andra aktörer.

3.7 Den statliga statistikproduktionen och regional statistik

Kärnan i det svenska statistikutbudet vilar på den officiella statistiken. Denna, genom lagstiftning och förordningar reglerade statistik, omfattar 22 ämnesområden och 112 statistikområden. I Tabell 3 nedan redovisas ämnesområdena. Områdena anses därför ha särskild vikt för beskrivning av samhället och utgör den statistiska stommen för allmän information, utredningsverksamhet och forskning.¹⁹

Tabell 3 Ämnesområden i Sveriges officiella statistik

Arbetsmarknad	Levnadsförhållanden
Befolkning	Miljö
Boende, byggande och bebyggelse	Nationalräkenskaper
Demokrati	Näringsverksamhet
Energi	Offentlig ekonomi
Finansmarknad	Priser och konsumtion
Handel med varor och tjänster	Rättsväsende
Hushållens ekonomi	Socialförsäkring m.m.
Hälso- och sjukvård	Socialtjänst
Jord- och skogsbruk, fiske	Transporter och kommunikationer
Kultur och fritid	Utbildning och forskning

Källa: SCB

Det är regeringen som beslutar om indelningen i ämnes- och statistikområden, och det är också regeringen som bestämmer vem som är bäst lämpad att ansvara för produktionen av statistiken. Valet av statistikansvariga myndigheter är viktigt, eftersom **det är myndigheterna som bestämmer över vilka statistikprodukter som ska finnas**.

Exempelvis har Tillväxtanalys utsetts att tillhandahålla officiell statistik om näringsverksamhet inom område Nystartade företag, Internationella företag och Konkurser och offentliga ackord. Detta görs genom sex specifika statistikprodukter: forskning och utveckling i internationella företag, svenska koncerner med dotterbolag i utlandet, utländska företag, konkursers och offentliga ackord, nystartade företag per år, uppföljning av nystartade företag. Det finns dock ytterligare 26 myndigheter som har ett statistikansvar och tillsammans skapar myndigheterna över 400 statistikprodukter²⁰ inom det officiella statistiksystemet, varav merparten är i SCB:s regi.

Inom samtliga ämnes- och statistikområden finns också en mer eller mindre tydlig regional dimension. Enbart inom två ämnesområden, finansmarknader och priser och konsumtion, produceras ingen regional statistik. Detta innebär dock mycket väl att det kan finnas ett relevant regionalt perspektiv i dessa områden, eftersom en regionalisering av priser skulle kunna avsevärt förbättra de regionalekonomiska modellerna. I de resterande 22 ämnesområdena inom den officiella statistiken finns således ett visst utbud av regional statistik. Det bör understrykas att **en regional neobrytning av officiell statistik medför i**

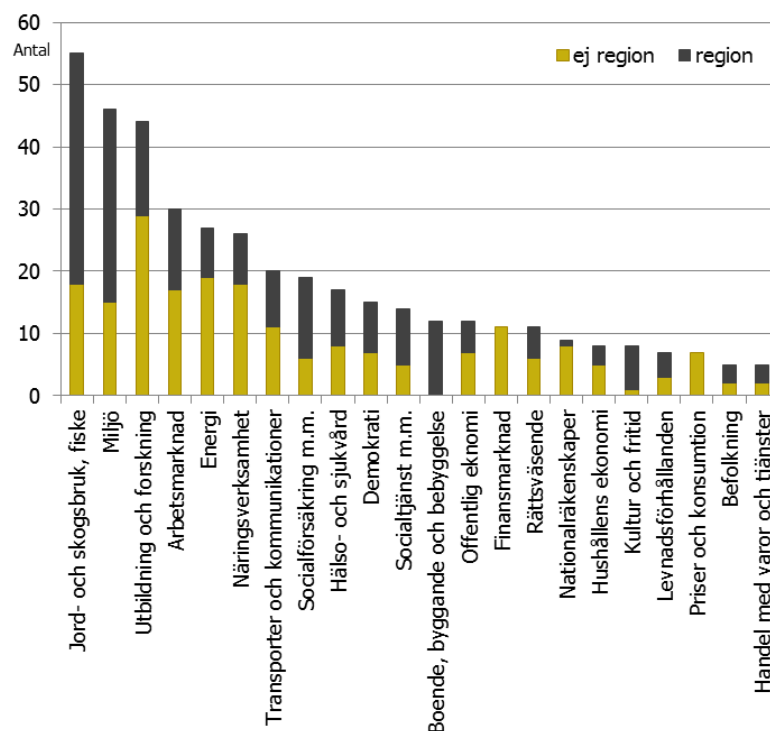
¹⁹ Statistikutredningen (2012). Sida 240.

²⁰ Denna siffra bygger på en genomgång av SCB:s hemsida i början av februari 2014. Statistikutredning redovisar 356 statistikprodukter. Skillnaden kan bero på att SCB redovisar även äldre statistikprodukter som inte längre uppdateras.

de flesta fall att den inte längre klassas som officiell statistik då det ligger utanför det specifika uppdraget. Tillväxtanalys väljer dock att för enkelhetens skull skriva om den regionala officiella statistiken för att betona kopplingen till det officiella statistiksystemet.

3.7.1 En regional dimension i statistiken

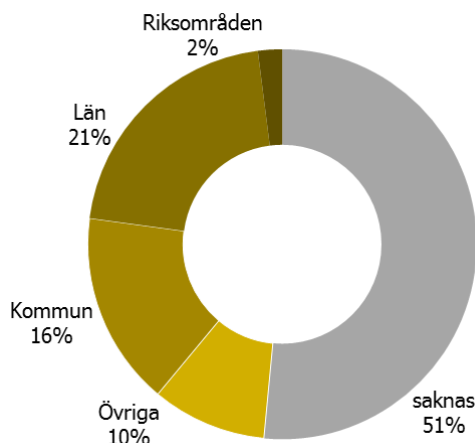
Hälften av statistikprodukterna i den officiella statistiken redovisas även uppdelade på regional nivå. I en tredjedel av delområdena till olika ämnesområden saknas emellertid regional statistik. Exempel på detta är arbetsmiljöstatistik, telestatistik, finansstatistik, viss industristatistik, exportstatistik m.m. En genomgång av den officiella statistiken på SCB:s webbplats visar en ojämn fördelning av statistikprodukter mellan olika ämnesområden, men även en ojämn fördelning när det gäller andelen regional statistik inom ämnesområdena. Områden med en påtaglig areell anknytning, som exempelvis jord-, skogsbruk och fiske, boende, byggande och bebyggelse och kultur och fritid har ett relativt stort regionalt fördelat utbud av statistikprodukter. Inom andra ämnesområden såsom utbildning och forskning, energi och även näringsverksamhet är andelen regionalt fördelad statistik sämre utvecklad. Utan att närmare granska statistiken i detalj kan dock konstateras **att det finns ett omfattande utbud av regionaliserad statistik inom det officiella statistiksystemet** i samtliga ämnesområden.

Figur 1 Ämnesområden och statistikprodukter med en regional dimension

Källa: SCB

Med ett regionalt perspektiv menas att statistiken är uppdelad i geografiska delområden, det vill säga administrativa regioner som riksområden, län och kommuner eller funktionella regioner som produktionsområden, avrinningsregioner, tätorter m.m.

Figur 2 Sveriges officiella statistik – statistikprodukter med en regional dimension

Källa: SCB, bearbetning Tillväxtanalys

Som framgår i Figur 2 är den geografiska upplösningen mycket grov i det mesta av det officiella statistikunderlaget. Nästan hälften av samtliga statistikprodukter med en regional dimension redovisas som bäst på länsnivå. Enbart en tredjedel av de regionaliserade produkterna redovisas också på kommunal nivå. En inte obefintlig del har en annan än en administrativ indelning som utgångspunkt. Sådana återfinns inte sällan inom ämnesområdena jord-, skogsbruk och fiske respektive miljö, men även inom den del av utbildningsstatistiken som har högskolor som mätobjekt. En slutsats är att den i statistiken återgivna geografien är relativt blandad, vilket kan försvåra analyser och uppföljningar. **En gemensam bas för regional statistik i Sveriges officiella statistik utgör länen.** Detta bör också ses i sammanhang med det regionala statistikutbudet på europeiskt plan som har NUTS 3 regioner, det vill säga län som den lägsta geografiska nivån i en del av i sitt statistikutbud.

Den stora heterogeniteten i det regionalstatistiska materialet gör det svårt att kombinera olika källor för att på ett bra sätt fånga en tvärasektoriell regional bild. I ett regionalt sammanhang är det heller inte statistik i snäv bemärkelse som används för beskrivningen av tillstånd och utveckling, utan snarare olika beräkningar, mått och indikatorer som sätter olika värden i relation till varandra. Det finns således ett antal metodiska problem som försvåras av statistikens indelningsmässiga olikhet.

Statistiken på den kommunala nivån anses som den viktigaste byggstenen när det gäller den allmänna beskrivningen av regioner. Det är också kommunindelningen som används för att konstruera funktionella regioner, såsom lokala arbetsmarknadsregioner, olika typologiseringar eller landsbygdsindelningar. I samtliga, förutom tre ämnesområden, förekommer statistikprodukter med uppdelning på kommunal nivå. En större andel av statistikutbudet berör områden som är nära kopplade till den kommunala verksamheten. Även arbetsmarknadsrelaterad statistik redovisas ofta på denna nivå. Mindre är utbudet när det gäller andra centrala aspekter av regional tillväxt, som exempelvis näringsverksamhet eller utbildning och forskning. Ett viktigt område som saknas i detta sammanhang är ett mått på den generella ekonomiska utvecklingen, uttryckt som bruttoregionalprodukt.

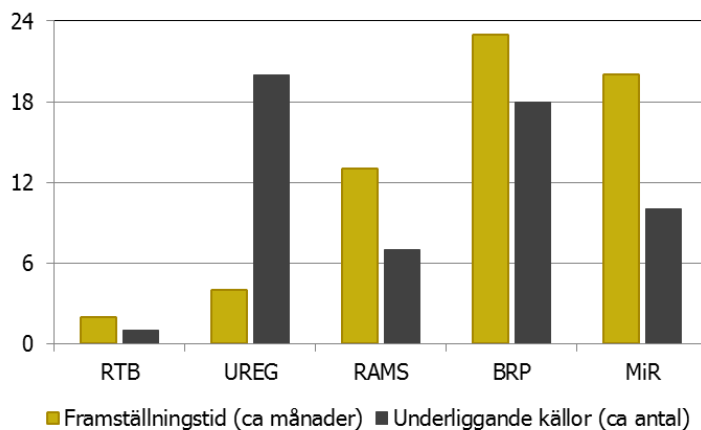
3.7.2 Tidsaspekten i den regionala statistiken

Det är dock inte bara den geografiska upplösningen som är av vikt i detta sammanhang, utan även med vilken snabbhet den regionala statistiken kan levereras. Den regionala

statistiken används allt mer för uppföljning av ekonomisk politik på både regional, nationell och EU-nivå, vilket ställer allt större krav på tillförlitlighet och snabbhet. Samtidigt har svårigheterna att ta fram en ekonomisk statistik av god kvalitet ökat, inte minst på grund av minskande svarsfrekvenser, men också på grund av att företagen i allt mindre utsträckning begränsas av den nationella eller regionala arenan. Det regionala lärandet är dock beroende av en snabbare återkoppling, eftersom många av de åtgärderna är tidsbegränsade.

Tidsaspekten kan behandlas utifrån ett produktionsperspektiv (eftersläpning/ledtid) och utifrån ett redovisningsperspektiv (intervall). Vanligtvis produceras en stor del av den officiella statistiken på årsbasis och viss statistik med bara ett års eftersläpning. Det mesta av befolkningsstatistiken (Register för totalbefolkning, RTB) produceras tämligen snabbt. Statistik som utgår från många olika register tar dock längre tid att producera. När det gäller statistik relaterad till arbetsmarknaden eller ekonomiska nyckeltal är produktionen också beroende av uppgifter från företagen. **En signifikant förbättrad eller snabbare producerad statistik relevant för den regionala tillväxtpolitiken innebär därför alltid en viss ökning av uppgiftslämnarbördan.** Även om förbättringar vid statistikproduktionen förmodligen ger marginella resultat borde en fortsatt harmonisering mellan statistikområdena leda till mer användbart regionalt faktaunderlag.

En komplex framställningsprocess ger en längre produktionstid, vilket också visas Figur 3. Det tar två år att ta fram bruttoregionalprodukten (BRP). Den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) produceras under en period på 24 månader och koldioxidutsläpp i miljöstatistiken (MiR) på 20 månader. Utbildningsregistret (UREG) uppdateras dock, trots ett stort antal datakällor på mindre än fyra månader, vilket beror på att underliggande datakällor i hög grad administreras av myndigheter. Snabbast uppdateras den registerbaserade totalbefolkningen (RTB) som levereras redan två månader efter referensåret, också den är ett resultat av utdrag ur Skatteverkets folkbokföringsregister.

Figur 3 Produktionstid och antal datakällor

Källa: SCB

En del statistik avviker från ett årligt redovisningsintervall. Exempelvis redovisas innovationsstatistiken vartannat år och tätortsstatistik vart femte år. Annan statistik presenteras mycket oftare, inte minst när statistiken kan kopplas till användbara register. Ett exempel är regionalt fördelad befolkningsstatistik som bygger på Skattemyndighetens folkbokföringsregister. En snabb produktionstid har också enkätbaserade

urvalsundersökningar, som till exempel arbetskraftsundersökningen (AKU) som redovisas kvartalsvis på länsnivå. Av samma typ är Tillväxtanalys nyföretagarstatistik som redovisas även den kvartalsvis, och till och med på kommunnivå. Statistik med ett tätare produktionsintervall är därför också möjlig att använda, som kortsiktiga ekonomiska indikatorer på regional nivå.

Det kan konstateras att utbudet av officiell regional statistik blir mindre ju högre geografisk upplösning som efterfrågas. Utbudet av officiell statistik är störst på länsnivå, vilket också är en viktig regional nivå för redovisning av internationell regional statistik. En stor andel av ämnesområdena i den officiella statistiken har dock förankring på kommunnivå. **Sammanfattningsvis bedöms att utbudet av regional officiell statistik är gott, men att det kan finnas skäl att på ett bättre sätt tillgängliggöra den officiella regionala statistiken.** Produktionseftersläpningen varierar kraftigt beroende på antalet register som behövs för att få fram statistiken. Enkätbaserade urvalsundersökningar kan ge en snabbare bild, men har för det mesta svårt att ge en detaljerad regional bild till rimliga kostnader.

3.8 Regional statistik utanför det officiella statistiksystemet

Den officiella statistiken utgör dock bara en del av det regionala statistikutbudet. Statistikutredningen har lyft fram att, i stort sett samtliga statistikansvariga myndigheter, utöver sin officiella statistik även tar fram annan statistik av allmäninformativ karaktär och ger den i stort sett samma spridning som den officiella statistiken.²¹ Detta inkluderar som omtalades tidigare, nedbrytningar på lägre geografiska nivåer. Många myndigheter och organisationer producerar statistik utifrån sina egna verksamhetsbehov och intressen. Det är därför svårt att återge en samlad och fullständig bild av vad som finns tillgängligt i olika organisationer.

En viktig källa för inte minst kortsiktig regional statistik är Arbetsförmedlingens arbetslöshetsstatistik som finns tillgänglig på flera relevanta regionala nivåer och kvartalsvis²². Dit kan också räknas Post- och telestyrelsens statistik om bredbandsutbyggnaden i kommuner, körsträckor och bränsleförbrukning som SCB gör på uppdrag av Sveriges kommuner och landsting och annan statistik från samma organisation, Tillväxtverkets regionala redovisningar av företagens villkor och verklighet, respektive Entreprenörskapsbarometern, Folkhälsomyndighetens folkhälsodata, Svenskt näringslivs företagsklimat eller statistik från organisationen Krav.

Generellt har produkterna en relativt hög kvalitet, även om det av givna skäl är svårare att bedöma kvalitén av statistiken från privata aktörer utan ett specifikt system för insyn och kontroll. En nyligen genomförd studie jämförde exempelvis Arbetsförmedlingens statistik med den från Arbetskraftsundersökningen och kom fram till att det finns god överensstämmelse mellan dessa två produkter när det gäller det totala antalet arbetslösa, men det framkom avvikelser när det gäller olika åldersgrupper.²³ I undersökningen ingick inget regionalt perspektiv så det är fortfarande oklart hur väl avstämda dessa produkter är som underlag i ett regionalt sammanhang.

²¹ Statistikutredningen (2012). S. 145.

²² Statistiken redovisas oftare än så och på kommunnivå, men upparbetas för bruk till regionala analyser kvartalsvis inom Raps.

²³ SCB (2013). Arbetskraftsundersökningarnas (AKU) och Arbetsförmedlingens (Af) arbetslöshetsstatistik – En jämförande studie. Arbetsmarknads- och utbildningsstatistik. Bakgrundsfakta 2013:8.

4 Förbättrad regional statistik

4.1 Generella möjligheter att förbättra den regionala statistiken

I uppdraget till Tillväxtanalys ligger att utreda om det går att öka tillgången till en förbättrad och snabbare framtagen statistik som belyser regional tillväxt och utveckling. Regeringen önskar att Tillväxtanalys redogör för möjligheterna att ta fram statistik snabbare än i dag och redogöra för eventuella begränsningar.

Den översiktliga granskningen av det officiella statistiksystemet i de tidigare avsnitten har visat att det finns ett relativt stort utbud av relevant statistik på den regionala nivån både innanför och utanför det officiella statistiksystemet. Att snabba på statistikproduktionen är också av hög prioritet – åtminstone när det gäller den officiella statistiken.

EU-kommissionen²⁴ har påpekat att historiska processer har lett till relativt slutna spårbundna produktionssystem där varje statistikområde samlar in och tillgängliggör uppgifter utifrån sina egna specifika behov. Det nämns både för- och nackdelar i EU-rapporten och senare i statistikutredningen. En fördel är en mycket effektiv statistikproduktion som inte påverkas av annan statistikproduktion. I övrigt påminner diskussionen dock om ”stuprördiskussionen” inom regionalpolitiken, där brist på samordning försvarar och fördyrar eventuella satsningar och investeringar. I stort kan brister i jämförbarheten av statistik på regional nivå också hänföras till samma process. Statistikutredningen²⁵ menar att **skorstensmodellen (stuprörmodellen) inte är anpassad till att samla in uppgifter om samhällsfenomen med flera dimensioner**, till exempel globalisering och klimatförändring, vilket också borde inkludera regionala frågeställningar.

Eftersom det är den statistikansvariga myndigheten som bestämmer över form och innehåll av producerad statistik inom utpekat område, borde även **ansvaret att tillhandahålla regional statistik ligga hos den statistikansvariga myndigheten**. Det är svårt att peka ut vad som skulle kunna prioriteras i detta avseende framöver. Det är dock inte omöjligt att regeringen själv har en betydande roll i detta sammanhang.

Det regionala tillväxtansvaret fördelas mellan EU, regeringen, statliga och regionala aktörer. Det är värt att undersöka vilken statistik dessa myndigheter förfogar över eller sammanställer. En lämplig utgångspunkt för att leta efter förbättringsmöjligheter inom området regional statistik är således att se på statliga aktörer som har ett utpekat ansvar inom politikområdet. Det kan antas att dessa myndigheter och statliga bolag förfogar över en del statistik som är underutnyttjad i ett regionalt perspektiv. Totalt nämns 29 myndigheter och statliga bolag med uppgifter inom den regionala tillväxtpolitiken, varav 12 har Näringsdepartementet som huvudman.

²⁴ EU-kommissionens meddelande, KOM(2009)404 slutlig

²⁵ Statistikutredning (2012). S. 149.

Tabell 4 Statliga aktörer med uppgifter och ansvar inom regional tillväxtpolitik (N, Näringsdepartementet är huvudman)

Statliga aktörer med ansvar inom politikområdet regional tillväxt		
Almi Företagspartner AB (N)	Post- och telestyrelsen (N)	<i>Statens skolverk</i>
Arbetsförmedlingen	Riksantikvarieämbetet	Svenska Filminstitutet
Boverket	Riksarkivet	Sveriges export- och investeringsråd (N)
<i>Ekonomistyrningsverket (ESV)</i>	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet)	<i>Tillväxtverket (N)</i>
<i>Försäkringskassan</i>	Sametinget	<i>Trafikanalys (N)</i>
<i>Havs- och vattenmyndigheten</i>	Sjöfartsverket (N)	Trafikverket (N)
Luftfartsverket (N)	<i>Skogsstyrelsen</i>	Transportstyrelsen (N)
<i>Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) (N)</i>	<i>Statens energimyndighet (Energimyndigheten) (N)</i>	Universitet och högskolor
Myndigheten för yrkeshögskolan	<i>Statens jordbruksverk</i>	Verket för innovationssystem (Vinnova) (N)
<i>Naturvårdsverket</i>	<i>Statens kulturråd/ Kulturanalys</i>	

Källa: Regeringen, Budgetpropositionen 2013/14 Utgiftsområde 19.

En översiktlig granskning med syfte att undersöka dessa 29 myndigheters eventuella statistikproduktion visar att 12 myndigheter med ansvar inom den regionala tillväxtpolitiken också har ett ansvar inom det officiella statistiksystemet (kursiv). Det är dock 22 myndigheter som tillhandahåller statistik totalt. Utan att närmare undersöka huruvida olika myndigheter tar ansvar i den regionala statistikinfrastrukturen kan det konstateras, att regeringen och i synnerhet Näringsdepartementet har ett visst inflytande över hur dessa myndigheter kan bidra med statistisk information.

Tillväxtanalys föreslår därför regeringen att i högre utsträckning uppmana myndigheter att beakta försörjningen med regional statistik när dessa ska ta fram långsiktiga interna strategier som ska vägleda dem i deras arbete med regionala tillväxtfrågor. Befintliga grupperingar som nätverket inom arbetet med kompetensplattformarna, den nationella analysgruppen inom området regional tillväxtpolitik, eller SCB:s användarråd för regional statistik, borde användas som referensgrupp och stöd i detta arbete. En bättre samordning av statistikproduktionen mellan dessa myndigheter borde också leda till en större aktualitet av statistik. **Tillväxtanalys föreslår att SCB får en tydligare roll när det gäller samordning av offentlig regional statistik.**

4.2 Specifika möjligheter att förbättra den regionala statistiken

En stor del av statistiken inom det officiella statistiksystemet och andra statistikprodukter tillhandhålls av SCB. Detta gör myndigheten till en mycket viktig aktör. Det bör understrykas att SCB gör stora ansträngningar att kontinuerligt förbättra tillgängligheten till inte minst regional statistik. Regional statistik kan exempelvis hämtas genom en särskild ingång på SCB:s webbplats. I den stora mängden statistik som finns tillgänglig är det dock nödvändigt att utgå från en mer avgränsad stomme, mest relevant i det regionala tillväxtarbetet.

4.2.1 Bruttoregionalprodukt

Det finns ett stort behov att få en uppfattning om den samlade ekonomiska utvecklingen i ett land och även i enskilda regioner. Ett sådant mått utgör bruttoregionalprodukten (BRP) som används som generell indikator på den ekonomiska utvecklingen i en region. Förutom bruttoregionalprodukt uttryckt i löpande priser och som volymförändringstal omfattar regionala räkenskaper även sysselsättning samt lönesummor, fasta bruttoinvesteringar och hushållens disponibla inkomster.

De regionala räkenskaperna är en regional fördelning av motsvarande räkenskaper för hela ekonomin. Det är inte heller svårt att tillämpa den nationella begreppsapparaten även på nivå regioner. Svårigheterna är ofta av praktisk natur eftersom det finns en viss osäkerhet när det gäller allokering av ingångsdata till region.²⁶ Olika bearbetningsmetoder används för att säkerställa samstämmighet med nationella siffror.²⁷ Statistiken ingår i det officiella statistiksystemet och berörs av europeiska förordningar vilket också innebär särskilda regler och krav när det gäller kvalitet och tillgänglighet.

En förbättring av ledtider när det gäller de regionala räkenskaperna måste ta hänsyn till sådana formella krav, men ett lika stort hinder är att en förbättring med stor säkerhet även innebär en större uppgiftslämnarböroda för företag och organisationer. För att reducera produktionstiden är det således nödvändigt att gå ifrån källmaterial på definitiv regional statistik för att istället utgå från preliminära uppgifter eller ett mindre urval av källdata.

Efter 18 månader (juni) brukar preliminära beräkningar publiceras för det specifika året.²⁸ De preliminära beräkningarna omfattar bruttoregionalprodukt (BRP) samt antalet sysselsatta. Däremot saknas andra uppgifter avseende löner, hushållens disponibla inkomster samt fasta bruttoinvesteringar som inte finns tillgängliga från nationalräkenskaperna på tillräckligt detaljerad nivå vid denna tidpunkt. Av denna anledning finns inte uppgifter om dessa variabler vid publiceringen av de preliminära beräkningarna. Enligt SCB har man inte lagt fram några preliminära uppgifter under en längre period. Det pågår ett arbete inom EU där Sverige deltar med att undersöka moduleringen av preliminära uppgifter. Resultatet kommer att redovisas i juni. Kostnader för detta arbete är inom myndighetens anslag.

Tillväxtanalys föreslår regeringen att uppdra till SCB att som tidigare tillhandahålla preliminära uppgifter om BRP och sysselsättning i samband med framställning av regionala räkenskaper. Detta kan motiveras med att återigen få tillgång till mer aktuellt underlag om regional ekonomi och tillväxt på åtminstone länsnivå inom ramen för regeringens budgetarbete.

4.2.2 Den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken RAMS

Den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken ger årlig information om sysselsättning såväl för riket som på en regional nivå. Sysselsättningen beskrivs i form av förvärvsarbete, näringsgrensfördelning och arbetspendling. Statistiken ger också information om personalstrukturen i företag och på arbetsställen och den kan belysa händelser och flöden på arbetsmarknaden utifrån longitudinella ansatser. Statistiken utgör således basen och

²⁶ Sundgren C. (1998). Beräkning av bruttoregionalprodukter för Sveriges regioner En analys av metoden och regionindelningens betydelse. CERUM, WP1998:10. Umeå universitet.

²⁷ SCB (2013). Nationalräkenskaper, regionala räkenskaper 2011. NR0105.

²⁸ SCB (2009) Regionala räkenskaper. Beräkningsmetoder för förädlingsvärden. Bakgrundsfakta. Ekonomisk statistik. 2009:2.

utgångspunkt för att studera arbetsmarknadens funktionssätt utifrån ett nationellt, regionalt eller kommunalt perspektiv.

Statistiken är viktig också utifrån att fastställa ett funktionellt regionalt sammanhang, exempelvis genom att definiera lokala arbetsmarknadsregioner eller Tillväxtanalys funktionella analysregioner (FA-regioner). En annan viktig tillämpning av RAMS är Företagens och Arbetsställets Dynamik (FAD). FAD är en metod för att skapa stabilare identiteter på företag och arbetsställen över tiden, en egenskap som används för att belysa förändringar på landsbygden längre fram i rapporten.

Statistiken redovisas en gång per år med en ledtid på cirka 11 månader. Statistiken för 2012 offentliggjordes vid den planerade tidpunkten 10 december 2013.²⁹ **Tillväxtanalys bedömer att produktionstiden och geografisk upplösning av RAMS är tillräckligt bra för övergripande analyser och uppföljningar ner till kommunnivåer.** Detta avser uppgifter om förvärvsarbete (fördelat på näringsgrenar), pendling, lönesumma samt företagets och arbetsställets dynamik.

4.2.3 Regional export

Det finns ett stort behov av att beskriva olika regioners relationer med andra regioner utanför Sverige. Sverige har under de senaste decennierna genomgått en allt djupare integrering i den globala ekonomin. Det görs stora ansträngningar för att öka internationella investeringar i Sverige på samma sätt som det satsas på att underlätta exporten för svenska företag. En konsekvens av detta är att händelser i omvärlden allt snabbare får konsekvenser i Sverige. Detta har blivit mycket tydligt under den senaste krisen år 2008/09. Samtidigt framkom också dittills svåridentifierade relationer mellan företag, branscher, platser och regioner i in- och utlandet.

Men, det som blir tydligt vid omvälvande händelser är emellertid svårare att fånga upp under mer normala tider. En grov bild på internationell närvaro kan exempelvis ges genom att mäta andelen sysselsatta i företag med internationellt ägande.³⁰ Ett annat sätt skulle kunna vara att beakta regionernas förmåga att exportera till andra regioner i in- och utlandet. Tanken med detta är att en regions möjligheter att fungera på lång sikt är beroende av en extern marknad för sina varor eller tjänster.

En i detta sammanhang efterfrågad information är regioners samlade eller bransch- och storleksfördelade exportvärden. Problemet med regionaliserad export påminner om regionaliseringen av nationalräkenskaper ovan. Svårigheter att få tillförlitliga uppgifter om detta har lett till försök att skatta exporten med modellbaserade beräkningar utifrån antagande om exportaktiviteter för vissa näringar.^{31,32}

Det kan framställas statistik för exportomsättning på regional nivå.³³ Statistiken avser omsättning insamlad på företagets huvudenhet som fördelas på företagets olika arbetsställen. Redovisade uppgifter om regional export baseras således på modellberäkningar, det vill säga skattningar som bygger på vissa antaganden om regional fördelning. **SCB bedömer att sådan regional exportomsättningsstatistik ska tolkas**

²⁹ SCB (2012). Registerbaserad arbetsmarknads- och lönesummastatistik 2012. AM 30 SM 1301.

³⁰ Tillväxtanalys tillhandahåller statistik om internationella företag på regional nivå.

³¹ Eliasson, Hansson och Lindvert (2010). Jobs and Exposure to International Trade within the Service Sector in Sweden. Working Paper, Tillväxtanalys. WP 2010:256.

³² Viert et al (2012) Kartläggning av godstransporterna i Sverige. VTI rapport 752.

³³ Utrikesdepartementet (2010) Västra Götaland bäst på export i Sverige under finanskrisen. Pressmeddelande 22 juni 2010.

med försiktighet, men att det är möjligt att tillhandahålla sådana uppgifter ner till kommunnivå. Det skall påpekas att det inte finns någon form av officiell regional exportstatistik och nedbrytning till länsnivå.

4.2.4 Regional miljöstatistik

Det finns en stor efterfrågan på en förbättrad miljöstatistik både vad gäller statistik kopplad till konkreta övergripande klimat- och miljömål och vad gäller statistik som rör näringslivets förändring. Tillväxtanalys har i en rad rapporter belyst problematiken med detta. I det senaste förslaget om att mäta den svenska miljötekniksektorn kom Tillväxtanalys fram till en ”miljöteknikstatistikportfölj” som innehåller statistik över miljöteknikpatent, näringslivets växthusgasintensitet, miljöföretagens utveckling och export, miljöföretagens export uppdelad på varugrupper.³⁴ **Tillväxtanalys föreslog i samma rapport att statistiken över miljösektorn ska redovisas fördelad på miljöområde, bransch samt region** och att den ska inkludera variablerna sysselsättning, förädlingsvärde, omsättning, export, antal företag samt antal arbetsställen. Statistiken över miljösektorn redovisas idag av SCB på länsnivå. Statistiken är emellertid svår att tolka utifrån både tillväxt- och miljöperspektiv.

Det finns mycket statistik och information som är relevant för uppföljningen av specifika och generella miljömål i ett regionalt perspektiv. Sektorsmyndigheter som Naturvårdsverket, Energimyndigheten, Jordbruksverket, SMHI m.fl. har delvis i samarbetet med länsstyrelserna utvecklat olika gemensamma och egna portaler med relevanta uppgifter. **Tillväxtanalys vill dock lyfta fram behovet av vidareutveckling av miljönyckelindikatorer med koppling till den ekonomiska utvecklingen och tillväxten i regionerna.**

När det gäller utsläpp till luft tillhandahåller Naturvårdsverket och Regionalt uppföljningssystem – RUS³⁵ information om emissioner ner till kommunnivå. Utsläpp till luft används ofta som en generell indikator på miljö- och klimatpåverkan inte minst för att den är nära kopplad till energianvändning. Det pågår ett ständigt utvecklingsarbete med syftet att förbättra den geografiska fördelningen av Sveriges utsläpp. Resultaten är dock alltid behäftade med en viss osäkerhet. RUS har ändå valt att redovisa för samtliga sektorer med samma geografiska upplösning även om kvaliteten varierar. Grunddata i emissionsdatabasen utgörs huvudsakligen av bränslestatistik från SCB på anläggningsnivå. Statistiksekretessen innebär vissa anpassningar för redovisningen på kommunnivå. Resultaten på länsnivå återspeglar dock direkt energistatistiken.³⁶

Nyckeln till förbättrad information om tillväxt och miljö- och klimatpåverkan är en förbättrad energistatistik. För att visa på miljöeffekter eller miljöeffektivitet av verksamheter behövs uppgifter om energianvändning. Även om energianvändning bara är en del av resursanvändning totalt, utgör den ändå en viktig länk mellan områdena miljö och tillväxt. Jämfört med andra miljöresurser borde energianvändning också vara enklare att applicera hos enskilda brukare. Eftersom utgiftslämnarbördan från företagen inte ska öka, behövs emellertid andra, indirekta, vägar för att få fram sådana uppgifter.

³⁴ Tillväxtanalys(2012). Statistik och indikatorer om näringslivets gröna omställning - ett förslag till en Miljöteknikstatistikportfölj. Rapport 2012:07.

³⁵ RUS svarar för länsstyrelsegemensamma uppgifter och samordning mellan olika berörda parter i miljömålssystemet, inklusive nationella myndigheter och kommuner.

³⁶ SMED (2013). Metod- och kvalitetsbeskrivning för geografiskt fördelade emissioner till luft under 2013. S.12.

4.2.5 Nystartade företag

Antalet nya företag är en viktig indikator för att avspegla näringslivets förändring och dynamik. Statistiken tillhandahålls av Tillväxtanalys inom ramen för Sveriges officiella statistiksystem. Efter önskemål från regeringen om att ha tillgång till uppgifter på kommunnivå och kvartalsvis infördes år 2007 totalundersökning gällande samtliga nyaktiverade företag i företagsregistret. Enkäten innehöll endast ett fåtal frågor med syfte att erhålla en mycket hög svarsfrekvens. Med de realiserade svarsfrekvenserna på 70–80 procent var dock kvartalsskattningarna förhållandevis osäkra för många kommuner.

För att förbättra aktualiteten och kvaliteten i statistiken över nystartade företag har produktionen gått över från att vara enkätbaserad till att vara registerbaserad. Detta har varit möjligt genom en förenkling av en befintlig metod för rapportering av företagsdemografiska data, däribland nystartade företag, till Eurostat. Definitionen av nytt företag är densamma i den registerbaserade statistiken som i den tidigare enkätbaserade statistiken. Förenklingen innebär att bearbetningarna av företagsregistret som ligger till grund för statistiken tidigare läggs i förhållande till statistiken rapporterad till Eurostat. Bearbetningarna av företagsregistret består primärt av matchningar av tidsmässigt olika versioner av registret där de slutliga versionerna har relativt lång framställningstid. De tidsrammar som ligger till grund för rapporteringen till Eurostat är dock inte givna. Det innebär att även rapporteringen till Eurostat på sikt kan komma att tidigare läggas, grundat på erfarenheterna från framställning av nyföretagarstatistiken.

Mot denna bakgrund har det bedömts rimligt att tolerera en kompromiss där en tidigare läggning av bearbetningarna enligt den registerbaserade metoden för att skatta antalet nystartade företag används. Förutom att redovisa regionalt fördelade data med hög aktualitet finns andra centrala önskemål gällande statistiken över nya företag, vilka på ett bättre sätt kan tillgodoses med en registerbaserad metod jämfört med enkätundersökningar.

4.3 Möjligheter att visa på kortsiktiga regionala förändringar

Regeringen ser ett behov av att på ett bättre och snabbare sätt se och bedöma utvecklingen avseende ekonomi och sysselsättning på regional nivå. Det kan visa sig vara svårt att i betydande grad snabba på produktionstider av statistik med samma krav på kvalitet och kostnader för producenten. Ett annat sätt är att oftare hämta in information hos företag och organisationer. Exempelvis skulle en genomförd reform av månadsvisa kontrolluppgifter löst många problem med aktuell och regionaliserad tillväxtstatistik.³⁷ Det finns dock närmast absoluta krav på att utgiftslämnarbrödan av företag inte ska öka och därmed är chansen liten att frågan aktualiseras igen.

Det kan finnas ett antal källor med kortsiktig regional statistik som borde kunna användas i detta sammanhang. Utifrån den korta tidsramen för uppdraget har det dock inte varit möjligt att göra en större granskning av detta. En viktig fråga, som dessvärre inte heller kan belysas närmare inom ramen för detta uppdrag, är huruvida sådana korttidsindikatorer är ett relevant signalsystem för förändringar i den regionala ekonomin. Det är förmodligen inte alldeles enkelt eller självklart att bedöma ett konjunktorellt läge i regioner från ett antal registerbaserade korttidsindikatorer. Enbart säsongsvariationer i datamaterialet kan ställa till med problem, vilka förmodligen kompliceras ytterligare vid en regionalisering av data. I arbeten som har det uttalade syftet att mäta just det konjunktorella läget i regioner används intervjuundersökningar vid ett antal företag. Avsaknaden av registerbaserade

³⁷ SOU (2011) Månadsuppgifter – snabbt och enkelt. Betänkande av månadsuppgiftsutredningen. 2011:40.

lösningar för regionala konjunkturmätningar kan således ses som ett tecken på svårigheterna. På grund av problemet med minskande svarsfrekvens i olika urvalsundersökningar kommer det dock bli viktigare att söka alternativa möjligheter, inte minst sådana som utgår från dataregister.

Inom ramen för ESPON³⁸ kommer möjligheterna att utarbeta en verktygslåda för regionala analyser av stor data ("big data") undersökas. Eventuella resultat och iakttagelser kommer att presenteras i slutet av år 2014. Inom en närmare framtid kommer denna form av datakällor bli viktigare. Tillväxtanalys anser att denna utveckling bör följas noggrant.

4.3.1 Regionala korttidsindikatorer

Det återstående alternativet är att använda skattningar eller alternativa variabler för att täcka informationsbehoven när det gäller nulägesbeskrivningar eller trendframskrivningar. Det kan konstateras att det finns en rad statistikällor som kan användas i detta sammanhang. På SCB:s webbplats finns också en översikt av regionala korttidsindikatorer.

Tabell 5 Regionala korttidsindikatorer SCB

Statistikområde	Geografisk nivå	Intervall
Befolkning	kommun	kvartal
Småhusförsäljning	län	kvartal
Fritidshusförsäljning	Riksområden/storstadsområden	kvartal
Bygglov	län	kvartal
Nybyggda lägenheter	län	kvartal
Inkvartering (turism)	län	månad
Nystartade företag	kommun	kvartal
Omsättning detaljhandel	län	månad

Källa: SCB

Det är inte omöjligt att några av dessa indikatorer avspeglar läge och trender i regioners tillväxt. Ingen indikator kan dock ses som en nyckelindikator inom området ekonomisk tillväxt. Den geografiska upplösningen på uppgifterna är för det mesta ganska grov.

Medan registerbaserad statistik visar på förändringar i objektiva förhållanden och nivåer, visar resultaten från urvalsundersökningar hur olika aktörer i ekonomin tolkar och bedömer dessa förändringar. Den kvantitativa statistiken kommer ofta med väsentlig eftersläpning, medan utfallsdata från enkätundersökningar, som mäter den senaste tidens utveckling, finns tillgänglig betydligt snabbare.

4.3.2 Arbetskraftsundersökningen AKU

En i detta sammanhang mycket användbar statistik är den regionala arbetskraftsundersökningen (AKU). Uppgifter om sysselsatta, ej sysselsatta och arbetslösa finns tillgängliga för samtliga län. Statistiken har visserligen problem med felskattningar på länsnivå, men kan ändå ses som en viktig indikator på kortsiktiga förändringar i den regionala ekonomin.

Ett viktigt komplement till AKU utgör Arbetsförmedlingens statistik på varsel, inskrivna arbetssökande och lediga platser. Samtliga uppgifter finns även på kommunnivå och

³⁸ Ett europeiskt forskningsnätverk för regionala analyser. European Observation Network for Territorial Development and Cohesion. <http://www.espon.eu>

tillhandahålls av Arbetsförmedlingen men finns även upplagda på Tillväxtanalys regionala informationsplattform, Raps³⁹. Det har nyligen genomförts en undersökning med syftet att bedöma jämförbarheten av AKU och Arbetsförmedlingens statistik för riket och olika befolkningsgrupper. En sådan undersökning borde också genomföras utifrån ett länsperspektiv.

4.3.3 Konjunkturbarometer

En bredare bedömning av det konjunkturrella läget inom ekonomin görs av Konjunkturinstitutet. Konjunkturbarometern är en tendensundersökning som även tillhandahåller viss branschinformation uppdelad på riksområden. Konjunkturbarometern mäter icke-quantifierbara variabler som orderstocks- och lageromdömen, samt variabler som visar på avvikelser från önskvärt förlopp, t ex olika utbuds- eller efterfrågebegränsningar och frågor om planer och förväntningar. Jämfört med kvantitativ statistik, som vanligtvis täcker variabler som speglar endast en aspekt av ett företags aktivitet, samlar barometerundersökningarna in information om ett flertal variabler för att ge en mer heltäckande bild av en sektor i ekonomin.⁴⁰

Regionaliseringen av Konjunkturinstitutets material görs som en efterbearbetning av svar för befintligt urval och ingen stratifiering görs vid urvalsdragning. En efterbearbetning på län skulle kunna omfatta tillverkningsindustri, byggindustri, handel och privata tjänstenärningar. En sådan förbättring skulle enligt Konjunkturinstitutet innebära en engångskostnad på 130–150 tkr och en årlig kostnad på 35–50 tkr.

4.3.4 LAPS – lönesummor, arbetsgivaravgifter och preliminär A-skatt

För en kvartalsvis uppföljning av nivå och utveckling inom ekonomin och arbetsmarknaden används statistik från lönesummor, arbetsgivaravgifter och preliminär A-skatt (LAPS). Statistiken produceras av SCB utifrån uppgifter från Skatteverket och ingår i den officiella statistiken. Denna statistik kan även brytas ner på länsnivå. Det är dessutom möjligt att redovisa länsuppgifter efter en grov näringsgrensindelning (privat sektor – industri, tjänster och övriga respektive offentlig sektor – statlig, kommunal, landsting). De sammanlagda kostnaderna för denna typ av regional statistik ligger på 28 000 kr för samtliga län, branscher, kvartal för ett helt år. Kostnaden för endast total lönesumma per län för samtliga kvartal är 18 000 kr.

4.3.5 Modellbaserade lönesummor

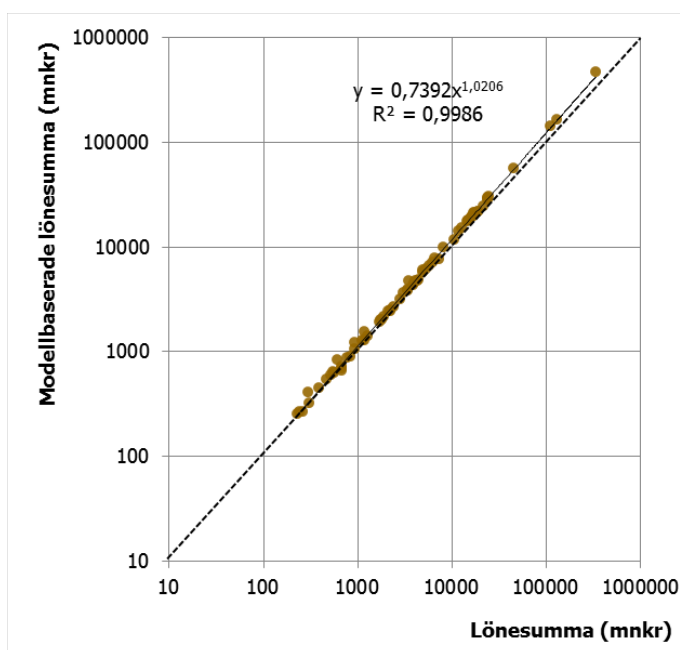
Modellbaserade lönesummor baseras på undersökningen lönesummor, arbetsgivaravgifter och preliminär A-skatt (LAPS). Genom att använda olika regionalt fördelade variabler kan lönesummor från LAPS fördelas och redovisas per kommun för hela ekonomin. Företagens skattedeklaration är källdata. Lönesummor på regional nivå har tagits fram genom en fördelningsmodell där lönesummor har fördelats på arbetsställenivå via variablerna antal anställda, löner och lönesummor. Fördelningsvariabeln antal anställda är hämtad från Företagsdatabasen (FDB) avseende privat sektor. För statlig sektor har löneuppgifter från Konjunkturlönestatistiken (KLS) använts. En redovisning av datamaterialet kan göras per kvartal cirka tio veckor efter mätkvartalets slut.

³⁹ Raps är ett regionalt analys- och prognosystem som även tillhandahåller statistik relevant regional statistik.

Raps är mot en avgift tillgänglig för olika organisationer och företag. Se även <http://www.tillvaxtanalys.se/raps>

⁴⁰ Beskrivningen kommer från metodboken för Konjunkturbarometern.

En översiktlig granskning visar på godtagbar överensstämmelse mellan modellbaserade värden och faktiska värden från lönesummostatistik när det gäller de i Raps-statistikdatabasen tillgängliga åren. Det förekommer en viss systematisk överskattning för de modellbaserade värdena i större FA-regioner och en större spridning av modellbaserade bland värdena för mindre FA-regioner. En mer detaljerad undersökning inklusive utfallet sett på branscher borde genomföras vid ett senare tillfälle. **Tillväxtanalys kommer inom ramen för arbetet med Raps-statistikdatabasen att undersöka möjligheten att återigen tillhandahålla modellbaserade lönesummor.**

Figur 4 Lönesumma och modellbaserad lönesumma (första och andra halvåret) år 2006, FA-regioner (logaritmerade värden)

Källa: Raps

4.4 Sammansatta indikatorer för att fånga kortsiktiga regionala förändringar

Det finns både kvantitativa och kvalitativa informationskällor som kan användas för att belysa kortsiktiga regionala förändringar. På samma sätt som statistik används i olika internationella indikatorer med syfte att jämföra olika länder på områden som tillväxt, forskning eller företagande, borde även olika regionalstatistiska datakällor kunna användas för att på ett bättre sätt avspegla regioners aktuella läge och utveckling. Även om det finns ett antal problem med sammansatta indikatorer och index⁴¹ har det ofta visat sig att dessa är mycket användbara instrument för nuläges- och omvärldsbeskrivningar kopplade till olika policyprocesser.⁴²

I detta sammanhang kan tänkas att en sammansatt indikator borde kunna användas för att överbrygga eftersläpet i statistikproduktion. Eftersom många organisationer använder sig

⁴¹ Tillväxtanalys (2013). Index över länders regelverk och institutioner – hur internationella jämförelser kan användas och tolkas. 2013:07.

⁴² Christensen L, Kempinsky P. (2004). Att mobilisera för regional tillväxt. Regionala utvecklingsprocesser, kluster och innovationssystem

av denna typ av informationsförädling finns redan ett stort utbud av metoder som kan användas i detta syfte. OECD och Eurostat har exempelvis utvecklat en handbok för konstruktionen av sammansatta indikatorer.⁴³ En konkret tillämpning på europeiska regioner är EU-kommissionens *Regional innovation scoreboard 2014*. I Sverige kan hänvisas till arbetet med det regionala innovationsindexet.⁴⁴

Det finns en viss skepsis mot sammansatta indikatorer, eftersom de ibland inte håller måttet när det gäller vetenskaplig och teoretisk validitet, benägenhet att reagera på förändring, jämförbarhet mellan olika regioner (kommuner) och tydlighet och begriplighet. I ett internationellt sammanhang är det inte sällan ett problem att underliggande datakällor är av olika kvalitet eller har avvikande definitioner. Inom ett nationellt sammanhang borde dock sådana problem vara mindre.

I samband med att Sverige antar en ny nationell strategi för den regionala tillväxtpolitiken finns möjlighet att arbeta fram nya indikatorer till uppföljningen av strategin. Då kan också beaktas möjligheten att använda sammansatta mått för beskrivning och analys av utveckling och tillväxt i regioner. **Inom ramen för ett sådant uppdrag borde också finnas utrymme att belysa möjligheterna att sammanväga olika statistikkällor för att få en bättre bild av det aktuella läget i regionen.**

Ett sammansatt mått eller index på läget och trender för regioners tillväxt kan dock inte ersätta andra metoder som mer på djupet kan frambringa och förmedla kunskap om specifika samband och förändringar relevanta för regional tillväxt.

⁴³ OECD (2008). Handbook on Constructing Composite Indicators. Methodology and user guide.

⁴⁴ Reglab (2011). Innovationsindex 2011. Regional förmåga till ekonomisk förnyelse.

5 Förbättrad statistik för landsbygder i förändring

Varje år investeras många miljoner kronor av privata och offentliga medel i jordbruk och landsbygdsutveckling med förhoppning att förutsättningarna för tillväxt ska förbättras. I uppdraget anges att Tillväxtanalys ska ta fram förslag till sådan statistik som närmare kan beskriva kombinationsverksamheter inom jordbruksföretag och vilka verksamheter som bedrivs av andra företag än jordbruksföretag i landsbygderna. Den tydliga fokusen på territoriell tillväxt (regioner, landsbygder och städer) gör det nödvändigt att lämna lantbrukets specifika strukturella förändringar och utmaningar utanför detta uppdrag. I rapporten ses jordbruksföretaget således som en verksamhet bland andra företag på landsbygden.

5.1 Strukturförändring på landsbygden

Städerna befinner sig i en ständig förvandling, vilket kan få sitt uttryck i nya verksamheter och förändrad stadsbild eller infrastruktur. Vad som ofta glöms bort är att även landsbygder genomgår minst lika dramatiska förändringar. Industrialiseringen och mekaniseringen av jord- och skogsbruket har påverkat landsbygden i stor skala och medfört långvariga konsekvenser i form av utflyttning av människor. De senaste åren har landsbygden vunnit förnyad uppmärksamhet, inte minst på grund av att efterfrågan på naturresurser har ökat globalt. Turism, malmbrytning, nya energikällor som vindkraft och biomassa, men även växande tätorter och förändrade friluftsentressen, naturvård och invandring, med mera, har förändrat många landsbygder runt om i världen men också i Sverige.

Trots att landsbygdsfokusen till viss del tycks ha förskjutits mot nya utmaningar har de äldre utmaningarna inte försvunnit än. Jord- och skogsbruk utgör fortfarande en viktig näring som bedrivs i fler än 70 000 företag. Antalet sysselsatta inom jord- och skogsbruk utgör omkring 100 000 personer eller 2,2 procent av samtliga sysselsatta och andelen kan i vissa kommuner bli så mycket som 9 procent av de sysselsatta.

5.2 Kombinationsverksamhet inom jordbruksföretag

Jordbrukets förändring och dynamik är ett komplext ämne med många ingångar och flera dimensioner. Det stora utbudet av statistik avspeglar på ett åskådligt sätt jordbrukets specifika betydelse för samhället som producent av mat, fiber, kulturlandskap, men även som en faktor av miljöpåverkan. Effekterna av en mer globaliserad värld har varit ett kännbart faktum för många jordbrukare under en lång tid, inte minst utifrån ett ekonomiskt perspektiv. Eftersom jordbruket är en given del av landsbygden påverkar jordbrukets ekonomi också landsbygden generellt. Förändringarna i jordbruksföretagen kan således också tjäna som ett mått på landsbygdens dynamik och anpassningsförmåga.

Som en reaktion på förändrad efterfrågan kan exempelvis jordbrukets storlek förändras, nya växter odlas, eller en annan djurbesättning väljas. Produktförändringarna kan således utgöra en indikation på strukturförändringar. Ett annat sätt att bemöta förändringar är att diversifiera kärnverksamheten med andra verksamheter. Många jordbrukare bedriver idag sitt jordbruk i kombination med annan näringsverksamhet. Det är heller inte ovanligt att jordbrukare har en anställning i ett annat företag. På liknande sätt som för människor i övrigt finns således också hos jordbrukare ett stort antal kombinationsmöjligheter av

inkomstbringande aktiviteter. Att kombinera olika aktiviteter kan dock ses som ett karakteristika för landsbygden generellt, eftersom det ofta hänger ihop med landsbygdsarbetsmarknadens funktionssätt.^{45,46}

I denna rapport avses med kombinationsverksamhet i första hand annan inkomstbringande verksamhet vid jordbruket. Genom att mäta förekomsten av detta kan en ekonomisk differentiering inom ett jordbruksföretag fastställas. Sådana mätningar görs inom ramen för en rad uppföljningar av Sveriges och EU:s jordbrukspolitik.⁴⁷ Det finns statistikprodukter som både redovisar kombinationsverksamhet med samband till jordbrukets resurser och utan samband med jordbrukets resurser, men även undersökningar som innefattar uppgifter om eventuella andra anställningsförhållanden. Statistikutbudet är tämligen omfattande och borde också vara tillräckligt sett i ett sektorsperspektiv. **Komplexiteten av statistiken gör det svårt att ge några konkreta förslag på förbättringar inom detta statistikområde.** Det hänger också ihop med att relevanta statistikprodukter för det mesta har sin utgångspunkt i europeiska förordningar och krav. Det ska dock understrykas att **jordbruksstatistiken i större utsträckning borde göras jämförbar med andra relevanta statistiska källor.** Det är dock i första hand en uppgift för de statistikproducerande myndigheterna i många fall Jordbruksverket och SCB.

Den mest detaljerade bilden av jordbruksföretagens kombinationsverksamhet förmedlas i sammanställningen av den redan nämnda enkäten om kombinationsverksamhet med en geografisk nedbrytning till länsnivå.⁴⁷ **För en generell uppföljning av jordbruksföretagens strukturförändring anses länsnivå som en tillräckligt bra geografisk upplösning.** Statistiken görs vart tredje år. Det är dock inte möjligt att göra den oftare utan att försämra uppgiftslämnarberördan. Statistiken utgår från jordbruksföretag och ger, de år den görs, en god bild av hur jordbruksföretagarna utnyttjar de resurser de använder för sin jordbruksverksamhet men också för annan näringsverksamhet. Något offentligt register som kan ge samma information som enkätundersökningen finns inte.

I övrigt och när det gäller specifika frågeställningar kring jordbruksföretagens strukturförändringar borde dock andra lösningar eftersträvas. Exempelvis genom att sammanföra uppgifter från specifika enkätundersökningar med andra individ- och företagsregister. Detta kan med fördel utföras av forskare, inte minst för att säkerställa en lämplig hantering av sekretessbelagd information. Ett sådant tillvägagångssätt valdes av forskare vid Umeå Universitet som kombinerade resvaneundersökningen med registerdata i syfte att få fördjupad kunskap om närhetens betydelse för val av bl.a. service.⁴⁸ Ett sådant förfarande kan också tänkas vara framgångsrikt för att fördjupa förståelsen **inom området jordbruksföretagets kombinationsverksamhet.** För att lösa specifika problem och frågeställningar inom detta område **föreslås att möjligheter för användning av mikrodata undersöks vidare** av inte minst Jordbruksverket och SCB.

5.3 Företag, arbetsställen och företagare

Enligt Lantbruksregistret var det totala antalet företag år 2010 knappt 71 100. Med jordbruksföretag menas en inom jordbruk, husdjurskötsel eller frukt- och trädgårdsodling

⁴⁵ Nordregio (2006). How to Make a Living in Insular Areas– Six Nordic Cases.

⁴⁶ Persson L O et al (2003). Local responses to global changes. Economic and social development in northern Europe's countryside. Arbetsliv I omvandling. Arbetslivsinstitutet, ITPS, Nordregio.

⁴⁷ Jordbruksverket (2007). Jordbruksföretagets kombinationsverksamheter och jordbrukshushållets inkomster. Statistik från Jordbruksverket. Statistikrapport 2007:3.

⁴⁸ Haugen K. et al (2012). Proximity, accessibility and choice: A matter of taste or condition? Haugen: The accessibility paradox. Everyday geographies of proximity, distance and mobility. Gerum. Umeå.

bedriven verksamhet under en och samma driftsledning. Det ingår även andra kriterier, som till exempel storlek på jordbruket. Det är värt att notera att definitionen av jordbruksföretag utgår från brukande och inte från någon ekonomisk dimension. De på så sätt definierade företagen utgör företagen i Lantbruksregistret och är population och urvalsram för i princip samtliga jordbruksrelaterade undersökningar.

I SCB:s företagsregister klassificeras fler än 100 000 företag som jordbruksföretag, det vill säga företag som har sin huvudsakliga verksamhet inom näringsgrenen jordbruk. I den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken RAMS finns de företagare som bedriver aktiv näringsverksamhet och har det som sin huvudsysselsättning. Utifrån denna statistik fanns det knappt 40 000 jordbruksföretag.⁴⁹

Alla verksamma företag har också minst ett arbetsställe. Med arbetsställe avses varje adress, fastighet eller grupp av fastigheter där företag bedriver verksamhet. Det visar sig att det bedrivs aktiviteter inom näringsgrenen jordbruk på drygt 248 000 arbetsställen i Sverige. Totalt finns över 1 214 000 arbetsställen i det centrala företags- och arbetsställeregistret enligt uppgifter från SCB. Tar man återigen den registerbaserade arbetsmarknadsstatistikens (RAMS) snävare definition av arbetsställen som utgångspunkt framkommer ett antal på 600 000 varav cirka 40 000 har jordbruk som huvudaktivitet.

Det kan också finnas ett behov av att bestämma antalet företagare i många olika sammanhang. Detta exempelvis genom att bestämma den dagliga ledaren för företaget. SCB har byggt upp en databas med den specifika uppgiften att sammanställa antalet företagare. Detta genom att bestämma den operativa företagsledaren i en verksamhet det vill säga den dagliga ledaren för företaget. Används sådan data kan antalet operativa företagsledare beräknas till 38 000 inom näringsgrenen jordbruk.

Denna korta beskrivning förtydligar problemen med att definiera och avgränsa företag, arbetsställen och företagare. Den visar dock också på möjligheten att beskriva jordbruksföretag utifrån andra register än sådana som har sin utgångspunkt i jordbrukssektorn.

Till skillnad mot flera andra länder betraktas i Sverige jordbruksföretag som vilket företag som helst i statistiken. Detta kan underlätta att på ett mer generellt sätt skatta andra verksamheter inom jordbruksföretaget, eftersom det gäller i princip samma regler för samtliga företag.

5.4 Huvudsakliga och övriga aktiviteter vid företag eller arbetsställen

Vanligtvis definieras verksamhetens aktivitetstillhörighet och branschtillhörighet efter den primära, huvudsakliga aktiviteten som bedrivs vid verksamheten. I ett företag eller på ett arbetsställe kan en eller flera ekonomiska aktiviteter utföras som beskrivs i en eller flera kategorier av svensk näringsgrensindelning (SNI). Den huvudsakliga aktiviteten för en verksamhet är den aktivitet som bidrar mest till det totala förädlingsvärdet för denna verksamhet⁵⁰, men behöver inte nödvändigtvis stå för mer än 50 procent av verksamhetens förädlingsvärde. Sekundära aktiviteter är alla de övriga aktiviteter vid en verksamhet som har som output varor eller tjänster lämpliga för leverans till tredje man.

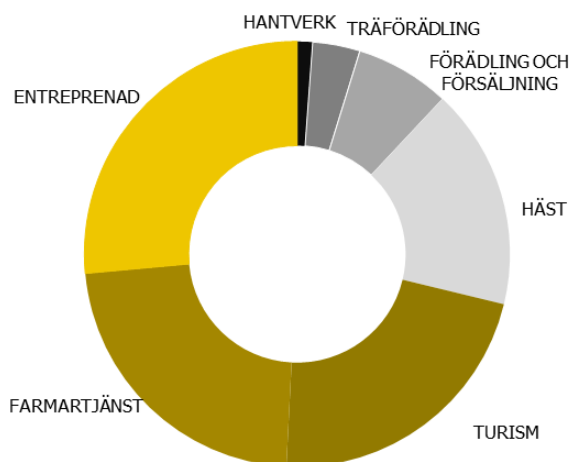
⁴⁹ SCB har tillgång till Lantbruksregistret och har använt det för att förbättra SNI-kodningen av jordbruksföretag i Företagsdatabasen.

⁵⁰ För en närmare beskrivning se SCB (2007). Standard för svensk näringsgrensindelning 2007. MIS 2007:2.

Det är således de övriga aktiviteterna som borde användas för att skatta eventuell kombinationsverksamhet vid jordbruksföretagen. Uppgifter från SCB:s företagsregister indikerar att det finns en stor mångfald av sekundära och tertiära aktiviteter hos jordbruksföretag, det vill säga om det bortses från skogsrelaterade verksamheter. Hälften av företag med aktiviteter inom näringsgrenen jordbruk enligt svensk näringsgrensindelning anger skogsförvaltning som den andra verksamhetsaktiviteten. Övriga andra aktiviteter utgör som mest 2,7 procent av samtliga.

I ett försök att exemplifiera och skatta kombinationsverksamhet med anknytning till jordbruket utgås från företag i företagsregistret med *blandat jordbruk*, vilka står för över 50 procent av samtliga företag inom näringsgrenen jordbruk eller 55 000 företag⁵¹. Med hjälp av beskrivningen i Jordbruksverkets statistikrapport klassificeras andra aktiviteter vid dessa blandade jordbruksföretag enligt begreppen som används av Jordbruksverket, till exempel förädling av trä, hantverk, turism, entreprenad. I Figur 5 visas resultatet av en sådan klassificering.

Jämfört med resultaten från Jordbruksverkets enkätundersökning framkommer en viss överensstämmelse mellan statistiken. I båda mätningarna är det ungefär 10 procent av jordbruksföretagen som kombinerar verksamheten. Det framkommer även en viss samstämmighet när det gäller kombination av verksamhet turism, entreprenadverksamhet eller hantverk. Även om tillvägagångssättet här är mycket rudimentärt och outvecklat borde möjligheten att använda registerdata undersökas vidare.

Figur 5 Antal företag (blandat jordbruk) med kombinationsverksamhet med direkt anknytning till jordbruket – skattning utifrån Företagsdatabasen

Källa: SCB Företagsdatabasen

Tillväxtanalys föreslår att regeringen ger de statistikansvariga myndigheterna (Jordbruksverket och SCB) i uppdrag att närmare undersöka möjligheten att använda sekundära aktiviteter enligt SNI-klassificering som en källa för att mäta kombinationsverksamhet vid jordbruksföretag.

⁵¹ Det bör observeras att samtliga i SCB:s företagsdatabas registrerade företag ingår i denna sammanställning. Det finns således en stor osäkerhet vad gäller företagens faktiska verksamhet och ekonomiska betydelse.

5.5 Avgränsning av företag och arbetsställen

Det kvarstår att identifiera en lämplig definition av företag i syfte att belysa strukturförändringar på landsbygden. I den ovan nämnda siffran på 1,2 miljoner företag ingår förmodligen ett stort antal verksamheter som har mindre betydelse för den lokala ekonomin och sysselsättningen (företag kan vara hobbyföretag eller tillfälliga företag). Även om företagsamhet kan tolkas som ett tecken på entreprenörskap är det inte nödvändigtvis så att dessa företag bidrar till en större förståelse av strukturförändringen på landsbygden. Det är tvärtom mer sannolikt att sådana företag eller arbetsställen försvårar beskrivningen och analysen av Sveriges olika landsbygder i många avseenden. En redan nämnd svårighet är att landsbygdsföretag kan definieras utifrån olika behov; till exempel används brukande av jord snarare än avkastning av jord som kriterium för avgränsning av jordbruksföretag. För att förbättra möjligheterna att jämföra olika källor är det nödvändigt att fördjupa sig mer än det är möjligt i detta uppdrag.

Tillväxtanalys föreslår att SCB och Jordbruksverket får i uppdrag att utreda och presentera hur företagen i lantbruksregistret överensstämmer med företagen i SCB:s företagsregister och i den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken RAMS.

För att kunna analysera förändring av ekonomiska aktiviteter på landsbygden är det nödvändigt att minska problemet med ”osäkra” företag och arbetsställen för att på så sätt skapa en stabilare grund att bygga analyser på. Ett förbättrat framtida underlag och kunskapsläge om hur olika statistikkällor kan bedömas och jämföras kommer även att underlätta beskrivningen av strukturförändringarna på landsbygden.

En beskrivning av landsbygden förutsätter en geografisk avgränsning. Men, det krävs också att det finns statistik som kan fylla denna avgränsning med innehåll. Det har länge funnits möjlighet att koppla individdata till enskilda adresser eller fastighetspunkter och i förlängning till geografiska koordinater (geokodning). Det har dock varit svårare att få en koppling mellan olika adresser, fastighetspunkter och arbetsställen. Korrekt angivna adresser är en förutsättning för att få fram ett bra underlag. **Kvaliteten på adresser har också förbättrats avsevärt jämfört med tidigare, men vissa kvalitetsbrister i adressregistret kvarstår.⁵² Detta begränsar också möjligheten att beskriva utvecklingen på landsbygden.**

För att illustrera möjligheten att beskriva näringsstrukturella förändringar på landsbygden används uppgifter om verksamheter som finns i den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS). Samtidigt väljs arbetsställen istället för företag som minsta organisatoriska byggsten för olika verksamheter. Med arbetsställe avses en geografiskt avgränsad del av ett företag där verksamhet bedrivs. I RAMS finns varje person med endast en gång som förvärvsarbetande, och då på arbetsställe där den haft sin mest omfattande sysselsättning. Viktigt i detta sammanhang är att den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) ger möjligheten att ha ett bredare arbetsmarknadsperspektiv. Med utgångspunkt i Tillväxtanalys mikrodata om individ- och företagsdata framställdes en avgränsning av drygt 512 000 arbetsställen som är möjligt att bearbeta vidare i ett geografiskt informationssystem. Det bör dock observeras att RAMS på en sådan detaljerad geografisk nivå kan vara behäftad med något sämre kvalitet.

⁵² SCB (2013). Arbetsplatsområden utanför tätort 2010. MI 60 SM 1301.

5.6 Landsbygdens gränser

Det är inte enkelt att avgränsa landsbygden även om det för de flesta människor vanligtvis inte är något problem i praktiken att skilja mellan stad och tätort eller landsbygd. Problemet uppstår först när man försöker enas om en gemensam och generellt giltig, teoretisk avgränsning av landsbygden. Studier och undersökningar i Sverige och andra länder använder en rad olika metoder för att belysa och avgränsa landsbygder, vilket antyder att det finns behov av att vinkla och vrida på landsbygdsfrågor ur olika perspektiv och olika sammanhang.^{53;54} Sådana specifika behov kommer alltid att finnas och förslaget här kommer inte ersätta andra, mer specifika avgränsningar.⁵⁵ Det kan av samma anledning inte heller finnas någon slutgiltig definition av landsbygden. Den avgränsning som eftersträvas här ska i första hand tillgodose behovet av att beskriva övergripande strukturella förändringar på landsbygden och ses således som exempel på att illustrera möjligheterna.

För att se landsbygden krävs en högre geografisk upplösning än kommuner. Sveriges kommuner är internationellt sett stora till ytan. Ingen kommun har enbart täta statsmiljöer eller glesa landsbygdsmiljöer utan snarare ett varierande utbud av täta och glesa miljöer. Detta öppnar för ett antal indelningalternativ att välja emellan: exempelvis församlingar, postkodområden, SAMS-områden⁵⁶ eller tätorter. Samtliga indelningar har sina för- och nackdelar för att urskilja landsbygden⁵⁷. Inte ens tätortsavgränsningen, som genom ett täthets- och avståndsmått utgränsar landsbygden fysiskt, kan anses vara ett givet alternativ i detta sammanhang, eftersom det inte är alldeles lätt att se skillnaden mellan mindre tätorter och den ”rena” landsbygden i många socioekonomiska mätningar. Det kan emellertid finnas en möjlighet att lämna sådana begränsningar åtminstone i det här arbetet.

Koordinatsatt statistik utkristalliseras mer och mer som en ny standard för geografisk mikrodata inom den Europeiska Unionen. Flera länder redovisar åtminstone befolkningsuppgifter för koordinatsatta kilometerrutor⁵⁸

Befolkningsstatistik på kilometerruta används också för att identifiera invånarantalet i befolkningstäta områden i sammanhang med konstruktion av den europeiska landsbygdsindelningen. Detta är ett enklare sätt att framställa ”tätorter” än det är i den officiella tätortsavgränsningen, men resultaten är många gånger jämförbara med SCB:s tätorter. Tillväxtanalys har tidigare arbetat med att automatisera tätortsframställning utifrån koordinatsatt befolkningsstatistik.⁵⁹ Eftersom metoden även används längre fram i rapporten för att skapa en indelning av landsbygdskommuner, eftersträvas redan här viss metodisk konsistens när gäller urval av befolkningstäta områden för att avgränsa landsbygden. Detta borde även säkerställa en logisk koppling till överordnade och mer generaliserande landsbygdsindelningar, inte minst gentemot supranationella indelningar framtagna från Eurostat och OECD.

⁵³ Länsstyrelse Stockholms län (2013) SWOT-analys och nulägesbild av Stockholms läns landsbygd.

⁵⁴ Glesbyggsverket (2008). Landsbyggsdefinitioner i Sverige och andra länder.

⁵⁵ Samtidigt ska man komma ihåg att en del forskare är kritiska till detta sätt att dikotomisera olika typer av territorier. Forsberg G. (2006). Se landsbygden. Fakta- omvärld - inspiration. Underlagsrapporter i arbete med en strategi för hållbar landsbygdsutveckling. SOU2006:106

⁵⁶ SAMS står för Small Areas for Market Statistics; för en beskrivning av denna och andra indelningar se SCB (2005). Geografin i statistiken - regionala indelningar i Sverige. MIS2005:2.

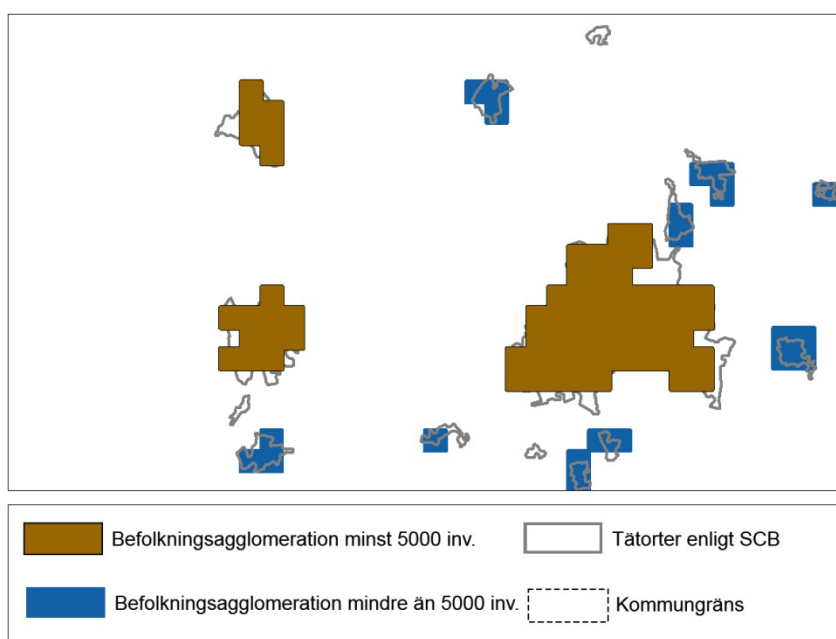
⁵⁷ Glesbyggsverket (2008) Landsbyggsdefinitioner i Sverige och andra länder.

⁵⁸ European forum for Geostatistics <http://www.efgs.info/>

⁵⁹ Tillväxtanalys (2012). PIPON En plattform för nordiska tillgänglighetsanalyser. 2012:08

Enligt Eurostat är landsbygder sådana områden som ligger utanför befolkningsagglomerationer med en befolkningstäthet större än 300 invånare per km² och med en befolkning större än 5000 invånare. I 200 av 290 kommuner finns det sådana befolkningsagglomerationer. Det lämnar 90 kommuner utanför.

Det anses i vissa fall nödvändigt att avgränsa landsbygder även i dessa kommuner. För att göra detta används enbart täthetsmättet på 300 invånare per km² som kriteriet för mindre befolkningsagglomerationer och således avgränsning av landsbygder. Genom detta får samtliga kommuner en eller flera befolkningsagglomerationer. Båda avgränsningarna och SCB:s tätortsavgränsning visas i Figur 6.

Figur 6 Avgränsning av landsbygd som område utanför befolkningsagglomerationer

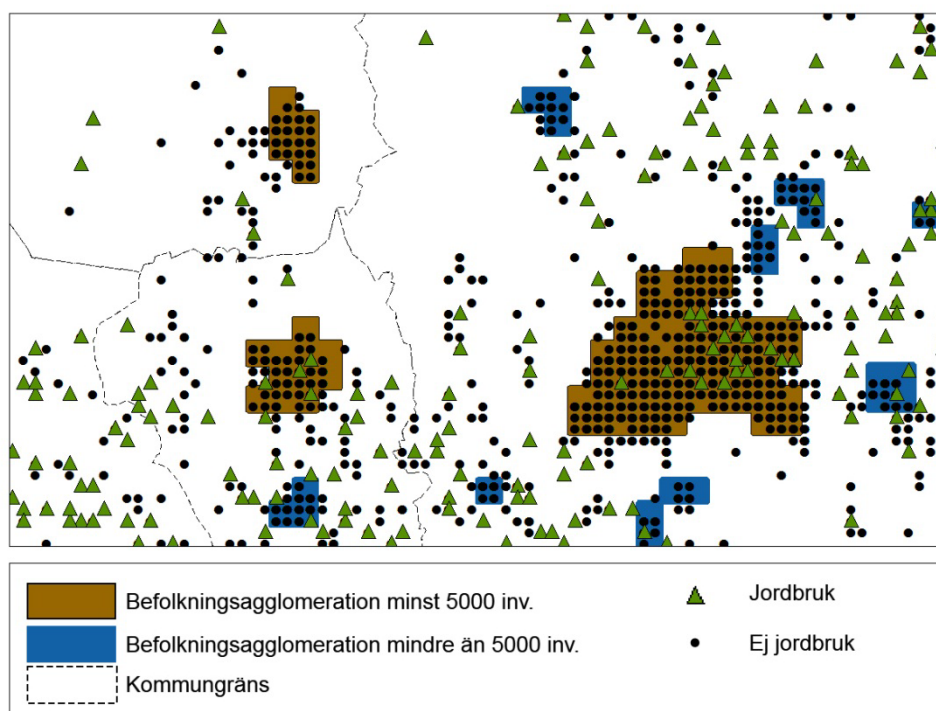
Källa: SCB, bearbetning Tillväxtanalys (Anmärkning: tätortsavgränsning på befolkning år 2010 och befolkningsagglomerationer på befolkning 2009)

De två landsbygdavgränsningarna resulterar i en landsbygdsbefolkning på 1,5 miljoner för både avgränsningar tillsammans, respektive 2,8 miljoner personer när enbart befolkningsagglomerationer med minst 5 000 invånare används, som utgångspunkt för beräkningen. Detta kan jämföras med SCB:s tätortsavgränsning som genererar en landsbygdsbefolkning på 1,4 miljoner personer år 2010.

5.7 Möjligheter att visa verksamheter på landsbygden

Landsbygdavgränsningen utgör utgångspunkten för att mäta förekomsten av olika verksamheter på landsbygden. Som verksamheter anses här arbetsställen med aktiv näringsverksamhet och sysselsättning enligt RAMS som dessutom kan kopplas till en specifik plats (kilometerruta). Antalet geokodade arbetsställen är enligt dessa antaganden 512 600 och omfattar 4 121 000 sysselsatta, vilket motsvarar 86 procent av arbetsställen totalt och 94 procent av det totala antalet sysselsatta.

Figur 7 visar den geografiska fördelningen av arbetsställen i ett område. Det framkommer en inte oväntad koncentration av arbetsställen till större agglomerationer. Anmärkningsvärt är att jordbruksarbetsställen (arbetsställen med SNI-kod 01) både finns i befolkningsagglomerationer och på den ”rena” landsbygden. Räknat på antalet arbetsställen eller antalet sysselsatta utgör jordbruksarbetsställen dock en mycket begränsad del av verksamheten i agglomerationer. Mindre än fem procent av samtliga jordbruksarbetsställen finns i befolkningsagglomerationer större än 5 000 invånare.

Figur 7 Exempel på arbetsställens geografiska fördelning

Källa: SCB (RAMS, CFAR), bearbetning Tillväxtanalys (Anm: det kan förekomma flera arbetsställen vid samma punkt)

Eftersom fokuset ligger på landsbygdsverksamheter begränsas beskrivningen här till sådana arbetsställen som har sin verksamhet på landsbygden. I Tabell 6 ges en överblick av antalet arbetsställen, respektive antalet sysselsatta vid dessa arbetsställen. Det kan konstateras att i samtliga avgränsningar utgör landsbygdsarbetsställen en betydande andel av det totala antalet arbetsställen. Även när det gäller sysselsättningsstillfällen är landsbygdsarbetsställen en betydande faktor. En iakttagelse är att arbetsställen på landsbygden i genomsnitt är mindre än i agglomerationen, vilket samstämmer med den vedertagna bilden om företagande på landsbygden.

Tabell 6 Landsbygdsarbetsställen och landsbygdssysselsättning efter olika landsbygdsavgränsningar år 2010, Sverige

	Landsbygdsarbetsställen (pct. av 512 600, samtliga)	Sysselsatta på landsbygden (procent av 4 121 300, samtliga)
Landsbygder utanför befolkningsagglomeration minst 5000 inv.	201 920 (40 procent)	1 281 425 (31 procent)
Landsbygder utanför befolkningsagglomeration mindre och minst 5000 invånare	162 798 (32 procent)	1 012 870 (25 procent)
<i>Utanför tätorter (SCB) minst 5000 invånare</i>	<i>199 810 (39 procent)</i>	<i>1 025 135 (25 procent)</i>

Källa: RAMS, bearbetning Tillväxtanalys

I Tabell 7 nedan illustreras hur landsbygdsarbetsställen fördelas efter olika näringsgrenar och efter landsbygdsindelningar. Dominansen av jordbruk och tillverkning bekräftar emellertid den förväntade bilden och strukturen på ”landsbygdverksamheter”. Jordbruk i mening av en hög andel arbetsställen och tillverkning i bemärkelse av en hög andel sysselsatta.

Tabell 7 Arbetsställen (AST) och sysselsatta (SYSS) efter näringsgren och landsbygdsavgränsning och Sverige år 2010 (procent)

Näringsgren	Sverige		Landsbygder:			
	AST pct.	SYSS pct.	utanför mindre och större befolkningsagglomerationer		utanför större befolkningsagglomerationer	
	AST pct.	SYSS pct.	AST, pct.	SYSS, pct.	AST, pct.	SYSS, pct.
Blandade tjänster	5,9	12,3	5,2	8,3	5,5	8,1
Byggverksamhet	11,6	6,6	15,4	9,9	15,1	9,2
Energi, vatten, avlopp	0,4	1,0	0,6	1,8	0,6	1,6
Företagsinriktade tjänster	28,4	21,2	21,2	20,3	21,1	18,2
Jordbruk, skogsbruk, fiske	9,6	2,0	25,8	6,4	22,0	5,4
Offentliga hushållstjänster	9,7	26,2	4,9	13,3	6,5	18,8
Okänd näringsgren	0,6	0,3	0,9	0,3	0,8	0,3
Privata hushållstjänster	26,3	15,4	15,9	11,4	18,4	12,2
Tillverkning och utvinning	7,4	15,0	10,0	28,2	9,8	26,1
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Källa: SCB/RAMS bearbetning Tillväxtanalys

På samma sätt kan även strukturförändringen över tid beskrivas. Eftersom det har förekommit större förändringar i klassificeringen av näringsgrenar kan detta bara exemplifieras på perioden 2007–2010. Detta borde dock vara tillräckligt för att få en grov uppfattning om möjligheten att avspegla förändringar i näringsammansättningen bland landsbygdens verksamheter. I Tabell 8 nedan framgår att sysselsättningsminskningen var störst inom näringsgrenen tillverkning. Jord- och skogsbruk och fiske redovisade däremot

ett kraftigt plus både vad gäller arbetsställen och sysselsatta. Den största förändringen skedde inom ”okänd näringsgren”. Det är emellertid svårt att ha en uppfattning om underlaget avspeglar förändringar och strukturer eller förändringar i statistiken som inte kunde korrigeras. Ytterligare analyser är nödvändiga för att kunna avgöra detta.

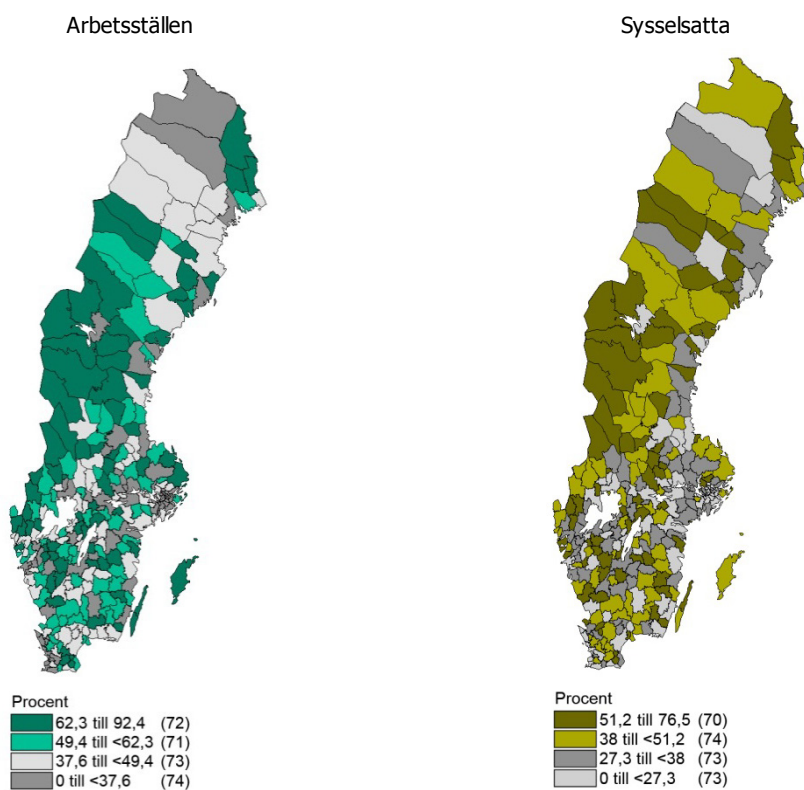
Tabell 8 Arbetsställen (AST) och sysselsatta (SYSS) efter näringsgren och landsbygdsavgränsning och Sverige år 2007–2010 (procent)

Näringsgren	Sverige		Landsbygder:			
	AST pct.	SYSS pct.	utanför mindre och större befolkningsagglomerationer		utanför större befolkningsagglomerationer	
			AST, pct.	SYSS, pct.	AST, pct.	SYSS, pct.
Blandade tjänster	-0,8	-0,9	1,0	-4,5	-0,5	-4,9
Byggverksamhet	12,6	7,0	15,4	10,8	14,2	9,9
Energi, vatten, avlopp	6,1	3,2	7,3	10,2	6,2	9,7
Företagsinriktade tjänster	7,9	6,0	8,9	8,9	8,1	7,6
Jordbruk, skogsbruk, fiske	19,0	15,4	18,2	16,1	18,3	15,8
Offentliga hushållstjänster	5,3	0,5	4,4	5,9	2,3	0,6
Okänd näringsgren	210,3	872,3	448,7	1000,0	383,8	955,7
Privata hushållstjänster	5,5	4,2	7,6	10,3	5,4	7,3
Tillverkning och utvinning	-1,9	-14,1	1,2	-10,9	-0,4	-12,1
Totalt	7,5	0,4	11,1	2,0	9,4	0,2

Källa: SCB/RAMS; bearbetad Tillväxtanalys

I Figur 8 redovisas andelen av landsbygdsarbetsställen och landsbygdsysselsatta som andel av samtliga per kommun. Denna beräkning utgår från den smalare landsbygdsavgränsning som utgår från både mindre och större befolkningsagglomerationer. Kartorna exemplifierar således möjligheten att använda arbetsställestatistik och landsbygdsavgränsning för beskrivningen av landsbygden i olika delar av landet. Stora arbetsställen som flygplatser (Arlanda, kärnkraftverk, gruvor m.m.) har givitvis stor inverkan på antalet landsbygdsarbetsställen i berörda kommuner och belyses särskilt av SCB.⁶⁰

⁶⁰ SCB (2013). Arbetsplatsområden utanför tätort 2010. MI 60 SM 1301

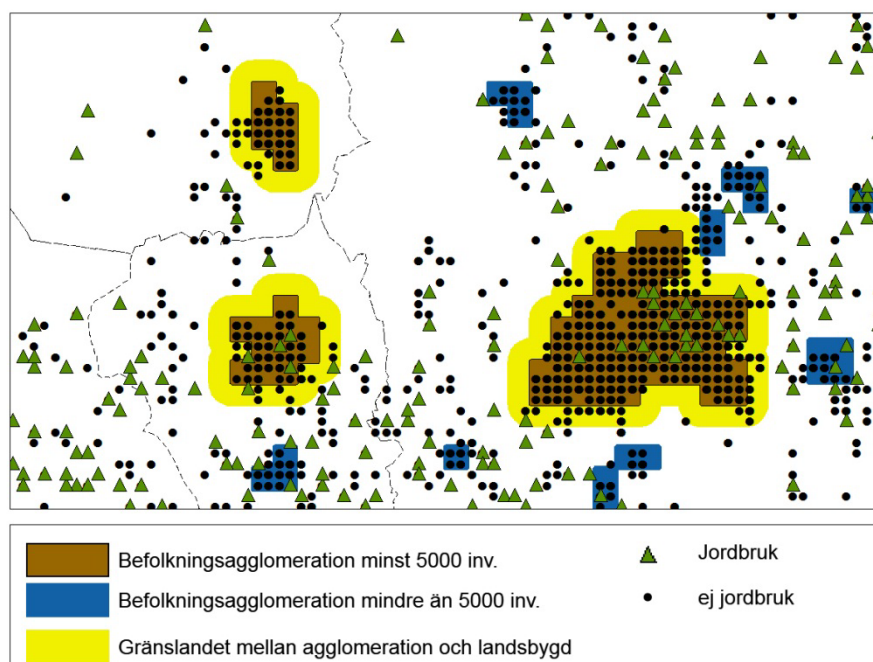

Figur 8 Andel landsbygdsarbetsställen respektive andel sysselsatta på landsbygden (utanför mindre och större befolkningsagglomerationer) av samtliga, efter kommun, år 2010

Källa: SCB/RAMS bearbetning Tillväxtanalys

Det finns risker att den här tillämpande landsbygdsavgränsningen är för snäv för att på ett rättvisande sätt fånga landsbygdsverksamheter. Som framkommer i Figur 9 finns ett antal arbetsställen som ligger strax utanför större befolkningsagglomerationer. Detta förefaller logiskt eftersom arbetsställen och bostäder inte sällan avskiljs fysiskt från varandra. I detta sammanhang är detta dock ett problem, eftersom arbetsställen tillräknas landsbygd, fast arbetsställe funktionellt och fysiskt är en del av agglomerationen. En kontrollräkning visar att 17 procent av landsbygdens arbetsställen och 36 procent av landsbygdens sysselsättning ligger i gränslandet mellan agglomeration och landsbygd.

Området mellan agglomerationer och landsbygden är intressant ur många perspektiv, inte minst kring expansiva storstadsregioner. Det finns dessvärre inte utrymme att närmare fördjupa sig i detta, men frågan kommer att behandlas vidare inom ramen för Tillväxtanalys arbete med analys och beskrivning av regional tillväxt och förslagsvis i samarbete med andra aktörer inte minst Jordbruksverket och SCB.

Figur 9 Exempel på arbetsställens geografiska fördelning och gränsdragningsproblematiken

Källa: SCB/RAMS bearbetning Tillväxtanalys

Trots svårigheterna att bestämma vad som avses med verksamheter (företag, arbetsställe) och vad som avses med landsbygder har **Tillväxtanalys visat att det är möjligt att beskriva vilka verksamheter som bedrivs av andra företag än jordbruksföretag i landsbygderna**. Analyser av geokodad arbetsställestatistik kan således bli ett viktigt komplement till andra regionala beskrivningar. Geografiskt högupplöst statistik kan även utgöra en intressant utgångspunkt för andra regionalekonomiska analyser som har lokal specialisering och differentiering som utgångspunkt. En förutsättning för detta är en fortsatt förbättring av arbetsställens geokodning. **Tillväxtanalys föreslår regeringen att uppdra SCB att vidare undersöka det långsiktiga resursbehovet för att förbättra geokodningen av koordinatsatt arbetsställestatistik så att den ger en tillräckligt bra bild på landsbygdernas verksamhetsstruktur.**

Det framkommer också att en landsbygdsavgränsning anpassad till människors bosättningsmönster inte nödvändigtvis överensstämmer med fördelningen av arbetsställen. Gränslandet mellan stad och land utsätts för ett högt förändringstryck som hittills inte varit möjligt att illustrera på ett tillfredställande sätt. Geokodad arbetsställestatistik, befolkningsstatistik och markanvändningsstatistik kan bli en ny viktig kunskapskälla för ökad förståelse av stad- och landrelationer. En allmän åtkomst av sådan statistik är dock av många skäl inte möjligt. **Relevanta fakta och statistik borde dock upparbetas och tillhandahållas av statliga myndigheter som har de nödvändiga fackkunskaperna såsom SCB, Jordbruksverket och Tillväxtanalys.**

6 En ny landsbygdsindelning

6.1 Behov och förutsättningar

Regeringen anser att det finns ett behov av en definition av gles- och landsbygd, som ska kunna användas för att sammanställa statistik som är relevant för att beskriva och analysera utvecklingen i Sveriges gles- och landsbygder.⁶¹ Detta avspeglar ett växande behov av att på ett nyanserat sätt fånga varierande territoriella förutsättningar både i Sverige och internationellt. Men också ett behov av att kunna jämföra utvecklingen i och mellan olika typer av områden med till synes likartade territoriella förutsättningar.

Under de senaste åren har det kommit till ett stort antal internationella indelningar för att spegla regioners territoriella, demografiska eller industriella förutsättningar.^{62,63} I Sverige används exempelvis indelningen i så kallade regionfamiljer som i stor utsträckning bygger på karakteristika i ekonomins produktionsförutsättningar, men även stad- och landindelningar på kommuner⁶⁴ eller funktionella analysregioner (FA-regioner)⁶⁵. En viktig aspekt i samtliga indelningar är att det lyfter städernas betydelse för utvecklingen och inverkan på utvecklingen av mer eller mindre rurala regioner, men underförstått även landsbygdens och städernas ömsesidiga utbyte av varor, tjänster och andra nyttigheter eller resurser.

En aspekt som inte bör underskattas är **behovet av att lätt och begripligt kunna kommunicera utvecklingen i olika delar av landet**. Många av de ovan nämnda indelningarna är sålunda inga helt lyckade exempel på val av begrepp för olika territorier.⁶⁶ Den stora floran av territoriella indelningar har också medfört en stor uppsjö av närbesläktade begrepp för ungefär samma typ av område. Mindre kommuner i utkanten av Norrlands inland kan således kallas för gles landsbygd, mycket avlägset belägna landsbygdsregioner, glesbygdskommuner eller kommuner i glesbefolkad region. På samma sätt kan stora befolkningsansamlingar kallas för storstadsområden, storstadsregioner eller storstäder. Eftersom dessa begreppsligt ligger nära varandra, men utgår från en annan geografisk referens och enhet, kan det förorsaka otydligheter och missförstånd gentemot användare och beslutsfattare. **En viktig uppgift för detta arbete är således att föreslå en kommunicerbar territoriell indelning, som inte minst statliga myndigheter kan använda sig av.**

En viktig begränsning i detta sammanhang är tillgången till statistik. Även om det på många sätt har blivit enklare att få tillgång till geografisk högupplöst statistik, utgör administrativa indelningar som län eller kommuner kärnan i det nationella och internationella statistikutbudet. **Den minsta gemensamma nämnaren på offentlig tillgänglig statistik på SCB:s webbplats utgör – med få undantag – kommunnivån.** Den administrativa regionens stora betydelse ligger också i att den vanligen utgör beslutsterritorium. Kommun och län är i dag basen för en stor del av den politiska makten,

⁶¹ Att avgränsa landsbygden eller glesbygden kan också bli nödvändigt utifrån specifika administrativa behov kopplad till finansiella ramar eller målgrupper.

⁶² ESPON (2009). ESPON Typology Compilation. Scientific Platform and Tools 2013/3/022. Interim report.

⁶³ Eurostat (2010). A revised urban-rural typology. Eurostat regional yearbook 2010. OECD (

⁶⁴ Jordbruksverket använder en landsbygdsindelning på kommunnivå. SKL har en kommunindelning utifrån territoriella karakteristiska.

⁶⁵ Funktionella analysregioner (FA-regioner) är en regionindelning som avspeglar lokala arbetsmarknader funktionssätt på längre sikt. De befintliga FA-regioner kommer att revideras under år 2014.

⁶⁶ Detta uppmärksammades också i diskussionen med samrådsmyndigheterna Jordbruksverket och SCB.

medborgarnas inflytande och beskattningsrätten. Även de flesta statliga investeringar och satsningar kanaliseras via dessa administrativa enheter. Att på ett eller annat sätt kunna knyta an till politikens besluts- och handlingsvägar är således av vikt även i detta sammanhang.

Behovet av att följa upp och värdera eventuella politiska åtgärder i olika administrativa enheter kan dölja och bortse från vissa underliggande funktionella egenskaper och relationer som har att göra med människors rörelser och beteendemönster över geografien. Eftersom områden, till exempel arbetsmarknadsregioner i hög grad är ekonomiskt och socialt sammansvetsade bör dessa också ses som en ”funktionell enhet” i beräkningar och resonemang. Strukturer och förändringar på arbetsmarknaden och näringslivet kan sällan kopplas isär från sådana funktionella, i geografien förankrade, egenskaper. Det funktionella sammanhanget är viktigt inom både analys och ekonomisk planering och används därför som geografisk referens i regionalekonomiska analyser.⁶⁷

Geografisk mikrodata (koordinatsatt statistik) öppnar visserligen för nya möjligheter att skraddarsy indelningar efter olika behov, men det medför också större problem med att kommunicera resultat med beslutsfattare och bör framför allt ses som metod för forskning och för avancerad utredningsverksamhet. Ett undantag är att lyfta fram strukturer och utvecklingen i den ”egentliga landsbygden” (som del av en kommun utanför tätbebyggda, tätbefolkade områden). Detta kan och bör göras med utgångspunkt i koordinatsatt statistik. Som redan har nämnts i det föregående kapitlet, förekommer en rad komplexa problem som försvårar att specifik landsbygdsfakta på denna geografiska nivå kan ingå i exempelvis SCB:s offentliga statistikdatabas. Det ska därför betonas att sådant faktaunderlag i första hand borde tillhandahållas av expertmyndigheter, framför allt Jordbruksverket och Tillväxtanalys som på ett bättre sätt kan bygga på nödvändiga ämneskunskaper och policybehov. **Berörda myndigheter som Tillväxtanalys och Jordbruksverket kan utveckla sitt samarbete i fråga om hur man beskriver landsbygden.**

6.2 Tidigare arbeten

Att skapa samsyn när det gäller gles- och landsbygder är en återkommande och till synes svår fråga. Det senaste decenniet har frågan om en landsbygdsindelning varit föremål för många undersökningar. Exempelvis finns en omfattande sammanställning av internationella och svenska landsbygdsindelningar som avrapporterar i ett regeringsuppdrag från tidigare Glesbygdverket⁶⁸. I en rapport av Formas och Boverket belystes redan några år tidigare möjligheter och svårigheter att beskriva stad och land, och erbjöds några lösningsförslag.⁶⁹ Landsbygdsdefinitionsfrågan har dessutom behandlats av Nordregio i ett nordiskt perspektiv och ESPON i ett europeiskt. Eurostat och inte minst OECD har lagt ansevärd resurser på denna fråga, även om utgångspunkten på senare tid förflyttats till ett stadsperspektiv. Frågan behandlades också i en statlig utredning⁷⁰. Även om utredningen undvek klara besked och hänvisade till olika behov och frågeställningar var den emellertid tydlig med två saker: **att fysiska miljöer räcker långt som grundelement** för en avgränsning och att man i ett analys-sammanhang borde **utgå från**

⁶⁷ Tillväxtanalys (2013). Regional tillväxt 2013. En rapport om tillväxt och utveckling i Sveriges regioner. Rapport 2013:06.

⁶⁸ Glesbygdverket (2008). Landsbygdsdefinitioner i Sverige och andra länder.

⁶⁹ Bengt Ch. et al (2002). Stad och land. Rapport nr.3. Hållbar bebyggelseutveckling. Teori, politik och praktik. Formas och Boverket.

⁷⁰ SOU (2003). Mot en ny landsbygdspolitik. Betänkande från utredningen om Glesbygdverket. SOU 2003:29.

områdets befolkningsunderlag inom ett visst avstånd (hur många människor har en individ/företag/plats inom ett visst avstånd?). Båda aspekterna finns implicit med i det stora flertalet av lämpliga landsbygdsindelningar och beaktas även i Tillväxtanalys förslag här.

6.3 Landsbygden utifrån Jordbruksverkets perspektiv

För att underlätta diskussioner och jämförelser mellan olika typer av territorier använder Jordbruksverket en landsbygdsindelning på kommunnivå, det vill säga kommunen är den minsta byggstenen och områdesgränser sammanfaller alltid med kommungränser. Motivet för detta är dels att kommunen i Sverige är en stark beslutande nivå och dels att det finns en mängd statistik framtagen på den kommunala nivån.⁷¹ Den nuvarande indelningen gjordes år 2007 och bygger på **pendlingsflöden** mellan kommuner, **befolkningsstorlek** (befolkning som har bostad i kommunen) och **befolkningstäthet** (invånare per km²).⁷²

Indelningen har följande element: Tätortsområden med mer än 10 000 invånare enligt SCB:s avgränsning. Tätortsnära landsbygd definierad som områden omkring tätorter med mer än 10 000 invånare. Gränsen för tätortsnära landsbygd utgörs av en uppskattad radie för arbetspendling till tätorterna, där pendling kan antas vara frekvent. Radien varierar med tätortens storlek. Tätorter (1 000–10 000 inv.) i glest befolkad landsbygd och glest befolkad landsbygd inklusive tätorter upp till 1 000 invånare.

Utifrån dessa antaganden får Jordbruksverket fram fyra kommuntyper: **storstadsområde n** som är kommuner där hela befolkningen tillhör kategorin tätorter större än 10 000 invånare inklusive invånare i dess omland och som endast finns i Stockholm, Göteborg och Malmö. **Stadsområden** är kommuner med minst 30 000 invånare eller där den största tätorten har minst 25 000 invånare inklusive angränsande kommuner med hög pendlingsintensitet med centrumkommunen. **Landsbygd** är kommuner som inte ingår i de två hittills beskrivna typerna och som har en befolkningstäthet på minst fem invånare på km² och **gles landsbygd** utgör resterande kommuner. Enligt detta kan Sveriges 290 kommuner delas in i 33 glesa landsbygdskommuner, 164 landsbygdskommuner, 46 stadsområden och 47 storstadsområden. Enligt denna typologisering bor drygt en tredjedel av Sveriges befolkning på landsbygden.

6.4 Landsbygden i ett regionalt perspektiv

Tillväxtanalys har i ett tidigare arbete tillämpat OECD:s och Eurostats typologisering av europeiska NUTS-regioner på Sveriges funktionella analysregioner (FA-regioner). Det nämndes tidigare att beskrivningar och analyser relevanta för det regionala tillväxtarbetet har FA-regioner som geografisk referens. Syftet var att skapa en indelning som differentierar dessa utifrån befolkning i urbana och rurala områden och tillgänglighet till större städer.⁷³

Indelningen utgår från befolkningen i koordinatsatt statistik (kilometerrutor) för att beräkna den urbana och rurala befolkningen i regionen. Som urbana områden betraktades agglomerationer av befolkningstäta kilometerrutor (minst 300 inv./km²) större än 5 000 invånare (se Figur 6 för en illustration). Andelen befolkning i urbana respektive rurala

⁷¹ Klaesson J. Petterson L. (2006). Landsbygdens ekonomi och företagande. I: Fakta – omvärld – inspiration. Rapport till landsbygdskommittén. SOU 2006:106.

⁷² Jordbruksverket (2013). Så gjorde vi Allt om landet. Allt om landet.

⁷³ För en detaljerad genomgång hänvisas till WP/PM Tillväxtanalys (2010). Typologisering av FA-regioner utifrån ett stad-land perspektiv.

kilometerrutor användes för att i ett senare skede klassificera FA-regioner i storstadsregioner (< 20 procent befolkning i rurala områden), täta regioner (mellan 20 och 50 procent av befolkningen bor i rurala områden) och landsbygdsregioner (minst 50 procent bor i rurala områden). Sammanlagt klassificeras tre FA-regioner till stadsregioner, 29 FA-regioner till täta regioner och 40 FA-regioner till landsbygdsregioner.

Dessa tre regiontyper kan användas för en enklare regional differentiering av FA-regioner. Grundtyperna landsbygdsregioner och täta regioner differentierades ytterligare efter ett kriterium om närhet/avstånd till städer med minst 50 000 invånare. Avstånd till större städer anses ha ett stort förklaringsvärde för utvecklingen i kringliggande områden. FA-regionen klassificeras som nära en stad när 50 procent av befolkningen har mindre än 45 minuters resväg till en stad större än 50 000 invånare. Detta resulterar i fyra undertyper som kallas för täta regioner avlägset belägna, täta regioner nära en stad, respektive landsbygdsregioner avlägset belägna, landsbygdsregioner nära en stad. Eftersom Sverige har extrema förutsättningar vad gäller avstånd till större städer jämfört med andra länder i Europa infördes ytterligare en differentiering i form av typen mycket avlägset belägna landsbygder. FA-regionen betecknas som mycket avlägsen om den är utan urbana områden med minst 5 000 invånare och om den har en i genomsnitt lika med, eller minst 90 minuters restid till ett stadsområde större än 50 000 invånare.

Indelning och typologisering av Sveriges FA-regioner har framför allt använts av Tillväxtanalys och Tillväxtverket för att illustrera strukturer och utveckling relaterad till frågor kring regional tillväxt. Indelningen är hierarkiskt uppbyggd vilket underlättar anpassningen till olika frågeställningar och differentieringsbehov. Den grundläggande byggstenen i denna typologisering, avgränsningen av urbana och rurala områden på nivå av kilometerrutor, kan med fördel användas för specifika undersökningar av den ”rena” landsbygden. Typologiseringens internationella koppling underlättar dessutom internationella jämförelser.

6.5 En ny förbättrad landsbygdsindelning

Jordbruksverkets och OECD/Eurostat:s gruppindelning eller typologisering har många likheter som borde utnyttjas i arbetet med att utveckla en ny landsbygdsindelning med syftet att sammanställa statistik som är relevant för att beskriva och analysera utvecklingen i Sveriges gles- och landsbygder. Båda ansatserna utgår från **befolkningstäthet**, **befolkningsstorlek** och **befolkningens närhet till befolkningsagglomerationer**. Skillnaderna gruppindelningarna emellan ligger snarare i detalj och i val av begrepp för att beteckna olika typer av territorier, men också i val av administrativt referenssystem. Jordbruksverkets indelning bygger på kommuner och Eurostat:s och OECD:s siktar på regioner.

Eftersom båda ansatserna är metodmässigt besläktade borde det vara enkelt för Jordbruksverket att anamma Eurostat:s och OECD:s tillvägagångssätt. Ett nära släktskap till europeiska indelningar är att föredra eftersom det kan **underlätta för inte minst internationella jämförelser inom ramen för landsbygdsprogrammet och Europeiska regionala utvecklingsfonden**.

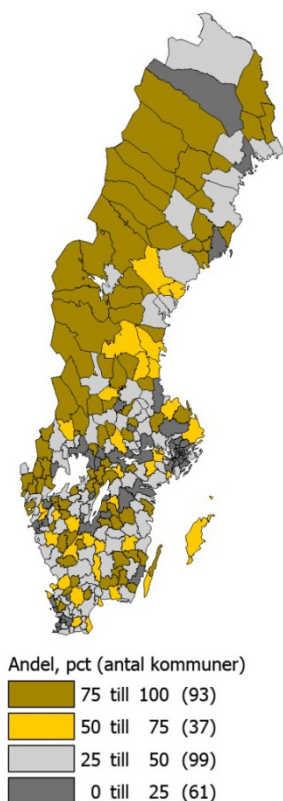
I de kommande avsnitten beskrivs hur OECD:s och Eurostat:s typologisering kan tillämpas på svenska territorier och på kommuner. Det görs i två steg: i det första steget skapas en indelning på tre grundtyper utifrån ett befolkningstäthets- och två befolkningsstorlekskriterier och i det andra steget differentieras grundtyperna ytterligare utifrån ett tillgänglighetskriterium.

6.5.1 Beräkningen av rural och icke rural befolkning inom en kommun

Sverige har en lång tradition av geokodad statistik på nivå av kilometerrutor. Denna möjlighet finns i allt större utsträckning tillgänglig även i Europa och utnyttjades av Eurostat för beräkning av den rurala befolkningen oberoende av administrativa gränser. Genom koordinatsatt statistik fastställs således kopplingen till den fysiska boendemiljön.

Eurostat använder ett tröskelvärde på 300 invånare per km² för att identifiera täta områden (täthetskriteriet). Detta motsvarar givetvis kilometerrutor med ett befolkningsantal på minst 300 personer. I Sverige finns det 5 363 km-rutor med en sådan täthet, vilket motsvarar 4,66 procent av samtliga kilometerrutor.

Täthetsmättet är emellertid för grovt för att identifiera icke rurala områden eftersom det genererar många befolkningsmässigt små områden. Eurostat har av den orsaken också beaktat befolkningsstorleken i dessa områden. För att betecknas som icke rural ska minst 5 000 invånare bo i sådana områden (första kriteriet på befolkningsstorlek). I beräkningen ingår inte bara rutor med minst 300 invånare per km² utan även befolkningen i angränsande kilometerrutor. Detta resulterar i 2,8 miljoner personer boende i rurala områden och 6,9 miljoner personer boende i icke rurala (urbana) områden, vilket motsvarar en rural befolkningsandel på 29,4 procent. I Figur 10 visas landsbygdsbefolkningens andelar av den totala befolkningen i respektive kommun.

Figur 10 Andel rural befolkning, kommuner år 2012

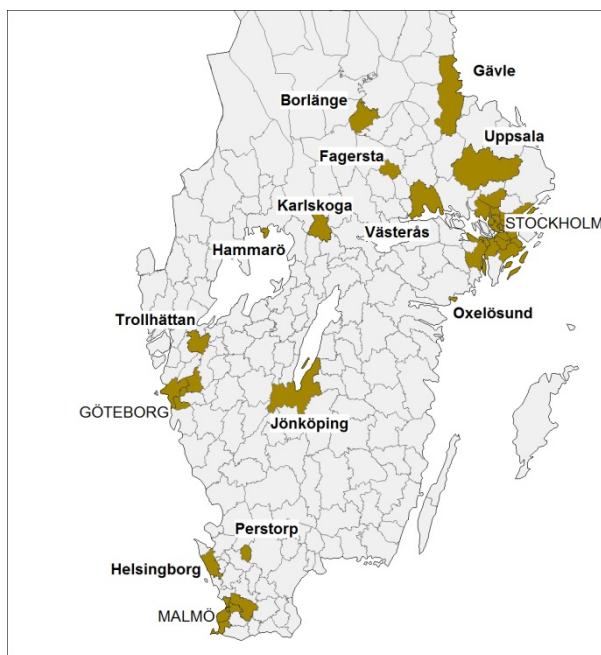
Källa: SCB/koordinatsatt statistik, bearbetning Tillväxtanalys

6.5.2 Klassificering av grundtyper i landsbygdsindelningen

För att skilja på olika typer av regioner använder Eurostat och OECD bestämda tröskelvärden när det gäller andelen rural befolkning. Har en region mer än 50 procent befolkning i rurala områden kallar Eurostat regionen för en utpräglad landsbygdsregion. Är den rurala befolkningsandelen mellan minst 50 och 20 procent kallas regionen för en mellanregion. Har däremot regionen mindre än 20 procent rural befolkning graderas regionen som en utpräglad tätortsregion.⁷⁴ Genom ett tilläggsriterium för antalet invånare i regionens största stad/kommun kan landsbygdsregioner bli mellanregion och mellanregioner storstadsregion. I det första fallet ska staden ha minst 200 000 invånare och i det andra fallet 500 000 invånare.

Trösklarna används också för att bestämma kommunens grupptillhörighet. **Har en kommun fler än 50 procent av sina invånare boende i rurala områden tillräknas gruppen som rural präglade kommuner.** Sammanlagt ingår 130 kommuner med 1,6 miljoner invånare i denna grupp. De övriga 160 kommunerna utmärks i större utsträckning av urbana boendestrukturer.

Används Eurostat:s övre gräns på 20 procent rural befolkning som tröskelvärde för att särskilja mycket urbana kommuner framkommer 41 kommuner. Enligt Figur 11 kan både större och mindre kommuner utanför Stockholms-, Göteborgs- och Malmöområdet finnas med i denna kategori. Detta är inte oväntat eftersom tröskelvärdena är avsedda för regioner. För att inte förlora koppling till Eurostat:s indelning är det således nödvändigt att på annat sätt differentiera kommuner som i mycket stor utsträckning präglas av urbana boendestrukturer.

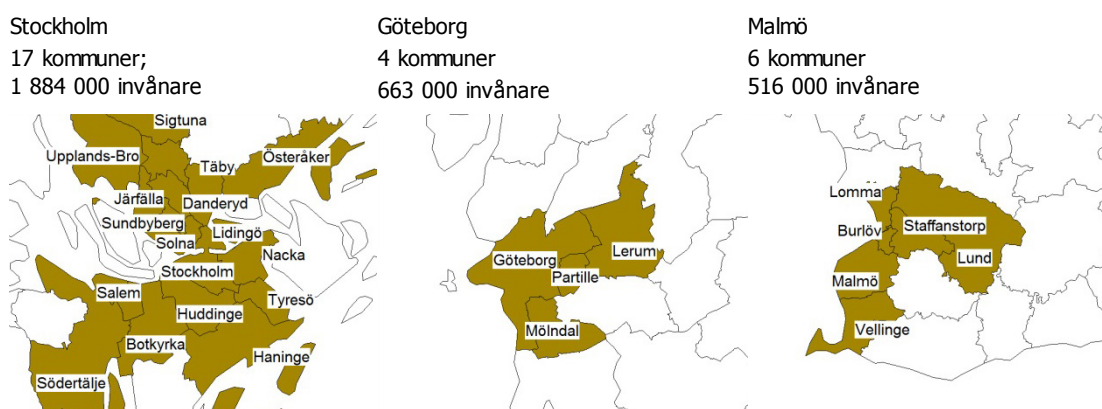
Figur 11 Kommuner utanför storstadsregionen med mindre än 20 procent befolkning i rurala områden

Källa: Tillväxtanalys

⁷⁴ OECD har ett tröskelvärde på 15 procent för att avgränsa stadsregioner men utgår också från lokala administrativa enheter för beräkning av den rurala befolkningen.

Detta görs bäst genom att tillämpa det ovan nämnda tilläggsriteriet vid händelse av en större stads närvaro i regionen. Har en region en stad med fler än 500 000 invånare blir regionen enligt Eurostat/OECD en utpräglad tätortsregion och en utpräglad landsbygdsregion en mellanregion om den har en stad med fler än 200 000 invånare. I det här sammanhanget är dock enbart tröskeln på 500 000 invånare relevant. Eftersom de tre största städerna i Sverige (Stockholm, Göteborg och Malmö) sträcker sig fysiskt och funktionellt utanför kärnkommunens administrativa gränser borde detta grannskap också kunna användas för att definiera de mest urbana kommunerna i denna indelning.

Med utgångspunkt i kärnkommunerna (Stockholms, Göteborgs och Malmö kommun) adderas direkt och indirekt angränsande kommuner som har mindre än 20 procent boende i rurala områden. Därigenom får Sverige tre mycket urbana kommunområden med ett befolkningstal på över 500 000 invånare vilket ligger i linje med antaganden i Eurostat:s/OECD:s typologisering och även i linje med resultatet från tillämpningen på FA-regioner.⁷⁵ Jämfört med Jordbruksverkets indelning blir det dock något färre kommuner, men det kvarstår en viss jämförbarhet. **För att klassificeras som urbana områden ska den icke rurala befolkningen vara mindre än 20 procent av kommunens totala befolkning och dessutom ska kommunerna ingå i ett sammanhängande område på minst 500 000 invånare** (det andra storleksriteriet). **De övriga kommunerna med mindre än 50 procent rural befolkning klassificeras i en gemensam grupp av icke rurala kommuner.** Det bör noteras att sammankopplingen med den fysiska miljön (rural och urban) är grundelementet i steg 1 för typologiseringen.

Figur 12 Områden som har mindre än 20 procent boende i rurala områden och en befolkning större 500 000 invånare.

Källa: Tillväxtanalys

⁷⁵ Ett invånarantal på 500 000 personer uppnås också genom att välja en tätortsavgränsning som inkluderar omedelbara pendlingsområdet på fem minuter

6.5.3 En ny landsbygdsindelning i tre grundtyper

Med dessa antaganden som grund klassificeras Sveriges 290 kommuner i:

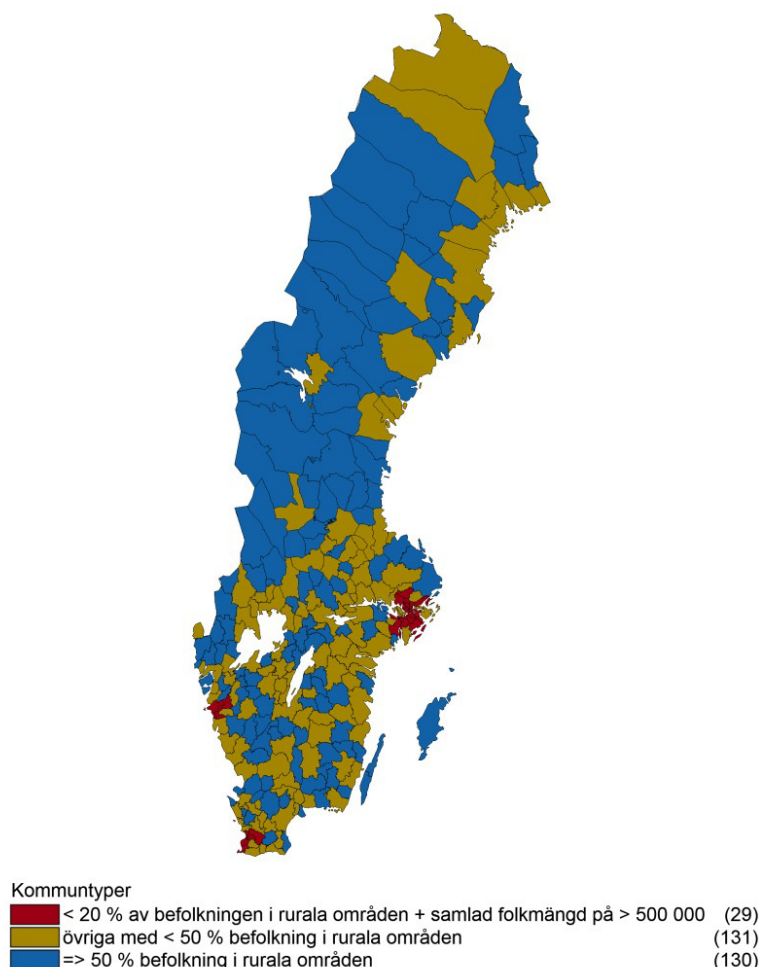
- kommuner med mindre än 20 procent av befolkning i rurala områden och **en med angränsande kommuner** samlad folkmängd på minst 500 000 invånare
- övriga kommuner med mindre än 50 procent befolkning i rurala områden
- kommuner med minst 50 procent befolkning i rurala områden

Tabell 9 Landsbygdsindelning – befolkningsfördelning efter tre kommuntyper

	Antal kn	Befolkning 2012	Andel av befolkning 2012
< 50 procent bef. rural och 500 000 invånare A	29	3 105 291	32,50
< 50 procent bef. rural B	131	4 829 759	50,54
> 50 procent bef. rural C	130	1 620 843	16,96

Källa: SCB, bearbetning Tillväxtanalys

Hälften av Sveriges befolkning bor i övriga kommuner med mindre än 50 procent befolkning i rurala områden (B), medan drygt 30 procent finns i kommuner med mindre än 20 procent av befolkning i rurala områden **och en med angränsande kommuner** samlad **folkmängd** på 500 000 invånare (A) och något över 15 procent i kommuner med minst 50 procent befolkning i rurala områden (C).

Figur 13 Landsbygdsindelning – tre kommuntyper

Källa: Tillväxtanalys

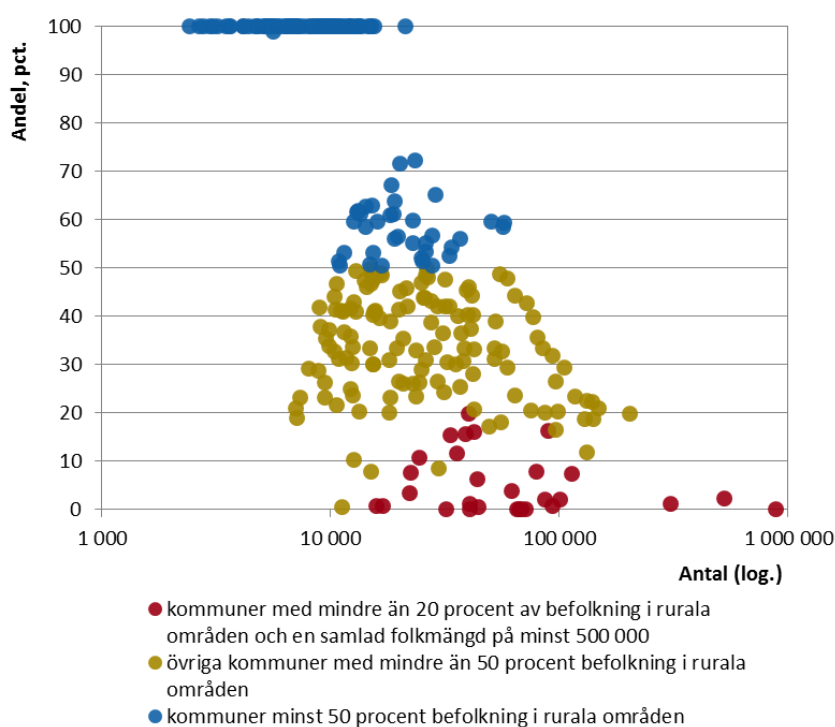
Eftersom den fysiska uppdelningen mellan rurala och icke rurala områden är beroende på tröskelvärden kommer det alltid finnas ett antal kommuner som kan påverkas av förändringar i folkmängden.

Den viktigaste gränsdragningen sker vid en andel på 50 procent rural befolkning. 130 kommuner har minst 50 procent befolkning bosatt i rurala områden med en samlad befolkning på 1 620 000 personer. Det finns ett fåtal kommuner som ligger nära detta gränsvärde. Tomelilla (49,4 procent), Hedemora (49,4 procent), Vetlanda (49,8 procent), Vårgårda (50,3 procent), Sölvesborg (50,4 procent), Ale (50,5 procent) och Bjuv (50,7 procent) ligger samtliga inom en procentenhet från tröskelvärdet på 50 procent. Samtliga kommuner visade också en minskande rural befolkning under perioden år 2007 till år 2012.⁷⁶ Det är således inte osannolikt att de fyra kommunerna som befinner sig idag över tröskelvärdet byter sin nuvarande klassificering om några år. Detta är ett bekymmer för indelningar som utgår från föränderliga populationer. Det är dock svårt att ta hänsyn till detta utan att komplicera klassificeringen. **Ett förslag är att med jämna mellanrum se över indelningen för att minska risken för alltför stora felklassificeringar.**

⁷⁶ Detta gäller för den rurala befolkningen i knappt två tredjedelar av Sveriges kommuner.

Som det nämndes tidigare kan även befolkningsmässigt små kommuner ha en stor andel icke rural befolkning. Oxelösund, Hammarö och Fagersta har samtliga en relativt liten befolkning totalt med en hög andel befolkning bosatta i urbana miljöer. Det är dock orimligt att klassificera dessa som något annat än övriga kommuner med mindre än 50 procent rural befolkning. För kommuner som Kiruna och Gällivare tycks problemet vara tvärtom. Båda kommunerna framställs ofta som glesbygder med extremt låga befolkningstätheter. En hög koncentration av befolkningen till en liten yta av kommunen ger dock en relativt hög andel icke rural befolkning. Detta kan uppfattas som motsättning, men är faktiskt en fördel eftersom det på ett bättre sätt avspeglar den faktiska befolkningsfördelningen i kommunerna än ett generellt täthetsmått på hela kommunytan.

Det finns kommuner som inte har någon rural befolkning alls (Danderyd, Stockholm, Sundbyberg och Solna) och tvärtom kommuner som inte har en urban befolkning. För dessa kommuner är det således svårt att utföra en inomkommunal differentiering mellan rurala och icke rurala områden (se avsnitt 5.7 för ett lösningsförslag).

Figur 14 Kommuners befolkning totalt och andelen landsbygdsbefolkning, efter kommuntyper

Källa: SCB, bearbetning Tillväxtanalys

Sammanfattningsvis visar avgränsningen i rurala och icke rurala områden och den tredelade indelningen mycket godtagbara resultat när det gäller att identifiera landsbygdskommuner. **Tillväxtanalys föreslår att den här presenterade tredelningen används av statliga myndigheter för generella, övergripande beskrivningar av kommuner i ett landsbygdsperspektiv.**

6.5.4 Utvidgningen av landsbygdsindelningen – närhet till städer

Den tredelade klassificeringen av Sveriges kommuner är ofta tillräckligt för att se Sveriges kommuner i ett landsbygdsperspektiv. Ibland är dock upplösningen för snäv för att relatera till mer specifika förutsättningar och potentialer.

För att kunna göra detta tas hänsyn till en annan viktig aspekt av regional utveckling – nämligen närheten till städer. Finns det en större stad i närheten kan även mindre kommuner dra nytta av en större arbetsmarknad och ett mer differentierat tjänsteutbud. Detta har åskådliggjorts på många sätt och i många sammanhang och det finns således starkt teoretiskt och empiriskt stöd för att närhet till stad också kan användas som kriteriet för att differentiera den ovan föreslagna grundindelningen. För att kunna göra detta är det dock nödvändigt att definiera och avgränsa en stad geografiskt.

Vad är en stad?

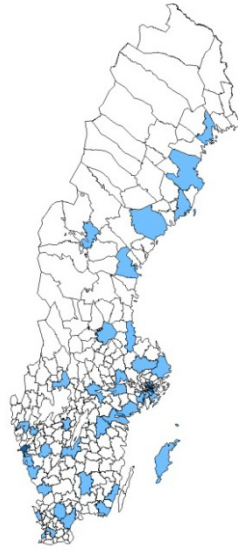
En stad avser en plats med en viss befolkningstäthet. Vidare anses befolkningsstorleken bestämma i grova drag vilken generell betydelse platsen har för dess omvärld. OECD och Eurostat betonar detta genom att skilja på storleksgrupper: städer större än 500 000 respektive större än 200 000 och städer större än 50 000 invånare när det gäller OECD:s utvidgade typologisering. I Jordbruksverkets indelning nämns orter med 10 000, 25 000 eller 70 000 invånare för att definiera olika typer av städer.

En stads befolkningsstorlek är dock i hög grad beroende av hur den avgränsas i geografin. Det finns många olika sätt att avgränsa städer. Ibland är det tillräckligt att använda administrativa gränser, medan det i andra fall behövs fysiska eller funktionella avgränsningar. I sammanställningen nedan illustreras ett urval metoder för att avgränsa en stad.

Sveriges kommungränser är för trubbiga för att avspegla den fysiska staden. När det gäller att fånga mindre städer är kommunindelningen för stor och när det gäller de största städerna är kommunindelningen ofta för liten. En mer exakt avgränsning av städernas fysiska storlek, oberoende av de administrativa gränserna, kan däremot fastställas utifrån SCB:s tätortsavgränsning. En tätort enligt denna definition är en ort med sammanhängande bebyggelse, med högst 200 meter mellan fastigheterna och minst 200 invånare. Tillväxtanalys har försökt hitta en nedre gräns för funktionella urbana områden med utgångspunkt i SCB:s tätortsdefinition genom att använda tätorter med fler än 3 000 invånare, samt att inkludera ett omland på fem minuters bilresa.⁷⁷ På så sätt sammanförs också eventuella närbelägna tätorter till geografiskt sammanhängande funktionella tätortsområden. Ytterligare ett alternativ är att använda de ovan beskrivna icke rurala områdena större än 5 000 invånare enligt Eurostat. I Figur 15 redovisas resultaten av dessa avgränsningar.

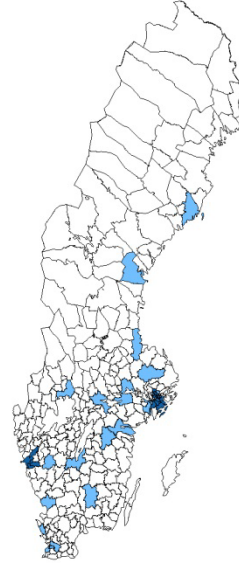
⁷⁷ Tillväxtanalys (2010). Städer och stadsstrukturer. WP/PM.

Kommuner

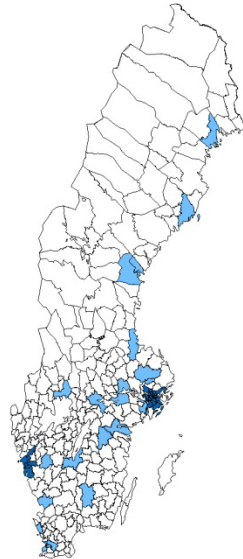
Antal	
500 000 och fler	(2)
50 000 till 499 000	(44)
alla andra	(244)

Tätorter SCB

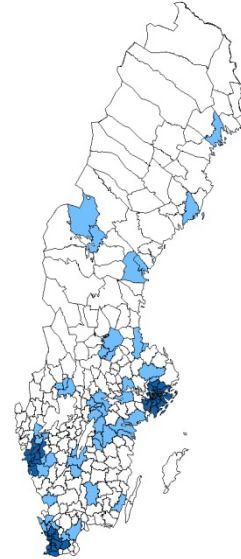
Antal	
500 000 och fler	(18)
50 000 till 499 000	(22)
alla andra	(250)

Icke rurala områden Eurostat

Antal	
500 000 och fler	(23)
50 000 till 499 000	(25)
alla andra	(242)

Funktionella urbana områden
tätorter inklusive pendlingsomland på
fem minuter

Antal	
500 000 och fler	(49)
50 000 till 499 000	(51)
alla andra	(190)

Figur 15 Kommuner med större städer efter befolkningsantal och avgränsningsmetod

Källa: SCB koordinatsatt statistik, Tillväxtanalys (avser i vissa fall förekomst av stad i berörd kommun)

Olika avgränsningsmetoder påverkar antalet kommuner med städer. Städer större än 500 000 invånare begränsas enligt tre av fyra metoder till Stockholm och Göteborg, men inkluderar i två fall även grannkommuner. Medräknas ett pendlingsomland på fem minuters bilresa i tätortsavgränsningen blir även Malmö en stor stad över 500 000 invånare eftersom Malmö tätort sammansvetsas med andra närliggande tätorter som exempelvis Lund.

I storleksgruppen minst 50 000 invånare ger de olika avgränsningarna en större variation. Tillväxtanalys områdesavgränsning av funktionella urbana områden genererar flest kommuner med ”städer”. Den visar Malmö som storstadsregion och genererar en godtagbar fördelning av kommuner med städer över hela Sverige. Samtidigt anses avgränsning som mer stabil över tiden, då den inkluderar det närmaste omlandet kring tätorterna, vilket innebär att förändringar i tätortsavgränsningen enligt SCB får mindre genomslag. I denna avgränsning ingår även de flesta storstadskommunerna. **Tillväxtanalys väljer att använda funktionella urbana områden med en befolkningsstorlek på minst 50 000 invånare som en skattning på städer.**

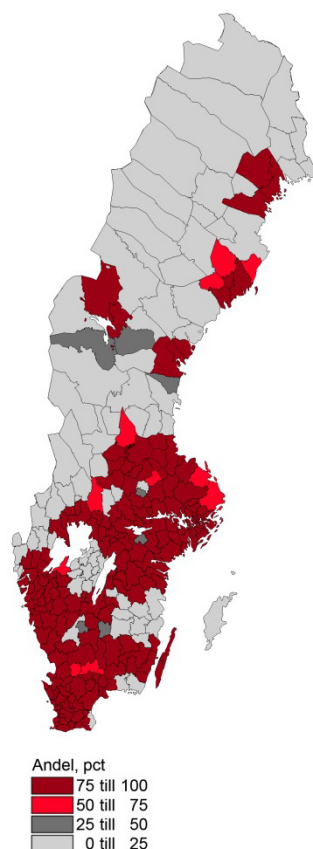
Vad är nära?

Förutom att definiera städer, behövs således också ett avståndskriterium. Enligt OECD klassificeras en region som nära en stad när 50 procent av befolkningen har mindre än 45 minuters resväg till en stad större än 50 000 invånare. Det krävs både adekvat dataunderlag (km-rutor) om kommunens inomregionala befolkningsfördelning, ett digitaliserat vägnät och därtill kopplade transporthastigheter samt ett programverktyg för att behandla informationen. Tillväxtanalys har tillgång till både de tekniska förutsättningarna och de nödvändiga erfarenheterna att bearbeta denna typ av data. Det visades tidigare att den valda stadsavgränsningen resulterar i en godtagbar fördelning, vad gäller antalet kommuner med städer i denna storlek. Avgränsningen medför också att närliggande tätorter sammanförs till större områden (stadsområden). Totalt har 24 stadsområden identifierats.

Till skillnad från klassificeringen i grundtyper är i detta sammanhang också stadens geografiska position av intresse. Det kan finnas kommuner som har en god tillgänglighet till en större stad fast en sådan saknas i kommunen. Eftersom stora funktionella urbana områden ofta har flera centra borde detta också avspeglas i tillgänglighetsberäkningen. I det här sammanhanget anses centrum i SCB:s tätorter (år 2010) större än 20 000 invånare som tillräckligt bra uppskattning av målpunkter för tillgänglighetsberäkningen.

Det är fullt möjligt att inkludera jämförbara orter i Norge, Finland eller Danmark. Beräkningen visar att två kommuner skulle kunna påverkas av detta. Trots ett relativt stort utbyte mellan gränskommunerna anses det svårt att jämföra närheten till orter i andra länder med närheten till orter inom riket. För att hålla indelningen så enkel som möjligt bortses från gränsregionala relationer i detta sammanhang.

För att en kommun kan klassificeras som nära en stad ska 50 procent av befolkningen i kommunen ha mindre än 45 minuter till en stad med minst 50 000 invånare enligt definition ovan.

Figur 16 Andel befolkning mindre än 45 minuters avstånd till en stad större än 50 000 invånare, kommuner
 Källa: SCB, NVDB, beräkningar Tillväxtanalys

I ett svenskt sammanhang är det viktigt att kunna särredovisa glesbygdskommuner. Flera kommuner i Norrlands inland har en genomsnittlig restid på flera timmar till närmaste stad större än 50 000 invånare och avviker sålunda mycket från andra kommuner i samma kategori. Med anledning av detta föreslås en kompletterande uppdelning i avlägsna kommuner och i mycket avlägsna kommuner. Därtill kommer att mycket avlägsna regioner för det mesta även saknar någon form av urban struktur, vilket också borde vägas in i klassificeringen. Med detta som utgångspunkt **definieras mycket avlägset belägna och ruralt präglade kommuner utan urbana (icke rurala) områden med minst 5 000 invånare och med minst 90 minuters genomsnittlig resväg till en agglomeration med minst 50 000 invånare.**

6.5.5 En differentierad indelning på sex kommuntyper

Kombineras de ursprungliga kommuntyperna med antagande om närhet till städer större än 50 000 invånare får man fram den utvidgade klassificeringen i sex kommuntyper. Dessa är:

A Kommuner med mindre än 20 procent av befolkning i rurala områden och en med angränsande kommuner samlad folkmängd på minst 500 000

B1 Övriga kommuner med mindre än 50 procent av befolkning i rurala områden och minst 50 procent av befolkningen med mindre än 45 minuters resväg till en agglomeration med minst 50 000 invånare

B2 Övriga kommuner med mindre än 50 procent av befolkning i rurala områden och mindre än 50 procent av befolkningen med mindre än 45 minuters resväg till en agglomeration med minst 50 000 invånare

C1 Kommuner med minst 50 procent av befolkning i rurala områden och minst 50 procent av befolkningen med mindre än 45 minuters resväg till en agglomeration med minst 50 000 invånare.

C2 Kommuner med minst 50 procent av befolkning i rurala områden och mindre än 50 procent av befolkningen med mindre än 45 minuters resväg till en agglomeration med minst 50 000 invånare.

C3 Kommuner med hela befolkningen i rurala områden och med minst 90 minuters genomsnittlig resväg till en agglomeration med minst 50 000 invånare.

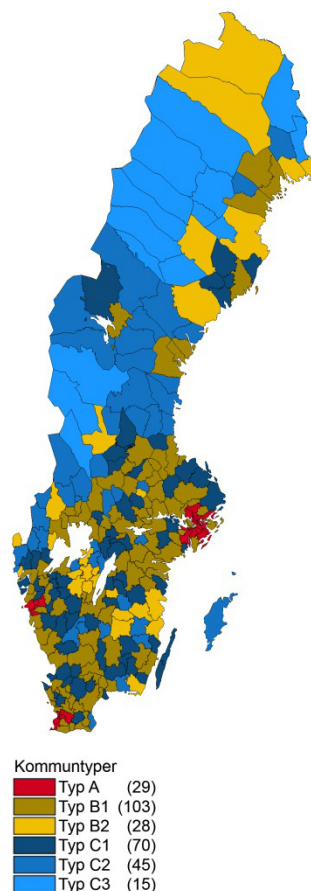
I Tabell 10 nedan visas fördelningen av befolkningen efter olika kommuntyper. En relativt stor andel av befolkningen finns enligt denna indelning i typ B1. Landsbygdskommuner fördelas mer jämnt mellan olika typer i den utvidgade typologiseringen. Kommuner med stora avstånd och enbart rural befolkning utgör en mycket liten del av både landsbygdsbefolkning och befolkning totalt.

Tabell 10 Landsbygdsindelning – befolkningsfördelning efter sex kommuntyper

Kommuntyp	Antal kn	Befolkning 2012	Andel av befolkning totalt, pct
Typ A	29	3 105 291	32,5
Typ B1	103	4 153 017	43,5
Typ B2	28	676 742	7,1
Typ C1	70	964 663	10,1
Typ C2	45	574 219	6,0
Typ C3	15	81 961	0,9
Totalt	290	9 555 893	100,0

Källa: SCB, bearbetad Tillväxtanalys

Det kan också konstateras att 88 kommuner med 1,3 miljoner invånare präglas av långa avstånd till städer. Räknat på hela Sveriges befolkning motsvarar detta en andel på 14 procent men inte mindre än 30 procent av samtliga 290 kommuner.

Figur 17 Kommunindelning i sex olika typer (förkortningar enligt ovan)

Källa: Tillväxtanalys

Tillväxtanalys föreslår att indelningen i sex kommuntyper används av statliga myndigheter för att relatera till mer specifika förutsättningar och potentialer i generella och övergripande beskrivningar av kommuner i ett landsbygdsperspektiv.

6.5.6 Att hitta rätt namn på olika kommuntyper

För att indelningen ska vara kommunicerbar i olika sammanhang är det bra med rätt benämning på olika typer av kommuner. Det som är viktigt och relevant i en akademisk omgivning är kanske svårare att förmedla i andra sammanhang. Precisa och inte sällan komplexa beteckningar kännetecknar forskarens värld medan politiken snarare behöver enkla och generella begrepp för att förmedla ett budskap utanför expertsamhället. Det är således inte lätt att hitta begrepp som passar alla behov och i alla lägen.

En viktig utgångspunkt här är dock att begreppen går att använda i ett policysammanhang, framför allt i syftet att sammanställa statistik som är relevant för att beskriva och analysera utvecklingen i Sveriges gles- och landsbygder. I Tabell 11 sammanställs en översikt på begrepp och beteckningar som används för Eurostats och OECD:s indelning. Exempelvis används den för territoriella beskrivningar i EU-kommissionens femte sammanhållningsrapport.

Det framkommer att begreppen används med en viss flexibilitet. Det finns till och med två olika benämningar för samma typologi i EU-kommissionens sammanhållningsrapport. Det

är inte heller självklart att storstäder betecknas som tätortsregioner i den svenska översättningen av sammanhållningsrapporten.

Tabell 11 Namn på olika kommuntyper – en översikt (inklusive förslag på namn)

Definition: kommuner med (sex typer)	Definition: kommuner med (tre typer)	Jordbruksverket (förslag på namnindelning)	Tillväxtanalys (förslag på namnindelning)	Tillväxtanalys (FA-regioner)	5te sammanhållningsrapporten (NUTS3) sv	OECD (på regioner)	Eurostat (på regioner)
mindre än 20 procent av befolkning i rurala områden och en med gränsande kommuner samlad folkmängd på minst 500 000.	mindre än 20 procent av befolkning i rurala områden och en samlad folkmängd på minst 500 000.	Storstadskommuner	Storstadskommuner	Storstadsregioner	Utpräglade tätortsregioner	Predominantly urban	Predominantly urban
mindre än 50 procent av befolkning i rurala områden och 50 procent av befolkning med mindre än 45 minuters resväg till en ort med minst 50 000 invånare	övriga, med mindre än 50 procent av befolkning i rurala områden	Stad/land kommun	Kommuner präglad av stad, förorter eller mindre orter	Täta regioner nära en stad	Mellanregioner, nära en stad	Intermediate close to a city	Intermediate regions
mindre än 50 procent av befolkning i rurala områden och mindre än 50 procent av befolkning med mindre än 45 minuters resväg till en ort med minst 50 000 invånare		Gles stad/land kommun		Täta regioner avlägset belägna	Mellanregioner, avlägset belägna	Intermediate remote	
minst 50 procent av befolkning i rurala områden och 50 procent av befolkning med mindre än 45 minuters resväg till en ort med minst 50 000 invånare	minst 50 procent av befolkning i rurala områden	Landsbygd	Landsbygdkommuner	Landsbygdregioner nära en stad	Utpräglade landsbygdregioner, nära en stad	Predominantly rural close to a city	Predominantly rural
minst 50 procent av befolkning i rurala områden och mindre än 50 procent av befolkning med mindre än 45 minuters resväg till en ort med minst 50 000 invånare		Gles landsbygd		Landsbygdregioner avlägset belägna	Utpräglade landsbygdregioner, avlägset belägna	Predominantly rural remote	
100 procent av befolkning i rurala områden och med minst 90 minuters genomsnittlig resväg till en agglomeration med minst 50 000 invånare.		Mycket gles landsbygd		Landsbygdregioner mycket avlägset belägna			

Svårigheterna med begreppsval borde emellertid inte vara ett hinder för att använda den nya landsbygdsindelningen. Det är förmodligen också viktigare att se på fördelarna med en gemensam indelning än att ha gemensamma och enhetliga begrepp i alla lägen. Eurostat⁷⁸ nämnde exempelvis att forskare ibland ändrade rubrikerna för mellanregioner och utpräglade landsbygdsregioner till ett gemensamt landsbygdsbegrepp. Eurostat redovisar också alternativa begrepp i metodsammanställningen. Således kan också ett visst mått av brister i begreppsprecision accepteras av praktiska skäl. Sådana kommer också finnas när olika myndigheter, organisationer eller forskare vill använda sig av denna kommunindelning. Tillväxtanalys väljer därför att inte rekommendera några officiella begrepp eller beteckningar för olika kommuntyper. **Tillväxtanalys uppmanar eventuella användare att tillämpa egna begrepp och beteckningar efter egna behov under förutsättning att användare tydligt hänvisat till Tillväxtanalys kommunindelning.** Tillväxtanalys kommer att använda följande begrepp analogt till begreppen i typologiseringen av FA-regioner: storstadskommuner, täta kommuner och landsbygdskommuner för indelning i tre kommuntyper respektive storstadskommuner, täta kommuner nära större stad, täta kommuner avlägset belägna, landsbygdskommuner nära större stad, landsbygdskommuner avlägset belägna och landsbygdskommuner mycket avlägset belägna för indelningen i sex kommuntyper.

6.5.7 Avslutande kommentarer

Den nya indelningen har fördelen av att ha en hierarkisk struktur och uppbyggnad som kopplar ihop en fysisk landsbygdsavgränsning med aspekter av befolkningsstorlek och tillgänglighet viktiga i beskrivningen av agglomerationsekonomier. Denna fördel borde utnyttjas i analyser av olika typer av territorier i ett svenskt och internationellt sammanhang.

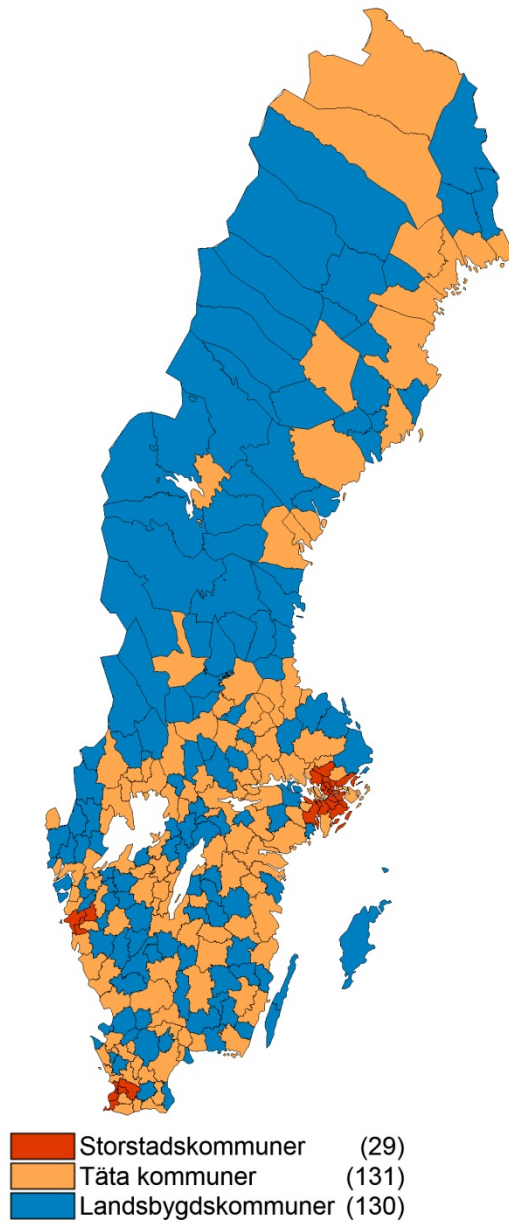
Den nya landsbygdsindelningen kommer således att underlätta arbetet med uppföljning av landsbygds utveckling och strukturförändring. Många statliga myndigheter, regionala organisationer och övriga aktörer har ett uttalat behov av detta. En landsbygdsindelning på gemensamma grunder kommer förhoppningsvis underlätta policyarbetet över sektors- och regiongränser. Den för det regionala tillväxtarbetet viktiga indelningen av FA-regioner anses ibland vara för grov för att få fram lokala nyanser. En indelning efter tre eller också sex olika kommuntyper förbättrar möjligheterna i detta avseende. Indelningen förbättrar jämförbarheten mellan olika kommuner med samma territoriella egenskaper och tillåter jämförelser mellan olika kommuntyper. Det nära släktskapet till motsvarande regionala indelningar i Sverige och internationellt säkerställer även ett lärande i ett internationellt perspektiv.

Nya behov och förutsättningar kan innebära mindre eller större revideringar av den här föreslagna indelningen. Samtidigt anses det viktigt att bevara en viss kontinuitet när det gäller sådana allmänna indelningar och typologiseringar. Eftersom politiska processer och strategier, som till exempel strukturfonds- eller landsbygdsprogrammen fungerar över en period på sju år är det viktigt att analytiska uppföljningsinstrument är anpassade till detta.

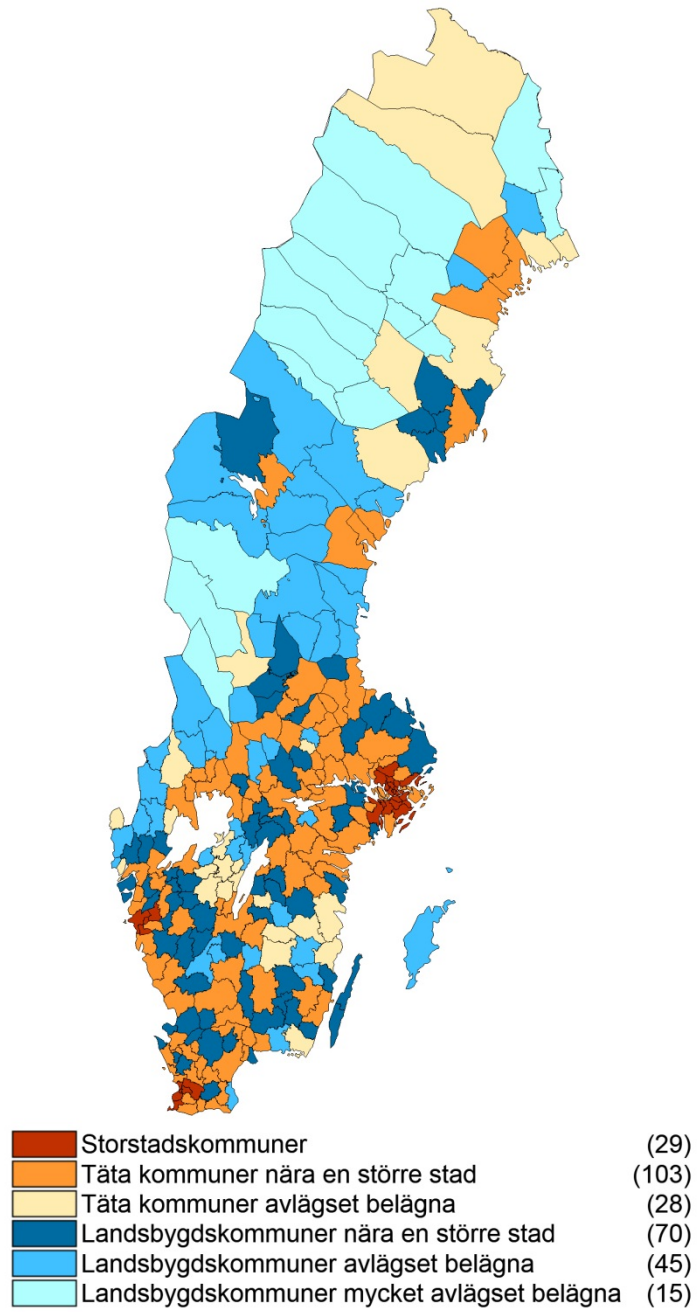
Det finns vissa risker med att befolkningsutvecklingen påverkar kommuners gruppstillhörighet på sikt. Riskerna för felklassificering bedöms dock som mindre stor och relevant än vinsterna med en långsiktig och gemensam landsbygdsindelning. Tillväxtanalys kommer i anslutning till detta arbete också uppdatera typologiseringen av FA-regioner.

⁷⁸ Eurostat (2010) A revised urban-rural typology. Eurostat regional yearbook. 2010.

Tillväxtanalys föreslår att den föreslagna nya landsbygdsindelningen följs upp med jämna mellanrum i samråd med berörda myndigheter. Inför kommande strukturfondsperioden föreslås en djupare genomgång av denna och andra relevanta indelningar. Detta inte minst för att nationella och regionala aktörer redan från början har tillgång till bäst möjliga underlag för jämförelser och analyser i ett territoriellt perspektiv. Ett sådant arbete borde påbörjas i god tid före nästa programperiod.

Figur 18 Indelningen i tre typer av kommuner (se bilaga för en kommunlista)

Figur 19 Indelningen i sex typer av kommuner (se bilaga för en kommunlista)

Förkortningar:

ESS Europeiska statistiksystemet

EU Europeiska Unionen

FA-regioner Funktionella analysregioner

NVDB Nationella vägdatabasen

OECD Organization for Economic Co-operation and Development

RAMS Registerbaserade arbetsmarknadsstatistik

Raps Regional analys- och prognosystem

SCB Statistiska Centralbyrån

SMED Svenska MiljöEmissionsData

SOS Sveriges officiella statistik

Litteratur

- Bengs Ch. et al (2002). Stad och land. Rapport nr.3. Hållbar bebyggelseutveckling. Teori, politik och praktik. Formas och Boverket.
- Bolagsverket (2009). Förslag till minskat uppgiftslämnande för företag. (N2009/4509/MK)
- Christensen L, Kempinsky P. (2004). Att mobilisera för regional tillväxt. Regionala utvecklingsprocesser, kluster och innovationssystem
- Dijkstra L., Ruiz V. (2010). Refinement of the OECD regional typology: Economic Performance of Remote Rural Regions. Draft working paper presented at the annual session of the OECD Working party for rural development, WPRUR in Paris 2010.
- Eliasson, Hansson och Lindvert (2010). Jobs and Exposure to International Trade within the Service Sector in Sweden. Tillväxtanalys, WP 2010:256.
- ESPN (2009). ESPN Typology Compilation. Scientific Platform and Tools 2013/3/022. Interim report.
- EU-kommissionens meddelande, KOM(2009) 404 slutlig
- Eurostat (2010) A revised urban-rural typology. Eurostat regional yearbook. 2010.
- Forsberg G. (2006). Se landsbygden. Fakta- omvärld - inspiration. Underlagsrapporter i arbete med en strategi för hållbar landsbygdsutveckling. SOU2006:106
- Glesbygdsverket (2008) Landsbygdsdefinitioner i Sverige och andra länder.
- Haugen K. et al (2012). Proximity, accessibility and choice: A matter of taste or condition? Haugen: The accessibility paradox. Everyday geographies of proximity, distance and mobility. Gerum. Umeå University.
- ITPS (2009). Metoder för att utvärdera den regionala tillväxtpolitiken. Lärdomar och råd för utvärderare och uppdragsgivare.
- Jordbruksverket (2007). Jordbruksföretagets kombinationsverksamheter och jordbrukshushållets inkomster. Statistik från Jordbruksverket. Statistikrapport 2007:3.
- Jordbruksverket (2013). Så gjorde vi Allt om landet. Allt om landet.
- Kanbur R. (2003). The Policy Significance of Inequality Decompositions. Cornell University.
- Klaesson J. Petterson L. (2006). Landsbygdens ekonomi och företagande. I: Fakta – omvärld – inspiration. Rapporter till landsbygdskommittén. SOU 2006:106.
- Länsstyrelse Stockholms län (2013) SWOT-analys och nulägesbild av Stockholms läns landsbygd.
- Nordregio (2006). How to Make a Living in Insular Areas– Six Nordic Cases.
- OECD (2008). Handbook on Constructing Composite Indicators. Methodology and user guide.
- OECD (2012). Promoting Growth in All Regions – Lessons from across the OECD.

- Persson L O et al (2003). Local responses to global changes. Economic and social development in northern Europe's countryside. Arbetsliv I omvandling. Arbetslivsinstitutet, ITPS, Nordregio.
- Regeringen (2009). Strategiskt tillväxtarbete för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning. Skr. 2009/10:221.
- Regeringskansliet (2006). En nationell strategi för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007-2013.
- Reglab (2011). Innovationsindex 2011. Regional förmåga till ekonomisk förnyelse.
- SCB (2005). Geografin i statistiken - regionala indelningar i Sverige. MIS 2005:2.
- SCB (2007). Standard för svensk näringsgrensindelning 2007. MIS 2007:2.
- SCB (2009) Regionala räkenskaper. Beräkningsmetoder för förädlingsvärden. Bakgrundsfakta. Ekonomisk statistik. 2009:2.
- SCB (2012). Registerbaserad arbetsmarknads- och lönesummastatistik 2012. AM 30 SM 1301.
- SCB (2013). Arbetskraftsundersökningarnas (AKU) och Arbetsförmedlingens (Af) arbetslöshetsstatistik – En jämförande studie. Arbetsmarknads- och utbildningsstatistik. Bakgrundsfakta 2013:8.
- SCB (2013). Arbetsplatsområden utanför tätort 2010. MI 60 SM 1301.
- SCB (2013). Nationalräkenskaper, regionala räkenskaper 2011. NR0105.
- SMED (2013). Metod- och kvalitetsbeskrivning för geografiskt fördelade emissioner till luft under 2013.
- Betänkande från utredningen om Glesbygdverkets roll och uppdrag inom den nya regionala utvecklingspolitiken (2003). Mot en ny landsbygdspolitik. SOU 2003:29.
- Delegationen mot felaktiga utbetalningar (2008). Rätt och riktigt – Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. SOU 2008:74
- Månadsuppgiftsutredningen (2011) Månadsuppgifter – snabbt och enkelt. Betänkande av månadsuppgiftsutredningen. SOU 2011:40.
- Statistikutredningen (2012). Vad är officiell statistik. En översyn av statistiksystemet och SCB. Slutbetänkande. SOU 2012:83.
- Sundgren C. (1998). Beräkning av bruttoregionprodukter för Sveriges regioner En analys av metodvalet och regionindelningens betydelse. CERUM, WP1998:10. Umeå universitet.
- Tillväxtanalys (2010). Städer och stadsstrukturer. WP/PM.
- Tillväxtanalys (2010). Typologisering av FA-regioner utifrån ett stad-land perspektiv. WP/PM 2011:47
- Tillväxtanalys (2011). Utvecklingskraft i kommuner och regioner - Tillväxtarbete i flernivåstyrningens tidevarv. Rapport 2011:01.
- Tillväxtanalys (2012). PIPON En plattform för nordiska tillgänglighetsanalyser. 2012:08
- Tillväxtanalys (2012). Statligt stöd till näringslivet 2011. Statistik 2012:05 Statligt stöd.

- Tillväxtanalys (2013). Index över länders regelverk och institutioner – hur internationella jämförelser kan användas och tolkas. 2013:07.
- Tillväxtanalys (2013). Regional tillväxt 2013. En rapport om tillväxt och utveckling i Sveriges regioner. Rapport 2013:06.
- Tillväxtanalys (2013). Stora data & öppna data. WP/PM 2013/16
- Tillväxtanalys(2012). Statistik och indikatorer om näringslivets gröna omställning - ett förslag till en Miljöteknikstatistikportfölj. Rapport 2012:07.
- Tillväxtverket och Tillväxtanalys (2010). Tillväxtfakta. Så växer Sverige och dess region.
- Utrikesdepartementet (2010) Västra Götaland bäst på export i Sverige under finanskrisen. Pressmeddelande 22 juni 2010.
- Viert et al (2012) Kartläggning av godstransporterna i Sverige. VTI rapport 752.

Bilaga

Landsbygdsindelning efter tre respektive sex typer av kommuner - kommunförteckningen

KN KOD	KN NAMN	BEFOLK- NING	TYP3 KOD	TYP3 NAMN	TYP6 KOD	TYP6 NAMN
114	Upplands-Väsby	40723	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
115	Vallentuna	31215	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
117	Österåker	40269	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
120	Värdö	39387	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
123	Järfälla	68210	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
125	Ekerö	26160	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
126	Huddinge	101010	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
127	Botkyrka	86274	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
128	Salem	15881	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
136	Haninge	79430	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
138	Tyresö	43764	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
139	Upplands-Bro	24353	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
140	Nykvarn	9442	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
160	Täby	65364	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
162	Danderyd	31960	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
163	Sollentuna	66859	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
180	Stockholm	881235	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
181	Södertälje	89473	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
182	Nacka	92873	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
183	Sundbyberg	40793	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
184	Solna	71293	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
186	Lidingö	44434	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
187	Vaxholm	11126	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
188	Norrtälje	56634	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
191	Sigtuna	42272	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
192	Ny näshamn	26572	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
305	Håbo	19883	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
319	Älvkarleby	9059	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
330	Knivsta	15279	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
331	Heby	13364	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
360	Tierp	20156	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
380	Uppsala	202625	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad

381	Enköping	40349	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
382	Östhammar	21262	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
428	Vingåker	8775	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
461	Gnesta	10442	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
480	Nyköping	52336	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
481	Oxelösund	11236	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
482	Flen	16019	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
483	Katrineholm	32549	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
484	Eskilstuna	98765	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
486	Strängnäs	33072	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
488	Trosa	11529	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
509	Ödeshög	5200	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
512	Ydre	3612	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
513	Kinda	9744	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
560	Boxholm	5206	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
561	Åtvärdaberg	11446	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
562	Finspång	20791	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
563	Valdemarsvik	7597	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
580	Linköping	148521	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
581	Norrköping	132124	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
582	Söderköping	14143	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
583	Motala	41867	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
584	Vadstena	7338	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
586	Mjölby	26195	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
604	Aneby	6407	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
617	Gnosjö	9354	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
642	Mullsjö	7070	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
643	Habo	10879	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
662	Gislaved	28732	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
665	Vaggeryd	13148	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad

680	Jönköping	129478	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
682	Nässjö	29382	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
683	Värnamo	33012	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
684	Sävsjö	10844	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
685	Vetlanda	26297	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
686	Eksjö	16368	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
687	Tranås	18145	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
760	Uppvådinge	9276	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
761	Lessebo	8012	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
763	Tingsryd	12141	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
764	Alvesta	19034	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
765	Ålmhult	15724	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
767	Markaryd	9477	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
780	Växjö	84800	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
781	Ljungby	27423	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
821	Högsby	5730	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
834	Torsås	6858	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
840	Mörbylånga	14256	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
860	Hultsfred	13550	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
861	Mönsterås	12799	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
862	Emmaboda	8991	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
880	Kalmar	63671	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
881	Nybro	19486	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
882	Oskarshamn	26144	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
883	Västervik	35892	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
884	Vimmerby	15403	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
885	Borgholm	10768	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
980	Gotland	57241	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
1060	Olofström	12896	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1080	Karlskrona	63691	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna

1081	Ronneby	27788	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
1082	Karlshamn	31132	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1083	Sölvesborg	16808	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1214	Svalöv	13275	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1230	Staffanstorps	22534	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
1231	Burlöv	17011	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
1233	Vellinge	33615	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
1256	Östra Göinge	13620	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1257	Örkelljunga	9655	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1260	Bjuv	14866	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1261	Kävlinge	29427	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1262	Lomma	22298	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
1263	Svedala	19971	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1264	Skurup	14955	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1265	Sjöbo	18290	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1266	Hörby	14958	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1267	Höör	15526	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1270	Tomelilla	12917	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1272	Bromölla	12250	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1273	Osby	12637	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1275	Perstorp	7096	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1276	Klippan	16660	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1277	Åstorp	14806	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1278	Båstad	14263	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1280	Malmö	307758	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
1281	Lund	112950	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
1282	Landskrona	42560	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1283	Helsingborg	132011	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1284	Höganäs	24863	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1285	Eslöv	31744	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1286	Ystad	28558	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1287	Trelleborg	42605	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad

1290	Kristianstad	80507	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1291	Simrishamn	18997	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
1292	Ångelholm	39742	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1293	Hässleholm	50163	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1315	Hylte	10032	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1380	Halmstad	93231	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1381	Laholm	23458	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1382	Falkenberg	41423	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1383	Varberg	59186	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1384	Kungsbacka	76786	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1401	Härreda	35223	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1402	Partille	35837	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
1407	Öckerö	12539	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
1415	Stenungsund	24868	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1419	Tjörn	14974	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1421	Orust	15083	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1427	Sotenäs	9004	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
1430	Munkedal	10173	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1435	Tanum	12270	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
1438	Dals-Ed	4665	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
1439	Färgelanda	6549	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1440	Ale	27842	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1441	Lerum	39070	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
1442	Vårgårda	11030	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1443	Bollebygd	8507	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1444	Grästorp	5639	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1445	Essunga	5502	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1446	Karlsborg	6699	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
1447	Gullspång	5221	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
1452	Tranemo	11573	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1460	Bengtstors	9588	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna

1461	Mellerud	8946	1	Landsby gdskommuner	12	Landsby gdskommuner nära en större stad
1462	Lilla Edet	12580	1	Landsby gdskommuner	12	Landsby gdskommuner nära en större stad
1463	Mark	33763	1	Landsby gdskommuner	12	Landsby gdskommuner nära en större stad
1465	Svenljunga	10239	1	Landsby gdskommuner	12	Landsby gdskommuner nära en större stad
1466	Herrljunga	9282	1	Landsby gdskommuner	12	Landsby gdskommuner nära en större stad
1470	Vara	15557	1	Landsby gdskommuner	12	Landsby gdskommuner nära en större stad
1471	Götene	13092	1	Landsby gdskommuner	11	Landsby gdskommuner av lägset belägna
1472	Tibro	10673	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
1473	Töreboda	9009	1	Landsby gdskommuner	11	Landsby gdskommuner av lägset belägna
1480	Göteborg	526089	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
1481	Mölnadal	61659	3	Storstadskommuner	33	Storstadskommuner
1482	Kungälv	41753	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1484	Lysekil	14396	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
1485	Uddevalla	52530	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1486	Strömstad	12295	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
1487	Vänersborg	36968	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1488	Trollhättan	55749	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1489	Alingsås	38355	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1490	Borås	104867	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1491	Ulricehamn	23015	1	Landsby gdskommuner	12	Landsby gdskommuner nära en större stad
1492	Åmål	12211	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
1493	Mariestad	23739	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
1494	Lidköping	38254	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1495	Skara	18281	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
1496	Skövde	52212	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
1497	Hjo	8832	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
1498	Tidaholm	12556	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
1499	Falköping	31689	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
1715	Kil	11782	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1730	Eda	8496	1	Landsby gdskommuner	11	Landsby gdskommuner av lägset belägna
1737	Torsby	12219	1	Landsby gdskommuner	11	Landsby gdskommuner av lägset belägna

1760	Storfors	4150	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1761	Hammarö	15061	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1762	Munkfors	3642	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
1763	Forshaga	11311	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1764	Grums	8939	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1765	Årjäng	9864	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
1766	Sunne	13102	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
1780	Karlstad	86929	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1781	Kristinehamn	23729	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1782	Filipstad	10549	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1783	Hagfors	12170	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
1784	Arvika	25829	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
1785	Säffle	15308	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1814	Lekeberg	7298	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1860	Laxå	5552	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1861	Hallsberg	15283	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1862	Degerfors	9477	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1863	Hällefors	6988	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
1864	Ljusnarsberg	4848	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
1880	Örebro	138952	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1881	Kumla	20738	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1882	Askersund	11011	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1883	Karlskoga	29631	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1884	Nora	10356	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1885	Lindesberg	22979	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1904	Skinnskatteberg	4392	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
1907	Surahammar	9890	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1960	Kungsör	8030	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1961	Hallstahammar	15346	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1962	Norberg	5630	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna

1980	Västerås	140499	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1981	Sala	21596	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1982	Fagersta	12634	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
1983	Köping	24854	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
1984	Arboga	13353	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2021	Vansbro	6779	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2023	Malung	10178	1	Landsbygdskommuner	10	Landsbygdskommuner mycket av lägset belägna
2026	Gagnef	10012	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
2029	Leksand	15146	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
2031	Rättvik	10799	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
2034	Orsa	6835	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2039	Ålvdalen	7139	1	Landsbygdskommuner	10	Landsbygdskommuner mycket av lägset belägna
2061	Smedjebacken	10650	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2062	Mora	20082	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
2080	Falun	56432	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2081	Borlänge	49482	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2082	Säter	10851	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
2083	Hedemora	15064	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2084	Avesta	21467	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2085	Ludvika	25639	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2101	Ockelbo	5850	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
2104	Hofors	9521	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2121	Ovanåker	11392	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2132	Nordanstig	9533	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2161	Ljusdal	18880	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2180	Gävle	96170	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2181	Sandviken	37089	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2182	Söderhamn	25223	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2183	Bollnäs	26158	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2184	Hudiksvall	36821	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna

2260	Ånge	9639	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2262	Timrå	17997	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2280	Härnösand	24398	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2281	Sundsvall	96687	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2282	Kramfors	18516	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2283	Sollefteå	19736	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2284	Ömsköldsvik	55008	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
2303	Ragunda	5466	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2305	Bräcke	6655	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2309	Krokom	14590	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
2313	Strömsund	12138	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2321	Åre	10406	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2326	Berg	7215	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2361	Härjedalen	10246	1	Landsbygdskommuner	10	Landsbygdskommuner mycket av lägset belägna
2380	Östersund	59485	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2401	Nordmaling	7039	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
2403	Bjurholm	2421	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
2404	Vindeln	5359	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
2409	Robertsfors	6717	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
2417	Norsjö	4172	1	Landsbygdskommuner	10	Landsbygdskommuner mycket av lägset belägna
2418	Malå	3196	1	Landsbygdskommuner	10	Landsbygdskommuner mycket av lägset belägna
2421	Storuman	6006	1	Landsbygdskommuner	10	Landsbygdskommuner mycket av lägset belägna
2422	Sorsele	2673	1	Landsbygdskommuner	10	Landsbygdskommuner mycket av lägset belägna
2425	Dorotea	2794	1	Landsbygdskommuner	10	Landsbygdskommuner mycket av lägset belägna
2460	Vännäs	8522	1	Landsbygdskommuner	12	Landsbygdskommuner nära en större stad
2462	Vilhelmina	6941	1	Landsbygdskommuner	10	Landsbygdskommuner mycket av lägset belägna
2463	Åsele	2958	1	Landsbygdskommuner	10	Landsbygdskommuner mycket av lägset belägna
2480	Umeå	117294	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2481	Ljcksele	12351	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
2482	Skellefteå	71774	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna

2505	Arvidsjaur	6467	1	Landsbygdskommuner	10	Landsbygdskommuner mycket av lägset belägna
2506	Arjeplog	3054	1	Landsbygdskommuner	10	Landsbygdskommuner mycket av lägset belägna
2510	Jokkmokk	5086	1	Landsbygdskommuner	10	Landsbygdskommuner mycket av lägset belägna
2513	Övertorneå	3497	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2514	Kalix	16518	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
2518	Övertorneå	4772	1	Landsbygdskommuner	10	Landsbygdskommuner mycket av lägset belägna
2521	Pajala	6279	1	Landsbygdskommuner	10	Landsbygdskommuner mycket av lägset belägna
2523	Gällivare	18307	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
2560	Älvsbyn	8200	1	Landsbygdskommuner	11	Landsbygdskommuner av lägset belägna
2580	Luleå	74905	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2581	Piteå	41078	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2582	Boden	27598	2	Täta kommuner	22	Täta kommuner nära en större stad
2583	Haparanda	9904	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna
2584	Kiruna	22972	2	Täta kommuner	21	Täta kommuner av lägset belägna

Tillväxtanalys, myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, är en gränsöverskridande organisation med 60 anställda. Huvudkontoret ligger i Östersund och vi har verksamhet i Stockholm, Brasilia, New Delhi, Peking, Tokyo och Washington D.C.

Tillväxtanalys ansvarar för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser och därigenom medverkar vi till:

- stärkt svensk konkurrenskraft och skapande av förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag
- utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft, hållbar tillväxt och hållbar regional utveckling

Utgångspunkten är att forma en politik där tillväxt och hållbar utveckling går hand i hand. Huvuduppdraget preciseras i instruktionen och i regleringsbrevet. Där framgår bland annat att myndigheten ska:

- arbeta med omvärldsbevakning och policyspaning och sprida kunskap om trender och tillväxtpolitik
- genomföra analyser och utvärderingar som bidrar till att riva tillväxthinder
- göra systemutvärderingar som underlättar prioritering och effektivisering av tillväxtpolitikens inriktning och utformning
- svara för produktion, utveckling och spridning av officiell statistik, fakta från databaser och tillgänglighetsanalyser

Om rapportserien:

Rapportserien är Tillväxtanalys huvudsakliga kanal för publikationer. I rapportserien ingår även myndighetens faktasammanställningar.

Övriga serier:

Statistikserien – löpande statistikproduktion.

Svar direkt – uppdrag som ska redovisas med kort varsel.

PM – metodresonemang, delrapporter och underlagsrapporter är exempel på publikationer i serien.

Omslagsbild: QRkod till <http://www.tillvaxtanalys.se/sv/publikationer/rapportserien/rapportserien/2014-03-28-bättre-statistik-för-en-bättre-regional--och-landsbygdsolitik.html>